

PÖYTÄKIRJA

SUOMEN SOS.-DEM. PUOLUEEN YLIMÄÄRÄI-
SESTÄ PUOLUEKOKOUKSESTA

HELSINGISSÄ 27—29 P:NÄ JOULUK. 1918

Osanottajat.

Edustajat:

Uudenmaan läänin vaalipiiristä: H:gin sos.-dem. kunnallisjärjestön edustajat: Matti Paasivuori, Väinö Hakkila, Hannes Ryömä, Väinö Tanner, E. J. Hämäläinen, T. Tainio, J. W. Keto, Väinö Mikkola, Tapani Uski, Miina Sillanpää, Kaarlo Heinonen, Emil Leino, Albin Airisto, August Vatanen ja Joonas Laherma. *S. Ruotsalainen Työväenliitto:* Julius Sundberg. *H:gin ruotsalainen t.-y.:* Anna Forström ja K. Lydman. *Sos.-dem. Naisliittotoimikunta, H:ki:* F. Pietikäinen. *H:gin pitäjän työl. yleinen kokous:* K. Siimes. *Huopalahti:* J. Hietanen. *Espoon työv.-yhd. II:n:* H. Salmi ja Elsa Manninen. *Vihdin työv. yl. kokous:* J. Savolainen. *Hyvinkään tvöv.-yhd.:* Kustaa Ek ja Otto Jokinen. *Hyvinkään t.-y:n naisosasto:* Tilda Hellsten. *Hyvinkään Kehruu- ja kutomatyöl. a.-os.:* J. Leino. *Nurmijärven Kytäjän työläisten edust.:* Eva Juurioja. *Nurmijärven työv.-yhd.:* Kalle Mustonen. *Mäntsälän k.-k. työl. yl. kokous:* H. Salonen ja A. Toivonen. *Pornaisten:* Toivo Aaltonen. *Tuusulan työv. yl. kokous:* J. Seppänen. *Porvoon maaseurak. työl. yl. kokous:* Vihtori Salonen ja Artturi Vuori. *Myrskylän työv.-yhd.:* T. Raunio. *Kuusankosken työv.-yhd.:* Maria Laaksonen ja Emil Tähtinen. *Orimattilan k.k. työv.-yhd.:* Antti Malinen.

Turun läänin etel. vp.: *Turun työv.-yhd.:* J. Helo, Sulho Lehtonen, Aino Lehtokoski, joka myöskin edusti Kuusiston t.-y., A. Palmroos ja E. J. Siimes. *Uudenkaupungin työv. yl. kokous:* Vihtori Paasikivi. *Kaarinan työv. yl. kokous:* Ilmari Kaarto. *Kiikalan työv. kokous:*

Emil Tuomi. *Halikko*: Urho Manelius. *Kyrön työv.-yhd.*: J. Suominen. *Koski T. l.*: Oiva Pyyhtinen. *Maarian työv. yl. kokous.*: M. N. Marjonen. *Auran työv.-yhd.*: K. Lehtonen.

Turun läänin pohj. vp.: *Porin sos.-dem kunnallisjärjestö*: Osk. Leivo. *Reposaaren työv.-yhd.*: J. Koskinen. *Rauman työv.-yhd.*: J. E. Malmivuori. *Alastaron Siki-län työv.-yhd.*: Kalle Hakala.

Hämeen läänin etel. vp.: *Lahden työl. yl. kokous*: H. Virtanen. *Someron työv.-yhd.*: A. V. Sinisalo. *Tammelan työv. yl. kokous.*: J. A. Rintala ja Väinö Kilpi. *Forssan työv. kokous.*: Jose Palmen. *Humppilan työv. yl. kokous.*: J. Sillanpää. *Ypäjän k.k. työv.-yhd.*: J. A. Peltola. *Viialan työv.yhd.*: Senja Salomaa. *Valkeakosken työv.-yhd.*: Jalm. Kivistö. *Lopen työv.-yhd.*: N. Viljava. *Lopen Hunsalan työv.-yhd.*: Anton Mäenpää. *Janakkalan Tanttalan työv.-yhd.*: Anton Vainio. *Janakkalan Napialan työv.-yhd.*: E. Siren. *Hausjärven sos.-dem. kunnallisjärjestö*: Kalle Heino ja Antti Kiviranta. *Nastolan Immilän työv.-yhd.*: Hj. Salovaara.

Hämeen läänin pohj. vp.: *Tampereen sos.-dem. kunnallisjärjestö*: Väinö Vankkoja, Väinö Vuorio, Vihtori Kanto, Juho Hahto, Matti Vesa, Juho Ahonen, Toivo Louhi, Vihtori Katajapuro, Erik Axen, Kustaa Salo, Kustaa Lehtiö, Mandi Järvinen, Matti Lahtinen, Bruno Setälä, Manu Lammi, Juho Tunturi ja Ville Haapanen. *Tampereen metallityöl.*: Kalle Ahlqvist. *Pälkäneen Kostian työv.-yhd.*: Jalmari Toivonen. *Pirkkala*: A. Aarni ja K. H. Saarinen. *Ylöjärven Pohjanlahden t.-y.*: K. Mäki-Heikkilä. *Oriveden työv. kokous.* Heikki Lepo. *Juupajoen työv. yl. kokous*: T. Kaukoranta. *Ruoveden työv.-yhd. „Tulevaisuus“*: Torsten N. Lahti. *Muuramen työv.-yhd.*: Herman Kulmala. *Jämsän sos.-dem. kunnallisjärjestö*: A. Rantanen. *Vippulan työv. yl. kokous*: N. Virtanen.

Viipurin läänin länt. vp.: *Viipurin työv. yl. kokous*: E. J. V. Huttunen, Osk. Reinikainen, O. V. Tikkanen ja A. Häkkinen. *Kotkan työv. yl. kokous*: Hilma Nousiainen ja J. Aaltonen. *Lappeenrannan sos.-dem. kunnallistoimikunta*: D. Pykäläinen ja V. Viro. *Kymi*: Otto

Vänttinen. *Sippola*: M. Sihvola. *Sippolan Myllykosken työv.-yhd.*: Johan Erik Pokki. *Säkkijärven sos.-dem. kunnallisjärjestö*: S. Lehikoinen. *Lauritsalan työv.-yhd.*: K. Leinonen. *Kouvolan työv. kokous*: Hj. Lahti. *Viipurin maalaisk. sos.-dem. kunnallisjärjestö*: Taneli Typpö, Antero Nyrkkö, Eino Pusa, J. Jokinen ja H. Peltonen.

Viipurin läänin it. vp.: *Sortavalan sos.-dem. kunnallisjärjestö*: A. Kotonen. *Joutsenon Honkalahden työv.-yhd.*: Alpo Halme. *Vuoksenniskan*: Väinö Salminen. *Kirvun sos.-dem. kunnallisj.*: Kalle Heinonen. *Antrean työv. kokous*: M. Viinamäki ja Erkki Ovaska. *Jääsken ja Enson työv. yl. kokous*: Edvard Snikkari. *Imatran työv. kokous*: A. Julkunen. *Räisälän sos.-dem. kunnallistoimik.*: Tuomas Nokelainen ja Matti Tonntti. *Kaukolan Ojajärven työv.-yhd.*: Olli Arponen. *Elisenvaaran työv.-yhd.*: Aug. Kinnunen. *Parikkala*: E. Väre. *Jaakkiman työv.-yhd.* H. Lahtinen. *Sortavalan maalaisk. sos.-dem. kunnalllsjärj.*: J. Pitkänen. *Ruskealan Otrakkalan työv.-yhd.*: Kalle Nissinen. *Korpiselän Tsokin ja Kokkarin työv.-yhd.*: Juho Risänen.

Mikkelin läänin vp.: *Mikkelin työv.-yhd.*: Hilma Valjakka. *Savonlinna*: Jussi Kivimäki ja Anton Markkanen. *Heinolan työv.-yhd.*: J. Lanto. *Sysmän k.k. työv.-yhd.*: R. A. Haikonen. *Ristiina*: Aug. Niemi. *Kangasniemen työv.-yhdistysten yht. kokous*: Emil Mäki. *Virtasalmen työv.-yhd.*: V. Pihlajamäki. *Juvan sos.-dem. kunnallisjärj.*: Anna Huhtinen. *Puumalan Sipilänsaaren ja Lieviskän työv.-yhd.*: N. Auvinen. *Sulkaavan työv.-yhd. kokous*: Taavetti Härkönen. *Kerimäen sos.-dem. kunnallisjärj.*: Pekka Malinen. *Enonkosken työv. yl. kokous*: T. Muhonen. *Heinäveden sos.-dem. kunnallistoimikunta*: Juho Kananen. *Rantasalmen yl. työv. kokous*: Arnet Kauppinen. *Rantasalmen Kolkonympärystän työv.-yhd.*: Tyyne Rintala. *Rantasalmen Haapataipaleen työv.-yhd.*: Kustaa Ruuskanen.

Kuopion läänin länt. vp.: *Kuopio*: V. Paakki. *Iisalmen kaupunki- ja maalaiskunta*: Jalm. Laaksonen ja P. Huttunen. *Leppävirran sos.-dem. kunnallisjärj.*: Ville Laakkonen ja Maiju Koikkala. *Rautalampi*: Ahti Kärk-

käinen. *Pielaveden sos.-dem. kunnallistoimikunta*: Juho Valta. *Maaningan Kurolahden työv.-yhd.*: T. Hiekkaranta. *Keiteleen sos.-dem. kunnallisjärj.*: Nestor Kähkönen. *Kiuruveden sos.-dem. kunnallistoimikunta*: K. Korhonen ja F. Pulkkinen. *Kiuruveden työv. kokous*: Olli Partanen. *Lapinlahden työv. yl. kokous*: Nestor Väänänen. *Nilsin sos.-dem. kunnallistoimikunta*: Olli Korhonen. *Muuraveden sos.-dem. kunnallisjärj.*: M. Hakkarainen. *Varpaisjärven työv.-yhd.*: Otto H. Tapaninen.

Kuopion läänin it. vp.: Joensuu: T. Turtiainen. *Rääkkylän työv.-yhd.*: Juho Haavio. *Kiteen Puhoksen, Niinikummun ja Suorlahden työv.-yhd.*: Heikki Pirhonen. *Kiteen Matkaselän työv.-yhd.*: Toivo Gröhn. *Kiihtelysvaaran Hammaslahden työv.-yhd.*: Samuli Hakkarainen. *Hammaslahden Honkavaaran työv.-yhd.*: Simo Kontkanen. *Tohmajärven väliaik. sos.-dem. kunnallist.*: H. Hyvönen ja J. V. Nousiainen. *Värtsilän työv.-yhd.*: A. Saalasti. *Tuupovaara*: E. V. Hallikainen. *Ilomantsin sos.-dem. kunnallisjärj.*: J. R. Hänninen. *Enon työv.-järj. yht. kokous*: M. Puittinen. *Kontiolahti*: Juho Mäkinen. *Kontiolahden Onttolan ja Pieliensivun työv.-yhd.*: Paavo Kettunen. *Polvijärven järj. edustajakokous*: M. Pehkonen. *Juuan sos.-dem. kunnallisjärj.*: Antti Lehikoinen. *Nurmeksen työv.-yhd.*: P. H. Hiltunen. *Lieksan työv. kokous*: O. Hiltunen. *Valtimon työv.-yhd. jäseniä*: Heikki Karppinen.

Vaasan läänin it. vp.: *Jyväskylän työv.-yhd.*: K. Nordlund ja T. Lehto. *Jyväskylän työl.-naisten edust.*: Maria Raja-Aho. *Alajärven Kurejoen työv.-yhd.*: A. K. Peltonen. *Evijärven sos.-dem. kunnallisj.*: Jalmari Linna. *Kortesjärven k.k. työv.-yhd.*: Vihtori Manninen. *Alavuden as. työv.-yhd.*: Felix Kulju. *Virtain sos.-dem. kunnallisj.*: Edv. Setälä. *Inhan työv.-yhd.*: Juho Kask. *Keurun sos.-dem. kunnallisj.*: I. Ruotsalainen ja Emil Raearo. *Mäntän järj. työv.*: S. J. Mäkinen. *Petäjäveden työv.-yhd.*: Villiam Pitkänen. *Haapakosken työv.-yhd.*: Emil Raivio. *Toivakka*: Toivo Louhi. *Uuraisien työv. kokous*: Otto Nurmi. *Saarijärven työl.*: Niilo Rutanen. *Kivijärven ja Kinnulan työv.-yhd.*: Siina Urpilainen. *Viitasaaren työl.*: Juho Holm. *Lau-*

kaan Ruuhimäen työv.-yhd.: Topias Oksanen. *Äänekosken työv.-yhd.:* Kalle Häkkinen.

Vaasan läänin etel. vp.: *Vaasan työv. kokous:* Edv. Laine. *Vaasan ruots. työv.-yhd.:* A. Isaksson. *Kauhajoen työv. järj. yht. kokous:* Aaro Aarnio. *Kurikka:* Matti Hautamäki. *Ilmajoen sos.-dem. kunnallisj.:* Juho Laine. *Seinäjoen työv.-yhd.:* Alfred Laine. *Laihia:* J. O. Vähämäki. *Jurvan sos.-dem. kunnallist.:* Antti Ojala.

Vaasan läänin pohj. vp.: *Pietarsaaren työv.-yhd.:* Otto Elfving ja Elina Sillanpää. *Kokkolan työv. yl. kokous:* Pekka Meriläinen. *Ylistaron työv.-yhd.:* Otto Nurminen. *Isonkyrön työv.-yhd.:* A. Mäki. *Lapuan sos.-dem. kunnallisj.:* J. G. Vähämäki. *Kauhavan sos.-dem. kunnallisj.:* Juho Arola. *Voltin työv.-yhd.:* E. Siimes. *Toholammin sos.-dem. kunnallist.:* Antti Hopeavuori.

Oulun läänin etel. vp.: *Oulun työv. yl. kokous:* Heikki Törmä ja Väinö Jousi. *Sievin työv.-yhd.:* N. E. Kaleva. *Ylivieskan työv.-yhd.:* Heino Rautio. *Kalajoen työv.-yhd.:* Jon. Lankila. *Ruukin työv.-yhd.:* J. J. Taipaleenmäki. *Haapajärven sos.-dem. kunnallisj.:* Konsta Vuokila. *Kempele:* A. Saukkonen. *Kajaanin kaup.- ja maalaisk. sos.-dem. kunnallisj.:* Mikko Lehikoinen ja J. Heikkilä. *Kajaanin msk. Murtomäen, Mainuan ja Lehtovaaran työl.:* Kalle Kauppinen. *Paltamon sos.-dem. kunnallist.:* Vihtori Meriläinen.

Oulun läänin pohj. vp.: *Kemijärvi:* Osk. Turtiainen. *Karungin sos.-dem. kunnallisj.:* Aks. Lammi.

Puoluetoimikunnasta: V. Hupli, A. Halme. H. Stolt, M. Ampuja, V. Voionmaa ja R. Sventorzetski.

Piiritoimikunnista: *Hämeen l. etel. vaalip. H:linna:* Heikki Laakso. *Vaasan l. etel. vaalip., Vaasa:* Isak Penttala. *Oulun l. pohj. vaalip., Kemi:* J. H. Kanervo, Tornioista, P. Komulainen, Rovaniemeltä, H. Seppänen, Kemistä ja Jaakko Liedes, Iistä.

Puoluelehdistä: „*Sosialidemokraatista*“, Lyyli Eronen, „*Savon Kansasta*“, M. Harmaja ja O. Y. Kirjapaino A. B. Vilho J. Kulku.

Ulkomaalaisia edustajia: *Norjasta:* R. Torgeirson, *Virosta:* A. Rei.

Aakkosellinen luettelo edustajista.

- Aaltonen, J. Kotka.
 Aaltonen, Toivo, Pornainen.
 Aarni, A. Pirkkala.
 Aarnio, Aaro, Kauhajoki.
 Ahlqvist, Kalle, Tampere.
 Ahonen, Juho, Tampere.
 Airisto, Albin, Helsinki.
 Arola, Juho, Kauhava.
 Arponen, Olli, Kaukola.
 Auvinen, N., Puumala.
 Axen, Erik, Tampere.
 Ek, Kustaa, Hyvinkää.
 Elfving, Otto, Pietarsaari.
 Forsström, Anna, Helsinki.
 Gröhn, Toivo, Matkaselkä.
 Haapanen, Ville, Tampere.
 Haavio, Juho, Rääkkylä.
 Hahto, Juho, Tampere.
 Haikonen, R. A., Sysmä k.k.
 Hakala, Kalle, Alastaro.
 Hakkarainen, M., Muuruvesi.
 Hakkarainen, S., Kiihtelys-
 vaara.
 Hakkila, Väinö, Helsinki.
 Hallikainen, E. V., Tuupo-
 vaara.
 Halme, Alpo, Joutseno.
 Hautamäki, Matti, Kurikka.
 Heikkilä, J., Kajaani.
 Heino, Kalle, Hausjärvi.
 Heinonen, Kaarlo, Helsinki.
 Heinonen, Kalle, Kirvu.
 Hellsten, Tilda, Hyvinkää.
 Helo, J., Turku.
 Hiekkaranta, T., Maaninka.
 Hietanen, J., Huopalahti.
 Hiltunen, O., Lieksa.
 Hiltunen, P. H., Nurmes.
 Holm, Juho, Viitasaari.
 Hopeavuori, A., Toholampi.
 Huhtinen, Anna, Juva.
 Huttunen, E. J. V., Viipuri.
 Huttunen, P., Iisalmi.
 Hyvönen, H., Tohmajärvi.
 Häkkinen, A., Viipuri.
 Häkkinen Kalle, Äänekoski.
 Hämäläinen, E. J., Helsinki.
 Hänninen, J. R., Ilomantsi.
 Härkönen, Taavetti, Sulkava.
 Isaksson, A., Vaasa.
 Jokinen, J., Viipurin msk.
 Jokinen, Otto, Hyvinkää.
 Jousi, Väinö, Oulu.
 Julkunen, A., Imatra.
 Juurioja, Eva, Hyvinkää,
 Kytäjä.
 Järvinen, Mandi, Tampere.
 Kaarto, Ilmari, Kaarina.
 Kaleva, N. E., Sievi.
 Kananen, Juho, Heinävesi.
 Kanervo, J. H., Tornio.
 Kanto, Vihtori, Tampere.
 Karppinen, Heikki, Valtimo.
 Kask, Juho, Inha.
 Katajapuro, V., Tampere.
 Kaukoranta, T., Juupajoki.
 Kauppinen, Arnet, Ranta-
 salmi.
 Kauppinen, K., Kajaanin msk.
 Keto, J. W., Helsinki.
 Kettunen, P., Kontiolahti.
 Kilpi, Väinö, Tammela.
 Kinnunen, Aug., Elisenvaara.
 Kivimäki, Jussi, Savonlinna.
 Kiviranta, Antti, Janakkala.
 Kivistö, Jalm., Valkeakoski.
 Koikkala, Maiju, Leppävirta.
 Komulainen, P., Rovaniemi.
 Kontkanen, Simo, Kiihtelys-
 vaara.

- Korhonen, K., Kiuruvesi.
 Korhonen, Olli, Nilsiä.
 Koskinen, J., Reposaari.
 Kotonen, A., Sortavala.
 Kulju, Felix, Alavus as.
 Kulmala, Herman, Muurame.
 Kähkönen, Nestor, Keitele.
 Kärkkäinen, Ahti, Rautalampi.
 Laakkonen, Maria, Kuusankoski.
 Laakkonen, Ville, Leppävirta.
 Laakso, Heikki, Hämeenlinna.
 Laaksonen, Jalm., Iisalmi.
 Laherma, Joonas, Helsinki.
 Lahti, Hj., Kouvola.
 Lahti, Torsten N., Ruovesi.
 Lahtinen, H., Jaakkima.
 Lahtinen, Matti, Tampere.
 Laine, Alfred, Seinäjoki.
 Laine, Edv., Vaasa.
 Laine, Juho, Ilmajoki.
 Lammi, Aks., Karunki.
 Lammi, Manu, Tampere.
 Lankila, Jon., Kalajoki.
 Lanto, J., Heinola.
 Lehikoinen, Antti, Juva.
 Lehikoinen, Mikko, Kajaani.
 Lehikoinen, S., Säkkijärvi.
 Lehtiö, Kustaa, Tampere.
 Lehto, T., Jyväskylä.
 Lehtokoski, Aino, Turku.
 Lehtonen, K., Aura.
 Lehtonen, Sulho, Turku.
 Leino, Emil, Helsinki.
 Leino, J., Hyvinkää.
 Leinonen, K., Lauritsala.
 Leivo, Oskari, Pori.
 Lepo, Heikki, Orivesi.
 Liedes, Jaakko, Ii.
 Linna, Jalmari, Evijärvi.
 Louhi, Toivo, Tampere.
 Louhi, Toivo, Toivakka.
 Lydman, K., Helsinki.
 Malinen, A., Orimattila k.k.
 Malinen, Pekka, Kerimäki.
 Malmivuori, J. E., Rauma.
 Manelius, Urho, Halikko.
 Manninen, Elsa, Espoo.
 Manninen, Vihtori, Korttejärvi.
 Marjonen, M. N., Maaria.
 Markkanen, Anton, Savonlinna.
 Meriläinen, Pekka, Kokkola.
 Meriläinen, Vihtori, Paltamo.
 Mikkola, Väinö, Helsinki.
 Muhonen, T., Enonkoski.
 Mustonen, K., Nurmijärvi.
 Mäenpää, Anton, Loppi, Hunsala.
 Mäki, A., Isokyrö.
 Mäki, Emil, Kangasniemi.
 Mäki-Heikkilä, K., Ylöjärvi.
 Mäkinen, Juho, Kontiolahti.
 Mäkinen, S. J., Mänttä.
 Niemi, Aug., Ristiina.
 Nissinen, Kalle, Ruskeala.
 Nokelainen, Tuomas, Räisälä.
 Nordlund, K., Jyväskylä.
 Nousiainen, Hilma, Kotka.
 Nousiainen, J. V., Tohmajärvi.
 Nurmi, Otto, Uurainen.
 Nurminen, Otto, Ylistaro.
 Nyrkkö, A., Viipurin msk.
 Ojala, Antti, Jurva.
 Oksanen, Topias, Laukaa.
 Ovaska, Erkki, Antrea.
 Paakki, V., Kuopio.
 Paasikivi, Vihtori, Uusikaupunki.

- Paasivuori, Matti, Helsinki.
 Palmen, Jose, Forssa.
 Palmroos, A., Turku.
 Partanen, Olli, Kiuruvesi.
 Pehkonen, M., Polvijärvi.
 Peltola, J. A., Ypäjä k.k.
 Peltonen, A. K., Alajärvi.
 Peltonen, H., Viipurin msk.
 Penttala, Isak, Vaasa.
 Pietikäinen, F., Helsinki.
 Pihlajamäki, V., Virtasalmi.
 Pirhonen, Heikki, Kitee.
 Pitkänen, J., Sortavalan msk.
 Pitkänen, Villiam, Petäjävesi,
 Pokki, Johan, Erik, Mylly-
 koski.
 Puittinen, M., Enso.
 Pulkkinen, F., Kiuruvesi.
 Pusa, Eino, Viipurin msk.
 Pykäläinen. D., Lappeen-
 ranta.
 Pyyhtinen, Oiva, Koski T. I.
 Raearo, Emil, Keuru.
 Raivio, Emil, Haapakoski.
 Raja-aho, Maria, Jyväskylä.
 Rantanen, A., Jämsä.
 Raunio, T., Myrskylä.
 Rautio, Heino, Ylivieska.
 Reinikainen, Osk., Viipuri.
 Rintala, J. A., Tammela.
 Rintala, Tyyne, Rantasalmi.
 Rissanen, Juho, Korpiselkä.
 Ruotsalainen, I., Keuru.
 Rutanen, Niilo, Saarijärvi.
 Ruuskanen, Kustaa, Ranta-
 salmi.
 Ryömä, Hannes, Helsinki.
 Saalasti, A., Värtsilä.
 Saarinen, K. H., Pirkkala.
 Salmi, H., Espoo.
 Salminen, Väinö, Vuoksen-
 niska.
- Salo, Kustaa, Tampere.
 Salomaa, Senja, Viiala.
 Salonen, H., Mäntsälä k. k.
 Salonen, V., Porvoo msk.
 Salovaara, Hj., Nastola.
 Saukkonen, A., Kempele.
 Savolainen, J., Vihti.
 Seppänen H., Kemi.
 Seppänen, J., Tuusula.
 Setälä, Bruuno, Tampere.
 Setälä, Edv., Virrat.
 Sihvola, M., Sippola.
 Siimes, E., Voltti.
 Siimes, E. J., Turku.
 Siimes, K., Malmi.
 Sillanpää, Elina, Pietarsaari.
 Sillanpää, J., Humppila.
 Sillanpää, Miina, Helsinki.
 Sinisalo, A. V., Somero.
 Siren, A., Janakkala.
 Snikkari, Edvard, Enso.
 Sundberg, Julius, Helsinki.
 Suominen, J., Kyrö T. I.
 Tainio, T., Helsinki.
 Taipaleenmäki, J. J., Ruukki.
 Tanner, Väinö, Helsinki.
 Tapaninen, Otto, H., Varpais-
 järvi.
 Tikkanen, O. V., Viipuri.
 Toivonen, A., Mäntsälä.
 Toivonen, Jalmari, Pälkäne.
 Tontti, Matti, Räisälä.
 Tunturi, Juho, Tampere.
 Tuomi, Emil, Kiikala.
 Turtiainen, Osk., Kemijärvi.
 Turtiainen, T., Joensuu.
 Typpö, Taneli, Viipurin msk.
 Tähtinen, Emil, Kuusankoski.
 Törmä, Heikki, Oulu.
 Urpilainen, Siina, Kivijärvi.
 Uski, Tapani, Helsinki.
 Vainio, Anton, Janakkala.

Valjakka, Hilma, Mikkeli.
Valta, Juho, Pielavesi.
Vankkoja, Väinö, Tampere.
Vatanen, Aug., Helsinki.
Vesa, Matti, Tampere.
Viinämäki, M., Antrea.
Viljava, N., Loppi.
Viro, V., Lappeenranta.
Virtanen, H., Lahti.

Virtanen, N., Vilppula.
Vuopila, Konsta, Haapajärvi.
Vuori, Artturi, Porvoo msk.
Vuorio, Väinö, Tampere.
Vähämäki, J. G., Lapua.
Vähämäki, J. O., Laihia.
Vänttinen, Otto, Kymi.
Väre, E., Parikkala.
Väänänen, N., Lapinlahti.

Suomen sos.-dem. puolueen ylimääräinen puoluekokous Helsingissä 27—29 p:nä joulukuuta 1918.

Ensimmäinen kokouspäivä.

Kokouksen avaus.

Kokous alkoi Helsingissä Ry. Koiton juhlasalissa jouluk. 27 p:nä 1918 klo 1 päivällä.

Kokouksen avasi väliaikaisen puoluetoimikunnan puolesta sen puheenjohtaja Väinö *Tanner*, puhuen seuraavaan tapaan:

Arvoisat puoluetoverit!

Väliaikaisen sos.-dem. puoluetoimikunnan puolesta pyydän lausua Teidät kaikki, arvoisat edustajat, tervetulleiksi tähän Suomen sosialidemokraattisen puolueen ylimääräiseen puoluekokoukseen.

Ainoastaan vuosi on kulunut siitä kuin sosialidemokraattinen puolue meillä viimeksi oli puoluekokouksessaan koolla. Paljon on sillä lyhyellä ajalla, joka tästä on kulunut, ennättänyt tapahtua muutoksia.

Silloin oli meillä kaikki mahdollisuudet avoimina edessämme. Puolueemme jäsenluku nousi n. 100,000:een, ammattijärjestön jäsenluku 170,000:een. Puoluelehdistömme oli runsaslukuinen ja voimakas. Eduskuntaryhmämme muodosti lähes puolet eduskunnasta, oltuaan siinä jotakuta kuukautta aikaisemmin enemmistönä. Kun Suomi silloin parillaan oli vapautumassa itsenäiseksi ja vieraan

hallituksen siihen asti muodostama este siis oli poistumassa vapaan yhteiskunnallisen kehityksen tieltä, näytti työväenluokallamme olevan edessään kaikki mahdollisuudet saavuttaa pyrintöjensä päämäärä, hankkia itselleen oikeuksia ja paikkaa auringossa.

Kuinka toisin nyt kaikki on. Järjestöjämme ei tällä hetkellä näe. Ne eivät tosin ole kuolleet, mutta ne eivät toimi. Niiden satoihintuhansiin nouseva jäsenmäärä on ollut tuomittuna toimettomuuteen. Voimakas sanomalehdistömme on pyyhkäisty pois. Eduskunnassa ei meillä tällä hetkellä ole mitään sanottavana. Ja me kaipaamme kymmeneen tuhansiin nousevaa puoluetoverien joukkoa vainajina tai henkipattoina pakolaisina.

Ei koskaan ennen ole minkään maan yhteiskunnallista luokkaa niin lyhyessä ajassa syösty vallan ja voiman huipuilta mitä syvimpään kurjuuteen ja merkityksettömyyden asemaan. Ja kaikki tämä oli seurausta väärästä menettelytavasta, onnettomasti suoritetuista laskelmista, joiden tarkoituksena oli jouduttaa työväenluokan valtaan pääsyä, mutta jotka sensijaan sitä pitemmäksi aikaa hidastuttivat. Puoluejohtomme pyrki saattamaan puolueen vähemmistönäkin ollen aseellisen voiman kautta valtaan. Tämän erehdyksen seurauksena menetimme vuosikymmenien työn tulokset ja saamme nyt alottaa uudelleen alusta.

Mutta jos sosialidemokraattinen puoluejohto teki suuren virheen, niin teki porvarillinen oikeisto ja sotilaspuolue, jonka käsiin valta kansalaissodan kukistuttua joutui, voittonsa jälkeen vieläkin suuremman. Se halusi käyttää voittoaan lopullisesti kukistaakseen maamme työväenluokan ja tehdäkseen sen valtiollisesti merkityksettömäksi. Jopa vaikutusvaltaisella taholla puhuttiin halveksuen työväestä „paarias“-luokkana, ja vaadittiin sen täydellistä nöyryyttämistä. Kosta ja noten tähän työhön käytiinkin. Ei silloin merkinnyt mitään oikeistovaltion lainsäädännön suoma suoja eikä ulkomaisten kiusallinen huomaavaisuus. Tuhansittain työläisiä teloitettiin laittomasti, tuhansittain näännytettiin heitä nälkään ja tauteihin vankileireissä, jotka ainaiseksi tulevat jäämään häpeäpilkuksi maamme porvaristolle. Työväestöltä riistettiin kaikki oikeudet, yksinpä alkeellisimmat kansalaisoikeudetkin, joita kaikki muut kansalaiset vähentymättöminä nauttivat. Ja jotta palaaminen entisiin oloihin tehtäisiin kokonaan mahdotto-

maksi, suunnitteli porvarillinen oikeisto mahdollisimman suuren apajan vetämistä, aikoen muuttaa valtiosäännön, poistaa yleisen äänioikeuden ja luoda uudelleen koko yhteiskuntamme perusteet. Tätä suurtyötä, jossa huvittavampana muistona säilyy puuha kuninkaan maahan tuomiseksi, tehtiin niin väellä ja voimalla, että sen rinnalla kokonaan unohtuivat kaikki pienemmät „reformit“. Kun sitte käänne ulkoisten tapahtumain seurauksena tuli pikemmin kuin sitä oli voitu odottaa, ei valtaa pitävä oikeisto ollut ennättänyt muuttaa edes semmoista sitä ärsyttävää lakia kuin kunnallislakia, ja kaikki sen suunnittelemat suurreformit ovat tietenkin kokonaan valuneet hiekkaan.

Ja samanaikuisesti on työväki, jonka oikeistomme ja sotapuolueemme jo oli luullut kokonaan laulaneensa suohon, alkanut joka taholla nostaa päätään. Yhdistykset virkoavat, sanomalehdet alkavat kuljettaa lohdutuksen ja rohkaisun sanoja kärsineille ja epätoivoon joutuneille, ja toimeenpannuissa työväen kokouksissa vallitsee innokas ja reipas mieliala, jolla voi maailmojakin voittaa. Ja kaikki tapahtuu ilman mitään johtoa tai agitatsionia, jota ei tarvitakaan, koska asian puolesta ovat teoillaan agiteeranneet porvarilliset puolueet ja hallitukset. Eipä ihme, että porvaristo jo huudahtaakin: nyt on koko keväisen kansalais sodan saavutukset menetetty. Ja ne onkin kokonaan menetetty siinä mielessä kuin tätä voittoa aijottiin porvarillisen oikeiston taholla hyväkseen käyttää.

Ensimmäisenä oireena siihen täyskäännökseen, joka nyt jo pakosta on tuleva, on se, että uudet vaalit on määrätty ja että me siis pian vapaudumme siitä häntäparlamentista, joka jo puolen vuoden ajan on tämän maan painajaisena ollut. Me tulemme näihin vaaleihin käymään innolla ja hartaudella. Me tulemme osoittamaan oikeistoporvareillemme, joka jo luuli työväenluokan maahan masentaneensa, että se onkin sitkeä kuin karujen mäkiemme kataja.

Valoisia tulevaisuuden toiveita antaa meille tässä suhteessa se, että me jo olemme voineet saada puoluekokouksen koolle uutta toimintaa suunnittelemaan. Sen päätehtävänä on suunnitella vaaleihin käymistä ja järjestötoiminnan uudelleen elvyttämistä, jotta työväenluokka mahdollisimman pian vapautuisi nykyisestä masennustilastaan.

Osoittakaamme, että me saamme järjestömme pystyyn niin nopeasti, että näyttäisi siltä kuin ei mitään keskeytystä niiden toiminnassa olisi ollutkaan. Näyttäkäämme, että vaikka työväki hävisi aseleikissä, pystyy se rauhallisin keinoin ja järjestötoiminnan avulla voittamaan.

Suunnitelkoon tämä kokous tämän taistelun menestykselliseksi. Merkitkään siten uuden päivän koittoa se kokous, jota me nyt Koiton talolla ryhdymme pitämään.

Puheenjohtajain ja sihteerien vaalit.

Toveri Väinö Tanner ehdotti väliaikaisen puoluetoimikunnan puolesta, että kokoukselle valittaisiin kolme puheenjohtajaa, joiksi väliaik. puoluetoimikunta ehdotti toverit Anton *Kotosen*, Sortavalasta, Oskari *Leivon*, Porista ja Väinö *Tannerin*, Helsingistä.

Kokous hyväksyi ehdotuksen yksimielisesti.

Väinö Tanner ryhtyi johtamaan puhetta. Väliaikaisen puoluetoimikunnan puolesta esitti puheenjohtaja, että kokoukseen asetettaisiin neljä sihteerää ja että ylisihteeriksi asetettaisiin Väinö *Hupli* sekä apulaissihteeriksi Väinö *Vankkoja*, Tampereelta, Toivo *Järvinen* ja Rieti *Itkonen*, Helsingistä.

Kokous hyväksyi ehdotuksen yksimielisesti.

Ulkomaalaisten veljesjärjestöjen tervehdykset.

Puheenjohtaja esitti Norjan veljespuolueelta saapuneen kirjelmän, jossa ilmoitettiin sikäläisen puoluetoimikunnan ja puoluehallinnon valinneen edustajakseen Suomen sos.-dem. puolueen ylimääräiseen puoluekokoukseen toverit Reinert *Torgeirson'in*. Toveri T. ei vielä ollut ehtinyt saapua kokoukseen.

Kokousohjelma.

Esitettiin kokoukselle seuraava väliaikaisen puoluetoimikunnan laatima kokousohjelma:

1. Kokouksen avaa Väliaikaisen puoluetoimikunnan puheenjohtaja Väinö *Tanner*.

2. Edustajain valtakirjain hyväksyminen.

3. Puheenjohtajain vaali.
4. Sihteerin vaali.
5. Työjärjestyksen hyväksyminen.
6. Valiokuntain asettaminen. Puoluetoimikunta ehdottaa asetettavaksi seuraavat valiokunnat:
 - a) järjestävä valiokunta;
 - b) äänestysvaliokunta;
 - c) puoluetoimintavalioikunta;
 - d) menettelytapavalioikunta;
 - e) toimitus- ja tarkastusvaliokunta.
7. Väliaikaisen puoluetoimikunnan toimintakertomus. Esittää Väliaik. puoluetoimikunnan sihteeri Väinö *Hupli*.
8. Edustajakokouksen julistautuminen ylimääräiseksi puoluekokoukseksi. Väliaikaisen puoluetoimikunnan puolesta esittää Matti *Paasivuori*.
9. Yhdistymis-, kokoontumis- ja painovapaus. Väliaikaisen puoluetoimikunnan puolesta esittää Väinö *Tanner*.
10. Hallitusmuotokysymys. Väliaik. puoluetoimikunnan puolesta esittää Väinö *Voionmaa*.
11. Puolueen pää-äänenkannattajakysymys. Väliaik. puoluetoimikunnan puolesta esittää Väinö *Hupli*.
12. Puolueen valmistautuminen eduskuntavaaleihin. Väliaik. puoluetoimikunnan puolesta esittää Mikko *Ampuja*.
13. Vaaliherätystyön järjestäminen. Väliaik. puoluetoimikunnan puolesta esittää Mikko *Ampuja*.
14. Kunnallisvaalit ja kunnallinen toiminta. Väliaik. puoluetoimikunnan puolesta esittää Väinö *Hupli*.
15. Puolue- ja piiriverojen kantaminen. Väliaik. puoluetoimikunnan puolesta esittää K. *Heinonen*.
16. Elintarvekysymys. Väliaik. puoluetoimikunnan puolesta esittää Väinö *Vuolijoki*.
17. Menettelytapakysymys ja Suomen sosialidemokraattisen puolueen suhtautuminen bolshevistis-kommunistisiin virtauksiin. Väliaik. puoluetoimikunnan puolesta esittää T. *Tainio*.
18. Verotuskysymys. Väliaik. puoluetoimikunnan puolesta esittää J. W. *Keto*.
19. Yleinen armahdus kansalaissodan johdosta. Väliaik. puoluetoimikunnan puolesta esittää Väinö *Hakkila*.
20. Kansalaissodan johdosta leskiksi ja orvoiksi joutuneitten huoltaminen. Väliaik. puoluetoimikunnan puolesta esittää Väinö *Hupli*.

21. Torpparikysymys. Väliaik. puoluetoimikunnan puolesta esittää Sulo *Vuolijoki*.

22. Suomen ulkopoliittinen asema. Väliaik. puoluetoimikunnan puolesta esittää N. *Sventorzetski*.

23. Väliaikaisten piiritoimikuntien asettaminen.

24. Puoluevirkeilijain palkat.

25. Puoluetoimikunnan paikka ja sen virkeilijain ja jäsenten vaali:

a) 2 puheenjohtajaa,

b) puoluesihteri,

c) neljä vakinaista,

d) viisi varajäsentä.

26. Puolueneuvoston valitseminen.

27. Tilintarkastajain valitseminen.

28. Erikoisten luokkain aseelliset järjestöt. Väliaikaisen puoluetoimikunnan puolesta esittää Mikko *Ampuja*.

29. Kansalaissodan aikana ja jälkeen tehtyjen rankaisemattomien murhatekojen tutkiminen ja tuomitseminen. Väliaik. puoluetoimikunnan puolesta esittää Väinö *Hakkila*.

30. Puoluelehdiksi hyväksyminen. Väliaik. puoluetoimikunnan puolesta esittää Väinö *Hupli*.

31. Puolueen vaaliohjelma. Väliaik. puoluetoimikunnan puolesta esittää T. *Tainio*.

32. Muita mahdollisesti esitettäviä asioita.

33. Seuraavan puoluekokouksen ajan ja paikan määrääminen.

34. Pöytäkirjan painatus.

35. Kokouksen lopettaminen.

Valiokuntain vaali.

Kun ei vielä ennen valtuuksien lopullista tarkastusta voida valita kaikkia valiokuntia, ehdotti puheenjohtaja, että nyt asetettaisiin vain käytännöllisestä puolesta huolehtivat valiokunnat, nim. järjestävä valiokunta, äänestysvaliokunta sekä toimitus- ja tarkastusvaliokunta.

Ehdotus hyväksyttiin ja valiokuntiin valittiin:

järjestävään valiokuntaan puheenjohtajien lisäksi K. Nordlund Jyväskylästä ja Vihtori Kanto Tampereelta sekä sihteereistä Väinö Hupli ja Väinö Vankkoja;

äänestysvaliokuntaan Jaakko Koskinen Reposaarelta, Antero Nyrkkö Viipurista, Ville Haapanen Tampereelta ja Toivo Lehto Jyväskylästä;

toimitus- ja tarkastusvaliokuntaan sihteerien lisäksi E. J. Hämäläinen Helsingistä ja S. Lehto Turusta.

Väliaikaisen puoluetoimikunnan toimintakertomus 5. XI.—27. XII.—1918.

Väliaikaisen puoluetoimikunnan puolesta esitti v.t. puoluesihteerinä Väinö Hupli puoluetoimikunnan toiminnasta selostuksen, joka sisälsi pääasiassa seuraavaa:

Väliaikaisen sos.-dem. puoluetoimikunnan asetti suuri sosialidemokraattisen työväen kokous Helsingissä marraskuun 5 p:nä 1918.

Mutta toimintaa puolueen henkiin herättämiseksi oli ollut jo pitkän aikaa sitä ennen, aina

Helsingin valloituksen

jälkipäivistä saakka.

Kun saksalaiset olivat valloittaneet Helsingin ja kansalaissota päättynyt porvariston voittoon, oli Suomen työväenluokan tila sanoin kuvaamattoman kauhea. Ne sosialidemokraattiset toimihenkilöt, jotka pääkaupungissa olivat jäljellä, päättivät heti ryhtyä työväenliikettä elvyttämään, niin suunnattoman vaikeaa kuin se olikin. Kun Helsinki valloitettiin perjantaina ja lauantaina, oli näillä sosialidemokraateilla jo sunnuntai-iltana kokous, josta tieto oli levitetty miehestä mieheen. Poliisit saivat kokouksesta vihiä, saapuen mahtipontisesti sitä hajoittamaan, mutta epäonnistuivat, kun heidän sekaantumistaan jyrkästi vastustettiin.

Sen jälkeen jatkuivat tällaiset katakombi-kokoukset usein, ja niissä suunniteltiin keinoja, miten parhaiten saataisiin järjestötoiminta alkuun. Selvillä oltiin siitä, että se ei voinut onnistua, ennenkuin saatiin oma lehti. Lehden ympärille voitaisiin sitten helpommin herättää muuta työväen toimintaa. Siitä syystä kohdistettiin aluksi kaikki voimat

työväenlehden aikaansaamiseen.

Kun Työväen Sanomalehti-Osakeyhtiö, joka oli kustantanut Työmies-lehteä, oli valtion takavarikossa ja sen kirjapainossa painettiin saksalaista lehteä, täytyi ryhtyä perustamaan uutta lehti-yhtiötä. Jo huhtikuun lopulla yhtiö perustettiin, nimellä Kustannusosakeyhtiö Kansanvalta. Eikä olleet taistelut Itä-Suomessa vielä kelvon päättyneet, kun jo toukokuun 6 p:nä julkaistiin lehden ensimmäinen näytenumero, kun sitä ennen oli onnistuttu saamaan Kirjapaino O.-y. Sanan suostumus lehden painattamisesta. Työväki otti lehden suurella riemulla vastaan, sillä rohkeasti korotti se äänensä kuolemaan saakka ahdistetun työväestön puolesta. Mutta porvaristo raivostui moista julkeutta, että tuskin he olivat tukkineet työväenlehtien suut, kun jo yritetään uusia lehtiä. Lehti, joka kasteessa sai nimekseen *Suomen Sosialidemokraatti*, oli tuskin ehtinyt kaduille, kun jo se takavarikoitiin, kirjapaino suljettiin, toimittajat Tanner ja Keto vangittiin ja Huplia tavoitettiin, mutta tapaamatta, ja Kulutusosuskuntien Keskusliiton konttori, jossa lehteä oli toimitettu, suljettiin kruunun sineteillä. Viranomaisia suututti myöskin se, että lehden julkaisemiselle ei oltu haettu mitään lupaa, jota aivan laittomasti vaadittiin.

Ensimmäisen yrityksen täten rauettua, täytyi odottaa toista sopivaa tilaisuutta. Pian huomattiin, että lehteä oli mahdoton saada, ennenkuin porvaristo ehtisi laittaa uuden mieleisensä painoasetuksen, jonka puitteissa sitten työväenlehtikin voisi mahdollisesti päästä ilmestymään.

Niinpä kuluikin aikaa useita kuukausia, ennenkuin painolaki oli valmis, ja S. Sosialidemokraatti jälleen saattoi yrittää ilmestymistä. Heti jätettiin maaherralle hakemus, mutta kun lehden vastaavaksi oli ilmoitettu Paasivuori ja toimittajaksi Hupli, hylkäsi maaherra Jalander hakemuksen, koska ei voinut hyväksyä mainittuja henkilöitä toimittajiksi. Päätettiin jatkaa hakemuksia toisilla nimillä. Syyskuun 16 p:nä lehti pääsikin toveri Ryömän vastuulla ilmestymään, ja on sen jälkeen ilmestynyt säännöllisesti, kolmen viikon pituista *lakkautusaikaa* lukuunottamatta. Selvää kuitenkin on, että lehden toiminta on ollut äärettömän vaikeata, mutta kapulasta ja varoituksista ja lakkautuksista huolimatta on se koettanut pel-

käämättä tuoda julki työväenluokan vaatimuksia ja tarpeita.

Kesäaika, jolloin ei voitu lehden hyväksi mitään tehdä, käytettiin muihin tärkeisiin tehtäviin. Niinpä ponnistettiin voimia

Työväen Sanomalehti-Osakeyhtiön

omaisuuden, talon ja kirjapainon pelastamiseksi, ja onnistuttiinkin siinä. Sosialidemokraatin julkaiseminen voitiin syyskuulla jo alkaa Työväen kirjapainossa.

Vankien hirvittävä tila

vaati pikaisia toimenpiteitä. Heti keväällä päätettiin perustaa lakiasiantoimisto, joka avustaisi vankeja valti rikosoikeuksien mielivaltaa vastaan. Ajateltiin muodostaa yhtiö tarkoitusta varten, mutta kun toveri Hakkila suostui omissa nimissään ja vastuullaan perustamaan asianajotoimiston, kävivät muut toimenpiteet tarpeettomiksi.

Hädänalaisten perheitten avustaminen

oli myös suorastaan välttämätöntä. Toverien keskuudessa perustettiin nopeasti *Suomen Työläisten Avustuskomitea*, joka ryhtyi toimittamaan keräystä. Mutta tulokset eivät riittäneet suunnattomaan tarpeeseen. Tästä syystä koetettiin päästä yhteyteen ulkomaisten veljespuolueitten kanssa, saadakseen sieltä avustusta. Vihdoin onnistuikin toveri *Tannerin* saada passi Skandinaviaan, ja hänen kuvattuaan siellä maamme työväenluokan kurjaa tilaa, alkoi avustuksia saapua Skandinavian maista. Kun keräystä kotimaassa edelleen on jatkettu, on tulos tähän mennessä 325,000 mk., josta jo 250,000 mk. on käytetty.

Sellaisen voitonhumalan vallassa, missä porvaristo oli, sen taantumuksellisimpien aineiden päästyä johtoon ja sen raaimpien vaistojen pulpahdettua pinnalle, oli ilmeistä, että kestäisi kauan ennenkuin Suomen työväki omin voimin, tarmokkaastikin toimien, voisi nousta synkästä siron yöstään. Tähän nähden pidettiin tärkeänä

olla kiinteässä vuorovaikutuksessa ulkomaiden kanssa

ja saada siellä syntymään yleistä mielipidettä Suomen hirmuvaltaa vastaan. Kaikin keinoin koetettiin saada

ulkomaille oikeita tietoja oloista Suomessa. Suuriarvoinen oli tässä suhteessa edellämainittu toveri Tannerin matka. Myöskin muilla keinoin saatiin tietoja ulkomaille lähetetyksi.

Järjestötoiminnan elvyttäminen.

Koko ajan oli pidetty silmällä, että ensimmäisessä sopivassa tilaisuudessa voitaisiin ryhtyä panemaan järjestötoimintaa alulle. Kesäkuun lopulla pidetyn Kulutusosuskuntien Keskusliiton maata käsittävän kokouksen aikana pidettiin kaikessa hiljaisuudessa *poliittinen neuvottelukokous*, jossa maan eri osista saapuneet työläisedustajat saivat tietoja tilanteesta ja rohkaisua edessä olevaa toimintaa varten.

Suomen Sosialidemokraatin ilmestyttyä pantiin paikallinen toiminta Helsingissä käyntiin siten, että yksityisten toverien toimesta kutsuttiin koolle sosialidemokraattisen työväen kokous Kaleva-teatteriin, jossa valittiin Helsingin *väliaikainen sos.-dem. kunnallistoimikunta* ja päätettiin ottaa osaa vuoden lopulla tapahtuviin *kunnallisvaaleihin*.

Maata käsittävän puolue toiminnan alkamiseksi kutsuttiin samanlainen sos.-dem. työväen kokous, joka pidettiin Koiton talolla marraskuun 5 p:nä.

Keskustelun alusti toveri Ryömä, luoden katsauksen Suomen työväenluokan valtiolliseen toimintaan työväenliikkeen alkua ajoilta lähtien. Alustuksessa teroitettiin sosialidemokratian ja parlamenttarismin pohjalla tapahtuvaa toimintaa ainoana oikeana ja varoitettiin kommunistisesta bolshevismista. Alustus päättyi seuraaviin ponsiin, jotka kokous yksimielisesti hyväksyi.

„Kokous on sitä mieltä

1) että nykyinen eduskunta ei ole siveellisesti oikeutettu enempää jatkamaan taantumuksellista toimintaansa, vaan on sen viipymättä väistyttävä uusilla vaaleilla valittavan koko kansaa edustavan eduskunnan tieltä;

2) että nykyisen hallituksen on luovutettava paikansa uudelle väliaikaiselle hallitukselle, joka nauttii kansan tasavaltaisen enemmistön luottamusta ja jonka puolueettomuusharrastuksiin kaikki muut valtiot voivat luottaa;

3) että uusi hallitus ryhtyy nopeisiin toimenpiteisiin maamme itsenäisyyden vielä puuttuvain tunnustusten hankkimiseksi sekä valmistaviin toimenpiteisiin maamme etujen valvomiseksi tulevissa rauhanneuvotteluissa ja ryhtyy saattamaan maamme täydellistä puolueettomuutta voimaan, vaatimalla tässä tarkoituksessa täällä majailevia saksalaisia sotajoukkoja poistamaan maasta sekä asettumalla vastaavanlaista tapahtumaa vastaan, jos sitä jonkun muun ulkovallan taholta yritettäisiin; ryhtyy tarmokkaasti hankkimaan maahamme ulkoa elintarpeita; ryhtyy luomaan sisäistä kansalaisrauhaa poistamalla käytännöstä työväenluokan toimintaa vastaan tähdätyt poikkeuslait, toimeenpanemalla yleisen poliittisten vankien vapauttamisen ja puolueettoman, maassa kapinan aikana ja jälkeen, toimitettujen yksityisten ja joukollisten murhien ja ja väkivallantöiden tutkimisen ja syytteeseen panon.“

Erään puhujan ehdotuksesta hyväksyttiin vielä seuraava ponsi:

„4) ettei erikoisten yhteiskuntaluokkien aseellisten järjestöjen sallittaisi maassa toimia.“

Tämän lisäksi ehdotti alustaja, että kokous valitsisi väliaikaisen sosialidemokraattisen puoluetoimikunnan, joka ryhtyisi toimenpiteisiin sosialidemokraattisen puoluekokouksen kokoonkutsumiseksi ja muun puoluetoiminnan käyntiin saamiseksi, ja että kokous kehoittaisi muita paikkakuntia asettamaan väliaikaisia kunnallistoimikuntia.

Tällainen väliaikainen puoluetoimikunta päätettiin perustaa ja valittiin siihen vakinaisiksi jäseniksi: Väinö Tanner, M. Paasivuori, Hannes Ryömä, Väinö Hupli, A. Halme, J. W. Keto ja H. Stolt sekä varajäseniksi: Väinö Hakkila, Väinö Voionmaa, R. Sventorzetski, Emil Leino ja M. Ampuja.

Kokouksessa, joka oli kutsuttu kokoon perustuslakien turvassa, ilman että oli siihen pyydetty lupaa tai siitä ilmoitettu, oli yleisöä Koiton avara sali ääriään myöten täynnä ja oli mieliala siinä innostunut.

Valittu väliaikainen sosialidemokraattinen puoluetoimikunta valitsi puheenjohtajakseen Väinö Tannerin, varapuheenjohtajaksi Matti Paasivuoren ja sihteeriksi Väinö Huplin.

Tällä puoluetoimikunnalla ei tietysti ollut mitään laillisia valtuuksia. Mutta se olikin valittu vain välttämättömäksi väliasteeksi toimimaan siihen asti, kunnes maan työväen edustajia saataisiin koolle valitsemaan puolueen sääntöjen mukaiset puolue-elimet. Tästä syystä Väliaikaisen Puoluetoimikunnan toimenpiteet rajoittuivatkin yksinomaan puoluetoiminnan jälleen herättämiseen y.m. välttämättömiin tehtäviin.

Puoluekokouksen kutsuminen.

Ensimmäisenä työnään Väliaik. puoluetoimikunta päätti kutsua koolle ylimääräisen puoluekokouksen. Tässä tarkoituksessa julkaistiin marraskuun 9 p:nä seuraava julistus:

„Puoluetovereille koko maassa!

Enemmän kuin puoli vuotta on kulunut siitä kuin mitään puoluetoimintaa sosialidemokraattisen puolueen keskuudessa maassamme on voitu harjoittaa. Tämä aika on ollut synkkää koettelemusten aikaa. Suojattomana ja vailla hengen ja elämisen turvaa sekä vailla yhteenliittymisen antamaa tukea on työväenluokkamme saanut vastaanottaa kaikki ne raskaat iskut, joita sitä kohtaan kostojanoisen porvariston taholta on suunnattu. Se on saanut kestää äärettömiä henkilökohtaisia kärsimyksiä ja suurta rivien harvenemista. Siltä on riistetty alkeellisetkin kansalaisoikeudet. Sillä ei ole ollut kokoontumis- eikä painovapautta, sen valtiolliset ja ammatilliset järjestöt on hajoitettu ja sen voimakas edustus eduskunnassa on käynyt olemattomaksi.

Tämän puolen vuoden kokemukset ovat meille kuitenkin opettaviakin kahdessakin suhteessa. Ne ensinnäkin osoittavat, miten tuhoisaa seurauksiltaan on poikkeaminen sosialidemokratian omaksumista menettelytavoista ja miten tärkeätä vastaisuuteen nähden on pitää niistä jyrkästi kiinni ja käydä luokkataistelua kansainvälisen sosialidemokratian pohjalla. Toiselta puolen ovat ne myöskin opettaneet meitä huomaamaan mikä arvo on annettava porvariston taholta esiintyvälle vakuutteluille sen kansanvaltaisuudesta, uudistusystävällisyydestä y.m. Vääjäämät-

tömän selvästi on nyt saatu nähdä, että taantumuksellinen porvaristo on valmis luopumaan kaikista yhteiskunnallisista ohjelmistaan ja rikkomaan kaikki lupauksensa, jollei kansan etuja puoltamassa ole voimakkaasti järjestynyt työväenluokka.

Senpä vuoksi on meidän kohdistettava kaikki tarmomme työväenluokan valtiolliseen uudelleen järjestäytymiseen. Järjestöt on uudelleen koottava, puolue on taas saatava toimimaan. Tämä on välttämätöntä senkin vuoksi, että piakkoin toimitettavissa valtiollisissa vaaleissa työväenluokan on oltava siksi valmistunut, että se voi koko voimallaan ottaa niihin osaa.

Tämä asia oli keskustelun alaisena Helsingissä marraskuun 5 päivänä pidetyssä yleisessä työväen kokouksessa. Kokous päätti, että asian hyväksi on ryhdyttävä mahdollisimman nopeisiin toimenpiteisiin. Se valitsi väliaikaisen puoluetoimikunnan, joka sai tehtäväkseen herättää puoluetoiminta uudelleen vireille ja kutsua ensi tilassa puoluekokous koolle.

Saamansa tehtävän mukaisesti saa valittu väliaikainen puoluetoimikunta kehoittaa puoluetovereita kautta maan kiireellisesti ryhtymään vastaaviin toimenpiteisiin. Joka kunnassa on pidettävä sosialidemokraattisen työväen kokouksia ja keskusteltava niissä järjestötoiminnan elvyttämisestä. Ainakin kaikissa kaupungeissa ja teollisuusseuduilla voidaan kokoukset heti pitää, eikä se liene mahdotonta maaseudullakaan, kun vaan yritetään. Kokouksissa on valittava väliaikaisia kunnallistoimikuntia, joiden tehtävänä on suunnitella säännöllisen toiminnan alkamista. Samalla on kokouksissa valittava puoluekokousedustajia. Toimikuntien puheenjohtajien sekä valittujen edustajien nimet ja osoitteet on heti ilmoitettava meille pöytäkirjan otteella.

Ellei kokousta syystä tai toisesta voisi jollakin paikkakunnalla pitää on työväestön kuitenkin syytä muodostaa toimikunta asiainsa hoitoa varten. Tällöinkin olisi toimikunnan puheenjohtajan nimi ja osoite meille ilmoitettava.

Niin pian kuin tällä tavalla olemme saaneet tietoomme työväen luottamushenkilöt eri osissa maata, tulemme antamaan lähempiä tietoja ja ohjeita samoin kuin toimittamaan kutsun ensimmäiseen puoluekokoukseen.

Odotamme nyt vaan, että kussakin kunnassa kokoukset pidetään viivyttelämättä, sillä puoluekokous on saatava aivan lähiaikoina koolle.

Toverit! Aika kutsuu! Tarmokkaasti toimeen!

Työväen sankat rivit on jälleen saatava kokoon. Sorron ja kurjuuden yöstä on Suomen vähävaraisen kansan noustava uutta valoisampaa tulevaisuutta rakentamaan.

Eläköön jälleen heräävä Suomen työväenliike!

Eläköön sosialidemokratia!

Helsingissä marraskuun 8 päivänä 1918.

Puoluetervehdyksellä:

Väliaikainen Sosialidemokraattinen Puoluetoimikunta.

Väinö Tanner.

Väinö Hupli.

Osote: Sirkuskatu 3, Helsinki.“

Joulukuun 4 p:nä julkaistiin sitten lopullinen kutsumus puoluekokoukseen, joka kutsumus oli seuraavan sisältöinen:

„Kutsumus ylimääräiseen sosialidemokraattiseen puoluekokoukseen.

Kokous pidetään Helsingissä joulukuun 27—29 päivinä.

Marraskuun 8 p:nä julkaisemamme kehoitus „puoluetovereille koko maassa“ on saavuttanut yleensä lämmintä ja innostunutta vastakaikua kaikkialla puoluetoverien keskuudessa. Aijottua ylimääräisen puoluekokouksen pitämistä on tervehditty yleisellä mielihyvällä ja vaadittu sitä kutsuttavaksi koolle mahdollisimman pian. Tärkeät ja kiireelliset asiat sitä vaativatkin. Sen johdosta olemme päättäneet kutsua maamme sosialidemokratian edustajia yleiseen ylimääräiseen puoluekokoukseen, joka pidetään Helsingissä Koiton juhlasalissa Yrjönkatu 31 joulukuun 27—29 päivinä, alkaen 27 p:nä klo 1 päivällä.

Nykyisin vielä vallitsevan poikkeustilanteen vuoksi tätä ylimääräistä puoluekokousta järjestettäessä ja siihen edustajia valittaessa ei voida noudattaa puolueen järjestö-sääntöjen määräyksiä, vaan on väliaikaisen puoluetoimikunnan täytynyt laatia seuraavat tilapäiset ohjeet:

Edustajia puoluekokoukseen ovat oikeutetut lähettämään: 1) kaikki vanhat sosialidemokraattiset järjestöt, kuten työväenyhdistykset tai kunnallisjärjestöt, missä ne voivat toimia ja edustajia valita; 2) paikkakunnittain pidetyt yleiset sosialidemokraattiset työväenkokoukset ja 3) yksityiset, keskenään edustajasta sopineet puoluetoverit sellaisella paikkakunnalla, missä vanhat järjestöt eivät toimi eikä yleisiä kokouksiakaan saada pidetyksi. Missä voidaan järjestää koko kuntaa käsittävä kokous tai pitää vanhan kunnallisjärjestön kokous, on tietysti suotavaa, että edustajat siten valitaan. Yleensä on tarkoitus saada edustajat kunnittain lähetetyiksi. Eri kunnat voivat sopia yhteisestä ehdokkaasta. Lähetettävien edustajien lukumäärä lasketaan sen mukaan kuinka suuri oli kussakin kunnassa puoluejäsenten lukumäärä viime vuoden lopussa, ja saa kustakin kunnasta lähettää yhden edustajan jokaista alkavaa viittäsataa silloista puolueveroa maksanutta jäsentä kohti.

Edustajille on valtakirjaksi annettava joko järjestön tai vaalia toimittaneen kokouksen puheenjohtajan ja sihteerin allekirjoittama pöytäkirjanote, siellä missä kokoustaakaan ei voida pitää, on kirjoitettava valtakirja, jonka tulee olla useampien edustajan lähettämistä keskenään sopineitten puoluetoverien allekirjoittama; tässä tapauksessa olisi allekirjoittajia koottava mahdollisimman runsaasti. Puoluekokous sitten itse ratkaisee voidaanko täten yksityisesti valtuutetuille ja lähetetyille edustajille myöntää täydet edustajaoikeudet, vaiko vain puheoikeus. Kaikkien valittujen edustajien tulee todistettavasti tai tunnetusti olla viime vuoden lopussa kuulunut sosialidemokraattiseen puolueeseen.

Puoluekokoukseen saapuvain edustajain valtakirjat ovat, mikäli mahdollista viikkoa ennen kokousta lähetettävät puolueoikeuksien kunnalle. Missä edustajat valitaan vasta juuri ennen lähtöään, tuokoot he valtakirjan tullessaan. Kukin paikkakunta kustantaa itse edustuksensa.

Puoluekokouksella tulee näissä olosuhteissa olemaan luonnollisesti useita sangen tärkeitä tehtäviä. Onhan luonnollista ja välttämätöntä, että ruvetaan tarpeenmukaisiin toimenpiteisiin tähänastisen luonnottoman porvarillisen diktaturivallan lopettamiseksi ja kansalaisoikeuksien, paino-, kokoontumis-, yhdistys- ja puhevapauden palaut-

tamiseksi sosialidemokraattiselle työväestölle. Järjestöjemme toiminta on saatava vapaaksi ja niiden omaisuus on myöskin takaisin luovutettava. Vapaa järjestötoiminta ja vapaa kansalaistoiminta — neidän ovat eduskunnallisen toiminnan välttämättömät perusedellytykset. Ilman niitä emme voi kauemmin olla.

Uudet eduskuntavaalit ovat ehkä ensi maaliskuussa. Ennen niitä täytyy meidän saada järjestöme edes jommoiseenkin kuntoon, vaikkapa se vaatisi koviakin ponnistuksia. Paitsi puoluetoimikunnan ja puolueeneuvoston vaalia tullaan puoluekokouksessa esittämään väliaikaisten piiritoimikuntien asettamista. Väliaikaisten piiritoimikuntien tehtävänä olisi kunkin alueellaan elvyttää järjestötoimintaan, järjestää heti mahdollisuuksien avautuessa sosialidemokraattiset piirikokoukset, joissa luonnollisesti sitten valitaan vakinaiset piiritoimikunnat, ja hoitaa piirissänsä koko vaalitoiminta ja vaalitaistelu, jollei sitä ennen saataisi piirikokouksia pidetyksi. Yleisistä koko maata koskevista vaaliasioista ja järjestelyistä, kuten vaaliohjelmasta ja vaalijulistuksista sekä vaalivalistustoiminnasta pääpiirteissään on myös ylimääräisen puoluekokouksen päätettävä.

Muista kokouksessa esiintulevista asioista ja kokousohjelmasta ilmoitetaan myöhemmin. Keskustelukysymykset alustuksineen julkaistaan Suomen Sosialidemokraattisissa.

Nyt vaan ripeästi toimintaan kaikkialla. Siellä missä ei ole vielä edustajavaalia toimitettu on siihen ryhdyttävä viipymättä. Kaikki esteet ovat voitettavissa ja voitettava. Edustajia valittaessa on otettava huomioon miten tärkeitä asioita ja miten vaikea järjestämistyö tulee kokouksen ratkaistavaksi. Parhaat ja luotettavimmat voimat on saatava liikkeelle, jotta kokous menestyksellisesti kykenisi suorittamaan tehtävänsä koko Suomen köyhälistön ja sosialidemokratian onneksi ja menestykseksi.

Puoluetervehdyksellä:

Väliaikainen Sosialidemokraattinen puoluetoimikunta.

Väinö Tanner.

Väinö Hupli.“

Saksan vallankumous.

11 p. marraskuuta lähetettiin Saksan vallankumouksen johdosta seuraava sähkösanoma:

„Valtiokansleri Ebert

Berlin.

Kunnioitettu puoluetoveri!

Loistavasti suoritettun Saksan vallankumouksen johdosta kiirehdimme ilmaisemaan Suomen työväenluokan ihastuksen tunteet.

Suomen proletariaatti on jännityksellä seurannut kansanvallan ja harvainvallan välistä valtavaa taistelua Teidän isänmaassanne ja näkee riemulla sosialidemokratian selviytyvän voittajana. Vilpitön on myös ollut ilomme Saksan molempien sosialidemokraattisten ryhmien toverillisesta yhteistyöstä tänä ratkaisevana hetkenä.

Onnettoman kansalaissodan jälkeen pirstottu ja hajoitettu, mutta jälleen henkiin heräävä Suomen sosialidemokraattinen puolue toivottaa Saksan uudelle kansanhallitukselle ja Saksan voittoisalle sosialidemokratialle jatkuvaa menestystä vallankumouksen suurten saavutusten turvaamiseksi. Samalla olemme vakuutetut, että nykyiset valtavat maailmantapaukset eivät voi olla vaikuttamatta meidänkin maamme alaspoljetun työväenluokan kohoamiseen sille kuuluvaan oikeutettuun vaikutusvaltaan isänmaassamme.

Suomen Sos.-dem. puolue.

Väliaikainen puoluetoimikunta.

Väinö Tanner.

Väinö Hupli.“

Kun Suomen Sosialidemokraatti lakkautettiin, julkaisi puoluetoimikunta *vastalauseen*, jota lentolehtisenä levitettiin kaupungilla.

Kun viranomaiset, suojeluskunnat y.m. *estivät työväen pitämästä kokouksia*, esitti puoluetoimikunta kokoon-tumisvapauden puolesta vaatimuksia hallitukselle ja antoi kiertokirjeellä ja lehdessä ohjeita työväelle.

Tiedonanto ulkomaisille veljespuolueille.

Marraskuun 11 p:nä julkaistiin seuraava tiedonanto ulkomaisille veljespuolueille, joka lähetettiin ulkomaiden sos.-dem. veljespuolueille:

„Sisäisen sodan päätyttyä keväällä joutui Suomen sisä- ja ulkopoliittikan hoito pienen taantumuksellisen monarkistisen ryhmän käsiin, joka siitä saakka on diktatuurin tapaisesti valtaansa käyttänyt. Huolimatta siitä, että laillinen täysilukuinen eduskunta oli julistanut Suomen riippumattomaksi ja puolueettomaksi tasavallaksi, ryhtyivät hallitus ja sen takana oleva eduskunnan pienenä vähemmistönä oleva Saksan taantumuksellisiin piireihin nojautuva oikeistoryhmä saattamaan monarkiaa maassa voimaan, joutuen lopuksi suorastaan valtiokaappauksen tielle ryhtyessään soveltamaan käytäntöön erästä Ruotsin kuninkaankaanvaalia koskevaa säädöstä v:lta 1772, jonka on katsottava maassamme menettäneen kaiken pätevyytensä. Ulkopoliitikassa vallassa oleva monarkistinen ryhmäkunta rikoi maamme puolueettomuuttakin vastaan turvautuessaan Saksan oikeistolaisten ja militarististen piirien apuun m.m. pidättämällä maassa saksalaisia sotajoukkoja.

Suomen sosialidemokratian oli mahdotonta tehdä tyhjäksi moinen menettelytapa, kun sen eduskuntaryhmän jäsenet, jotka käsittäen lähes puolet eduskunnasta olivat joko vankeina, maanpaossa tai surmattuina. Sen ohella oli kokoontumis- ja painovapaus sosialidemokraateilta kielletty, sosialidemokraattinen sanomalehdistö lakkautettu j.n.e. Hallituksen tieteen toimeenpantiin maassa tuhansittain teloituksia, niistä suurin osa ilman mitään laillista tuomiota. Lyhyesti sanoen, maassamme vallitsi terrori, jonka vertaista ei edes Parisin kommunkaan jälkeen ole ollut.

Onnettomalla ulko- ja sisäpolitiikallaan ovat nykyinen hallitus ja sen takana oleva taantumuksellinen ryhmäkunta johtaneet maan asiat umpikujaan, josta ei ole muuta ulospääsyä kuin että maassa viipymättä toimitetaan uudet vaalit. Mutta tähän ei nykyinen hallitus näytä aikovan suostua, vaan suunnittelee se nykyisen vajanaisen eduskunnan täydentämistä varajäsenillä, jolloin tulisi käymään niin, että sos.-dem. varaedustajain paikalle, joista suurinta osaa on kohdannut sama kohtalo kuin vakinaisiakin,

astuisi porvarillisia edustajia. Tällä silmänkääntötempulla yritetään johtaa ulkomaisen yleisön mielipide harhaan.

Kun Suomen sos.-dem. työväellä, joka käsittää noin puolet Suomen kansaa, ei tätä nykyä ole mahdollisuutta saada parlamentaarista tietä vaatimuksiaan kuuluville, tahdomme tällä julistuksella tuoda ulkomaiden parlamenttien ja hallitusten sosialidemokraattisten jäsenten sekä yleensä työväenjärjestöjen ja kansainvälisen proleriaatin tiedoksi, että Suomen nykyinen eduskunta, Suomen nykyinen monarkistinen hallitus ja kaikki sen julkiset ja salaiset ulkomaiset edustajat eivät ole oikeutetut puhumaan Suomen kansan nimessä. Kehoitamme sen vuoksi kaikkien maiden työväenluokan valtiollisia puolueita saattamaan edelläolevan hallitustensa tietoon.

Suomen Sos.-dem. puolue.

Väliaikainen puoluetoimikunta.

Väinö Tanner.

Väinö Hupli.“

Puoluetoimikunnan muista toimista

mainittakoon:

Helsingin kunnallista sos.-dem. vaalitoimistoa, jonka toiminta käsittää osittain koko maan, on avustettu lainalla. Toimiston jaettavaksi on kustannettu pieni vaalijulistus kunnallisvaaleja varten.

Työväenjärjestöjen omaisuutta on koetettu pelastaa, painostamalla hallitusta, ajamalla yhdistysten asioita virastoissa, hankkimalla taloudellista tukea ja lainoja, y.m. Helsingin Työväentalon, puoluetoimiston, Työväen Arkiston, y.m. vapauttamista takavarikosta on koetettu edistää.

Puoluekokouksen valmistaminen y.m. asiat ovat vaatineet puoluetoimikunnalta paljon työtä. Puoluetoimikunta on kokoontunut marras- ja joulukuuulla useita kertoja viikossa, ja ovat kokoukset kestäneet myöhään yöhön. Mutta ne olosuhteet, joissa on toimittu, ovat olleet sellaiset, että jokainen työväen tärkeän asian kannustamana on innostuksella suorittanut hänelle kuuluvat tehtävät, ja siten on puoluekokous voitu saada koolle näinkin pian.

Vielä on mainittava, että Kulutusosuuskuntien Keskusliitto, joka puoluetoiminnan ollessa seisauksissa, oli

julkaissut Työväen Kalenterin, oli sen voitosta sopimuksen mukaan lahjoittanut puoluetoimikunnalle 25,000 markkaa.

Väliaikaisen Puoluetoimikunnan työn tulokset ovat nyt tämän kokouksen arvosteltavissa. Kokouksen tehtäväksi jää nyt päättää, onko kysymyksessä oleva työ ollut puoluetta ja työväenliikettä sekä Suomen työväenluokkaa hyödyttävää, vaiko ei. Väliaikainen puoluetoimikunta on joka tapauksessa tehnyt parastaan yhteisen asian edistämiseksi.

A. Kiviranta: Väliaikaisen puoluetoimikunnan miehet ovat tehneet voitavansa ja toiminnassaan hyvin onnistuneet. Ehdotan, että toimintakertomus kiitoksella hyväksytään.

Toimintakertomus hyväksyttiin yksimielisesti.

Edustajakokouksen julistautuminen ylimääräiseksi puoluekokoukseksi.

Matti Paasivuori esitti puoluetoimikunnan puolesta asiassa seuraavan alustuksen:

Suomen sos.-dem. puolueen järjestyssääntöjen mukaan on puolueen jäsenen kuuluttava jäsenenä johonkin puolueosastoon, jotka saattavat olla klubeja, seuroja, ammattiosastoja, työväenyhdistyksiä, osuuskuntia tai minkänimisiä yhtymiä tahansa, jotka hyväksyvät puolueen periaatteet, säännöt ja puolueen päätökset. Puolueosaston on kuuluttava puolueeseen, joko paikkakunnan työväenyhdistyksen taikka kunnallisjärjestön välityksellä. Puolueen jäsenen on maksettava erikseen määrätyt verot puolueelle, piiri- ja kunnallisjärjestölle. Samalla paikkakunnalla, joko kaupungissa tai maalaiskunnassa toimivat puolueosastot muodostavat kunnallisjärjestön ja valitsevat kunnallistoimikunnan, jolle paikallista laatua olevat puoluetehävät kuuluvat.

Saman valtiollisen vaalipiirin eri kunnissa toimivat kunnallisjärjestöt valitsevat edustajat piirikokouksiin, joissa valitaan piiritoimikuntien, piirineuvostojen ja puolueenuevoston jäsenet sekä päätetään muista piirijärjestön toimialaan kuuluvista puolueasioista.

Puolueen asioista määräävät puolueen jäsenet itsesiten, että kunnallisjärjestöissä niistä keskustelevat ja päättävät niistä joko puolueäänestyksellä taikka valitsemalla edustajia puoluekokoukseen, jolla on ylin määräämisvalta puolueen asioissa.

Puoluekokouksen edustajain vaalit toimitetaan puolueäänestyksellä vaalipiirittäin. Äänestyksen toimittamisesta määräävät piiritoimikunnat. Edustajia valitaan yksi kutakin alkavaa veronsa täysin maksanutta viittäsataa jäsentä kohti. Ääni- ja vaalioikeutettuja puolueen jäseniä ovat ainoastaan ne, jotka ovat puolueelle, piirille ja kunnallisjärjestölle veronsa maksaneet.

Puoluekokouksessa valitaan m.m. puoluetoimikunta, puolueen puheenjohtajat ja puoluesihteerit.

Puoluekokouksen kutsuu koolle puoluetoimikunta sillä tavalla kuin puolueen järjestyssäännöt määräävät. Ylimääräisestä puoluekokouksesta määrää puolueen järjestyssääntöjen 55 pykälä, että sellainen on kutsuttava kokoon, jos puolueeneuvoston jäsenistä vähintään $\frac{2}{3}$ tai piirijärjestöistä ainakin 5 sitä vaatii. Jos puoluetoimikunta ei vaatimuksesta huolimatta ylimääräistä puoluekokousta kokoonkutsu, voivat sen tehdä ne, jotka sen kokoonkutsumista ovat vaatineet.

Niinkuin tiedetään, ei tätä kokousta ole voitu kutsua koolle puolueen järjestyssääntöjen määräämällä tavalla. Ensiksikään ei puolueessa ole montakaan järjestösäännöt täyttävää jäsentä ja toisekseen elämme nyt sellaisissa poikkeuksellisissa oloissa, jollaisia puolueen järjestyssääntöjä laadittaessa ei ole voitu ottaa huomioon. Puolue on lyöty hajalle. Puoluekokouksessa valittu puoluetoimikunta on poistunut maasta. Puolueeneuvoston jäsenistä myöskin useat ovat maasta poistuneet, eräät niistä vangittuina taikka saaneet surmansa, piiritoimikunnat ovat niinkään hajaantuneet ja niiden jäsenet sekä toimitsijat tiellä tietymättömillä. Kaikki puoluejärjestöt: osastot, kunnallisjärjestöt, vaalipiirijärjestöt, puolueeneuvosto ja puoluetoimikunta ovat huhtikuusta alkain olleet toimeettomina.

Kun puolueen osastot eivät viimeisen 9:n kuukauden aikana ole toimineet, eivätkä monetkaan niistä jäsenmaksuja kantaneet, on puolueessa tällä kertaa varsin harvoja jäseniä, jotka täyttävät puolueen järjestyssääntöjen määräämät ehdot.

Mitä on tällaisen tilanteen vallitessa tehtävä? Olisiko odotettava siksi, kunnes puolueen osastot yksi toisensa jälkeen heräisivät ja puolueen alajärjestöt aloittaisivat toimintansa? Ei! Sellainen odottaminen voisi kestää kovin kauvan ja tuottaisi puolueelle ainoastaan vahinkoa. Työväenluokan tärkeät edut vaativat, että puolue saadaan mahdollisimman pian uudelleen järjestetyksi ja toimintaan.

Puolueen edustus eduskunnassa on kapinan kukistumisen jälkeen vähentynyt 92:sta—1—2:n. Sosialidemokratien taholta on aina viime keväästä alkain vaadittu uusien eduskuntavaalien toimittamista, mutta tuloksetta. Nyt on uudet eduskuntavaalit määrätty toimitettaviksi 1—3 p:nä maalisk. 1919. Työväenluokan tärkeät edut vaativat, että työväestö tehokkaasti ja mahdollisimman runsaslukuisena ottaa osaa tuleviin vaaleihin. Tämä taasen on mahdollista ainoastaan siten, että puolueosastot, kunnallisjärjestöt, piirijärjestöt ja puolue kokonaisuudessaan saadaan järjestettyä toimimaan työväenluokan hyväksi.

Tässä tarkoituksessa valitsikin helsinkiläisen sos.-dem. työväen yleinen kokous väliaikaisen puoluetoimikunnan ja saman välttämättömyyden velvoittamana on väliaikainen puoluetoimikunta kutsunut koolle tämän kokouksen. Kun puoluekokouksen valitsemaa puoluetoimikuntaa ja puolueeneuvostoa ei ole, eikä vallitsevan tilanteen tähden ole ollut mahdollista edustajia valittaessa noudattaa puolueen järjestyssääntöjä, on tämän kokouksen itsensä päätettävä valtuuksistaan ja merkityksestään, samoin on tämän kokouksen itsensä päätettävä, katsooko se olevansa puoluekokous vai ei.

Työväenliikkeen heräämisen onnistumiselle on välttämätöntä, että kysymys ratkaistaan myönteiseen suuntaan. Sillä ilman omaa puoluetta ei Suomen työväenluokka enää voi olla, eikä tämän kokouksen ylimääräiseksi puoluekokoukseksi julistautuminen voine herättää epäilystä, jos vain samalla päätetään, että puolueen järjestösääntöjen mukaan valittu puoluekokous on mahdollisuuksien avautuessa läheisessä tulevaisuudessa kokoonkutsuttava.

Tämä kokous voi siis tunnustaa väliaikaisella puoluetoimikunnalla olleen oikeuden sen koollekutsumiseen taikka myöskin tämän oikeuden kieltää. Itse puolestani ehdotan edelläsanotun perusteella, tämän kokouksen hyväksyttäväksi seuraavat ponnet:

1) Kun kansalaissodan aiheuttama tilanne maassamme on ollut sellainen, jota ei ole saatettu edellyttää puoluejärjestösääntöjä laadittaessa, ja kun järjestösääntöjä seuraamalla työväenliikkeen elvyttämisessä ei päästäisi toiminnan alkuun, hyväksyy kokous sen, että helsinkiläinen sosialidemokraattinen työväki on mainitussa tarkoituksessa asettanut väliaikaisen puoluetoimikunnan. Samoin kokous tunnustaa, että väliaikainen puoluetoimikunta on tehnyt oikein kutsuesaan koolle tämän kokouksen.

2) Kun kokouksen muodostavat sosialidemokraattisen työväen valitsevat edustajat maan eri osista ja kun on ehdottoman välttämätöntä viipymättä saada puoluetoiminta käyntiin, julistautuu kokous *sosialidemokraattisen puolueen ylimääräiseksi puoluekokoukseksi*.

3) Järjestösääntöjen mukainen varsinainen puoluekokous on kutsuttava kokoon, niin pian kuin puolue on ehditty saada uudestaan järjestetyksi ja puoluejärjestöt niin toimintakykyisiksi, että puoluekokouksen edustajain vaalit voidaan puolueen järjestösääntöjen määräämällä tavalla toimittaa ja puoluekokoukseen tulevat asiat kunnollisesti valmistaa.

Alustusta seuranneessa keskustelussa lausui

Laherma: ettei ole olemassa ihan varmoja takeita siitä, että kokous on sos.-dem. puoluekokous, eikä myöskään tilanne ole niin polttava, että on otettava tällaiset vallankumoustietä otetut valtuudet. Ei hyväksynyt väliaikaisen puoluetoimikunnan ehdottamia ponsia, vaan ehdotti päätettäväksi seuraavaa:

Kokous katsoo, ettei se täytä niitä edellytyksiä, joita Suomen sos.-dem. puolueen järjestyssäännöt sos.-dem. puoluekokoukselle asettavat, eikä senvuoksi katso olevansa oikeutettu esiintymään puoluekokouksen täydellä arvovallalla. Ottaen kuitenkin huomioon, että nykyinen poikkeuksellinen tilanne vaatii pikaisia toimenpiteitä työväestön etujen turvaamiseksi ja sos.-dem. puolue-elämän uudelleen elvyttämiseksi, harkitsee kokous oikeaksi ja katsoo olevansa myöskin velvollinen ryhtymään puolueen sisäiseen järjestelytyöhön sekä julistautuu senvuoksi *väliaikaiseksi puolue-*

kokoukseksi, jonka toimenpiteensä kokous jättää varsinaisen, puolueen järjestyssääntöjen määräämällä tavalla valitun puoluekokouksen arvosteltavaksi. Tässä tarkoituksessa väliaikainen puoluekokous:

1) asettaa puolueen väliaikaiset keskuselimet, väliaikaisen puolueeneuvoston ja väliaikaisen puolue-toimikunnan;

2) päättää muista toimenpiteistä puolue toiminnan elvyttämiseksi, kuten väliaikaisten puolue-, piiri- ja kunnallisverojen määräämisestä y.m.;

3) valmistaa lyhyen sosialidemokraattisen vaali-ohjelman tulevia valtiollisia vaaleja varten; sekä

4) neuvottelee myöskin laajemmalti erinäisistä kiireellisistä, menettelytapa- y.m. periaatteellisista kysymyksistä, mutta katsoo päätöksensä tässä suhteessa olevan ainoastaan alustavaa laatua ja tarkoitettuna etupäässä käsitysten selvittämiseksi puoluetovereiden keskuudessa ja samalla ehdotuksiksi varsinaiselle puoluekokoukselle.

5) Järjestyssääntöjen mukainen varsinainen puoluekokous on kutsuttava kokoon, niin pian kuin puolue on ehditty saada uudestaan järjestetyksi ja puoluejärjestöt niin toimintakykyisiksi, että puoluekokouksen edustajain vaalit voidaan puolueen järjestyssääntöjen määräämällä tavalla toimittaa ja puoluekokouksen tulevat asiat kunnollisesti valmistaa.

Jatkuvassa keskustelussa kannatettiin sekä väliaik. puolue-toimikunnan että Laherman ehdotusta.

Keskustelun päätyttyä ehdotti puheenjohtaja, että ennen päätöksen tekoon ryhtymistä tarkistettaisiin kokouksen osanottajain luettelo, jotta vain täysivaltaiset edustajat saisivat ottaa osaa päätösten tekoon. Ehdotus hyväksyttiin.

Valtakirjain tarkastus.

Puolue-toimikunnan laatiman ja valtakirjain tarkastajain tarkistaman osanottajaluettelon esitti Taavi *Tainio*, ehdottaen kaikkien luettelossa mainittujen edustajain valtakirjat hyväksyttäväksi. Luettelo on julkaistu pöytäkirjan alussa.

Osanottajain luettelon johdosta huomautti *Tapanainen* että osanottajaluettelossa on muuan edustaja Olli Korhonen, joka porvarillisissa lehdissä julkaisemassaan kirjoituksessa on ilmoittanut luopuvansa sosialistisesta puolueesta.

Korhonen kielsi syytteen jyrkästi. Ilmoitti vain eräässä paikkakuntansa porvarilehdessä kansalaissodan kestäessä kirjoittaneensa, ettei hyväksy punakaartin hirmutöitä.

Puheenjohtaja ehdotti, että asia lähetettäisiin järjestävän valiokunnan tutkittavaksi.

Ehdotus hyväksyttiin ja päätettiin ottaa 10 min. loma, jotta valiokunta saisi tilaisuuden asiata harkita.

Kokouksen loman jälkeen alettua esitti puheenjohtaja järjestävän valiokunnan puolesta Korhosen jutun suhteen päätettäväksi, että koska syytökset, joita Korhosta vastaan on esitetty, ovat toistaiseksi todistamattomia, ei niiden suhteen puoluekokouksessa ryhdyttäisi toimenpiteisiin, vaan jätettäisiin juttu paikallisten puoluejärjestöjen ratkaistavaksi.

Valiokunnan ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti. Samoin hyväksyttiin valtakirjain tarkastajain lausunto.

Äänestettäissä kysymyksestä edustajakokouksen julistautumisesta ylimääräiseksi puoluekokoukseksi päätettiin hyväksyä puolue toimikunnan ehdotus kaikilla äänillä 17 vastaan, jotka sai Laherman ehdotus.

Väliaikaisen puolue toimikunnan ehdotus tuli siis puoluekokouksen päätökseksi.

Päätökseen liitti *Laherma* seuraavan vastalauseen:

Vaikka lojaalisesti suhtaudun päätökseen, niin niiden puolue toverien puolesta, jotka eivät voi olla täällä edustettuna, lausun eriävän mielipiteeni päätöstä vastaan niillä perusteilla, jotka jo aikaisemmin esitin.

Järjestävä valiokunta ehdotti, että kokousta tänään jatkettaisiin klo 6:een ja alotettaisiin seuraavana päivänä klo 9 aamulla.

Ehdotus hyväksyttiin.

Valiokuntien vaalien suhteen ehdotti järjestävä valiokunta, että molempiin niin menettelytapa- kuin puolue toimintavalio- kuntaankin valittaisiin 10 jäsentä, mutta että vaali toimitettaisiin vasta seuraavana aamuna. Tämä sen- vuoksi, että eri ryhmät ehtisivät pitää kokouksiaan ja asettaa ehdokkaita valiokuntiin.

Ehdotus hyväksyttiin.

Yhdistymis-, kokoontumis- ja painovapaus.

Kysymyksen alusti Väinö *Tanner* seuraavasti:

Meidän maassamme on yhdistymis-, kokoontumis- ja painovapaus perustuslailla turvattu. Tämä oikeus on eräs vuoden 1905 suurlakon saavutuksia. Silloin tapahtuneessa jäitten lähdössä oli venäläinen tsaarihallitus pakotettu myöntämään Suomen kansalaisille muun muassa nämä oikeudet. Aluksi ne turvattiin perustuslain voimaisella lyhyellä lailla, jonka täydennykseksi oli tarkoitus antaa yksityiskohtaisia lakeja.

Mainittu perustuslakiluontoinen laki 20 päivältä elokuuta 1906 säätää seuraavaa:

„Suomen kansalaisten yleisten oikeuksien kehittämiseksi ja turvaamiseksi säädetään täten perustuslain voimalla niinkuin seuraa:

Suomen kansalaisella on sanan vapaus sekä oikeus kirjoituksen ja kuvallisen esityksen painosta julkaisemiseen, älköönkään niille ennakolta estettä pantako.

Suomen kansalaisilla on oikeus edeltäpäin lupaa hankkimatta kokoontua keskustelemaan yleisistä asioista tai muussa luvallisessa tarkoituksessa sekä perustaa yhdistyksiä tarkoitusten toteuttamista varten, jotka eivät ole vastoin lakia tai hyviä tapoja.

Säännöksiä siitä, mitä näiden oikeuksien käyttämisessä on noudatettava, annetaan yleisen lain säätämisestä voimassa olevassa järjestyksessä.“

Niistä yksityiskohtaisista säännöksistä, joista tässä perustuslaissa lopuksi puhutaan, on tähän saakka ennätetty antaa ainoastaan laki yleisistä kokouksista 20 päivältä helmikuuta 1907. Sen sijaan ovat muut siinä tarkoitetut lait, kuten yhdistyslaki, samoin kuin painolaki toistaiseksi jääneet säätämättä. Osaksi on tähän ollut syynä ristiriita eduskunnan ja Venäjän itsevaltiaan tsaarin välillä, osaksi ei eduskunnassa ole päästy yksimielisyyteen lakien sisältöön nähden.

Se laki yleisistä kokouksista, joka perustuslain täydennykseksi on annettu, sisältää erilaisiin kokouksiin nähden seuraavia määräyksiä:

1) Kokoukset, joita valitsijat pitävät keskustellakseen valtiopäivämies- tai muista yleisistä *vaaleista*, ovat vapaat, eikä niistä tarvitse ilmoittaa tai niitä varten pyytää lupaa.

2) *Yleisestä kokouksesta, jota ei pidetä yleisessä paikassa taivasalla* ei myöskään tarvitse tehdä ilmoitusta tai sitä varten pyytää lupaa, mutta on viranomaisten sallittava olla siinä saapuvilla.

3) *Yleisestä kokouksesta, joka pidetään yleisessä paikassa taivasalla* on suullisesti tai kirjallisesti viimeistään 6 tuntia ennen kokousta tehtävä ilmoitus poliisiviranomaiselle, siis kaupungissa poliisikamariin ja maalla nimismiehelle.

Yleisen kokouksen niin hyvin huoneessa kuin taivasalla pidettävän saa toimeenpanna Suomen kansalainen, joka on hyvämaineinen eikä ole holhouksen alainen, niin myöskin yhdistys.

Ulkopuolella tämän lain säädösten ovat yksityiset kokoukset eli semmoiset, joihin vain niillä on pääsy, jotka ovat mieskohtaisesti kutsutut tai kuuluvat yhdistykseen, joka sellaisenaan on saanut kutsun, siis järjestökokoukset. Näitä kokouksia varten ei tarvitse pyytää lupaa, eikä niistä tehdä ilmoitusta, eikä viranomaisilla myöskään ole oikeutta olla niissä saapuvilla.

Tämän kokouksista annetun lain nojalla on yleisiä kokouksia senjälkeen pidetty ja sitä niihin sovellettu. Mitä yhdistymis- ja painovapauteen tulee, ei tarkempien lakisäädösten puutteessa ole niihin nähden mitään rajoituksia ollut, vaan on tähän saakka täydellistä perustuslain turvaamaa vapautta nautittu.

Suurin piirtein katsoen ovatkin Suomen kansalaiset, niin hyvin työväenluokkaan kuuluvat kuin muutkin, saaneet nauttia näitä yleisiä kansalaisoikeuksia viime vuoteen saakka. Tosin venäläinen tsaarihallitus useampaan kertaan yritti niitä ryhtyä rajoittamaan, mutta herättivät kaikki nämä yritykset sitkeätä vastarintaa suomalaisten taholta. Ainoastaan sotavuosien aikana on erilaisilla pakollisilla määräyksillä jossakin määrin rajoitettu näitäkin vapauksia.

Niiden kansanliikkeiden aikana, joita jo vuonna 1917 maassamme tapahtui, asetettiin parikin kertaa sulku porvarillisten puolueiden äänenkannattajille, siten rajoittaen näihin luokkiin kuuluvien kansalaisten lausuntovapautta. Ja kun kansalaissota tammikuussa tänä vuonna alkoi, riistettiin diktaturimiesten toimenpiteestä kaikkikin edellämaitut kansalaisoikeudet porvarillisiin luokkiin kuulu-

vilta kansalaisilta. Mitään porvarillista lehteä ei Etelä-Suomessa päässyt ilmestymään, mitään kokouksia ei saatu pitää, ja yhdistystenkin toimintaa häirittiin mahdollisimman paljon. Samaa tosin tapahtui niin sanotussa „valkeassakin“ Suomessa porvarillisten toimesta. Siellä rajoitettiin samalla tavalla työväen kansalaisoikeuksien vapaata käyttöä.

Kun sitten kansalaissota maassamme oli loppuun saattettu, työväenluokka maahan lyöty ja yleinen taantumus nosti päätään, oli selvää, että ensimmäisenä tulisivat tämän taantumuksen alttarille uhrattaviksi nämä yleiset kansalaisoikeudet, mikäli ne työväenluokkaa koskivat. Heti ensimmäisestä päivästä alkaen lakkautettiin kaikki sosiaalidemokraattiset lehdet, työväenyhdistykset selitettiin hajotetuiksi ja niiden omaisuus takavarikkoon otetuksi, ja mitään työväenkokouksia ei useampaan kuukauteen sallittu sen tekosyyn nojalla, että maassa vallitsi sotatila ja yleinen rauhattomuus. Aluksi tapahtui tämä ilman mitään lain varjoa, mutta sittemmin myönsi porvarillisten edustajain muodostama jäännöseduskunta hallitukselle mitä laajimmat valtuudet supistaa ja rajoittaa yleisiä kansalaisoikeuksia, tähdäten nämä toimenpiteet kokonaan työväenluokkaa vastaan. Tässä mielessä annettiin 29 päivänä toukokuuta 1918 „laki väliaikaisten säännöksiä antamisesta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimassa pitämiseksi“, jossa säädettiin:

„Poikkeuksellisten olojen tähden, jotka ovat johtuneet sodasta ja laillista yhteiskuntajärjestystä häiritsevästä kapinasta, oikeutetaan hallitus väliaikaisesti antamaan yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimassa pitämiseksi välttämättömiä säännöksiä 1) painotuotteiden julkaisemisoikeuden, kokoontumisoikeuden ja oleskeluoikeuden rajoittamisesta sekä 2) laajennetusta oikeudesta takavarikkoon, kotietsinnän ja vangitsemisen toimittamiseen.

Edellisessä momentissa tarkoitettujen säännöksiä rikkomisesta olkoon rangaistus, jollei muussa laissa ole kovempaa säädetty, sakkoa taikka vankeutta korkeintaan yksi vuosi.

Tämä laki on voimassa 1 päivään kesäkuuta 1919.“

Näin saamaansa valtuutta on silloinen hallitus mitä laajimmassa määrässä hyväkseen käyttänyt. Tosin ei se julkisesti ole antanut muita asetuksia tai julkisia mää-

räyksiä asiasta kuin väliaikaisen asetuksen aikakautisten painotuotteiden eli sanomalehtien julkaisemisoikeudesta. Tämä asetus, joka annettiin 21 päivänä kesäkuuta 1918, määräsi, ettei mitään uutta sanomalehteä tai aikakauskirjaa saa julkaista, ennenkuin siihen on hankittu maaherran lupa. Tätä lupaa ei saatu antaa muille kuin hyvämaineiselle Suomen kansalaiselle, jonka toiminnan voidaan katsoa antavan takeita siitä, ettei sanomalehden tai aikakauskirjan kautta lainalaista yhteiskuntajärjestystä saateta vaaraan. Maaherralle oli asetuksen kautta myöskin myönnetty mitä laajin oikeus lakkauttaa lehti ja takavarikoida sen kappaleet.

Kokoontumis- ja yhdistymisoikeuteen nähden on entinen hallitus saamansa valtuuden nojalla antanut yksityisillä kiertokirjeillä maaherroille ohjeita, joiden mukaan maaherrat olivat oikeutetut estämään yhdistyksien toimintaa ja estämään myöskin kokoukset. Saamansa vallan ovat maaherrat siirtäneet alemmille poliisiviranomaisille, mistä on ollut seurauksena, että käytäntö maassa tässä suhteessa on ollut mitä kirjavin. Useimmissa tapauksissa ovat poliisiviranomaiset panneet esteitä niinhyvin yhdistysten toiminnalle kuin kokousten toimeenpanolle, ja ainoastaan harvoissa paikoissa, etusijassa Pohjois-Suomessa, on työväen toiminta ollut sallittua, joskin rajoitettuna. Joissakin paikoin on menty niinkin pitkälle, että syksyllä kunnallisiin vaaleihin valmistauduttaessa myöskin vaalikokoukset ovat joutuneet kieltojen alaisiksi. Lyhyesti sanoen on todettava, että työväenluokka tässäkin suhteessa on tehty oikeudettomaksi, että siltä on riistetty alkeellisimmatkin kansalaisoikeudet ja tehty sille kaikin tavoin mahdottomaksi tuoda esiin ajatuksensa, toivomuksensa ja vaatimuksensa.

Jonkun verran siedettävämmäksi muuttuivat olot kokouksiin nähden hallituksen vaihdoksen tapahduttua. Uusi hallitus on ensinnäkin siinä suhteessa menetellyt toisin, että se on antanut kokouksia koskevat määräyksensä julkisesti eikä enää salaisilla kiertokirjeillä, kuten aikaisemmin tapahtui. Joulukuun 12 päivänä antamallaan päätöksellä on valtioneuvosto määrännyt, että 1) vaalikokoukset ovat vapaat, eikä niistä tarvitse tehdä ilmoitusta; 2) että julkisia kokouksia saa pitää, jos niistä kirjallisesti ilmoittaa poliisiviranomaiselle samalla mainiten kokouksen ajan

ja paikan sekä kokouksen aiheen ja tarkoituksen, sekä 3) että kokouksesta, jonka laillistettu yhdistys panee toimeen jäsentensä keskuudessa, on myöskin annettava tieto poliisiviranomaiselle, ellei sitä ole jossakin paikkakunnan sanomalehdessä ilmoitettu.

Yhdistymis- ja painovapauteen nähden ei uusi hallitus ole antanut uusia määräyksiä. Joidenkuiden yhdistysten toiminta on kuitenkin senjälkeen tehty mahdolliseksi ja muutamien työväenyhdistysten taloja on vapautettu takavarikosta.

Joskin siis kehitys viime aikoina on käynyt jonkun verran vapaampaan suuntaan, on edelleen todettava, että työväki ei nauti täydellisiä kansalaisvapauksia, vaan ovat ne tosiasiallisesti paikallisten viranomaisten mielivallan kautta vielä paljo enemmän rajoitetut kuin mitä niiden viimeisten määräysten jälkeen edes pitäisi olla. Valtaa pitävä oikeistodiktaturimme kulkee siten yhä edelleen sillä vaarallisella tiellä, jolle se kansalaissodan jälkeen poikkesi.

Näitä kansalaisoikeuksia tukahuttaessaan oikeistomme noudattaa vanhoja malleja muista maista niiltä ajoilta, jolloin vielä yleisten kansalaisoikeuksien tukahuttamisen kautta koetettiin asettaa esteitä sosialidemokratian levemiselle. Mutta vaikka näissä maissa on ollut niinkin voimakkaita valtiomiehiä kuin esim. Bismarck asiaa ajamassa, ovat nämä yritykset kuitenkin lopuksi aina valuneet hiekkaan ja työväenluokka on murtanut tieltään ne sulut, joita sille on asetettu. Näiden kansalaisoikeuksien riistäminen on sangen vaarallinen toimenpide, sillä mahdollisuutta tuoda esiin ajatuksiaan painosta ja puheissa on pidettävä jonkinlaisena varaventtiilinä, minkä olemassaolo varsinkin levottomina aikoina on sangen tärkeä. Jos tämä varaventtiili suljetaan, uhkaa koko yhteiskuntaa räjähdys.

Ihmisiä ei yleensä voi estää yhteiskunnallisesta toiminnasta. Jos tämä toiminta tehdään julkisuudessa mahdolltomaksi, pyrkii se seuraamaan muita teitä ja muodostumaan maanalaiseksi. Ja kokemus on monasti osoittanut, ettei yhteiskunnalliselle järjestykselle mikään ole vaarallisempaa kuin laajalle levinnyt maanalainen toiminta.

Työväestö ei luonnollisesti minkäänlaisissa oloissa voi luopua vaatimasta itselleen ja muille täydellistä yhdistymis-, kokoontumis- ja painovapautta. Tämä vaatimus tulee

sitä tärkeämmäksi nyt kun työväenluokka valmistautuu ottamaan osaa eduskuntavaaleihin. Ensimmäisenä edellytyksenä näiden vaalien täydelle onnistumiselle on, että kaikki kansanluokat voivat vapaasti niihin nähden valmistautua, harjoittaa valistustyötä valitsijain keskuudessa ja kerätä näitä vaaliuurnille. Ellei järjestöillä ole toimintamahdollisuutta, ellei kokouksia saada pitää, ja jos lisäksi sanomalehdistöä estetään vapaasti toimimasta, ei vaalitoiminta voi muodostua siksi mitä sen vapaassa maassa tulee olla. Rajoitusten toimeenpano näissä suhteissa merkitsisi valtiovallan sekaantumista vaalitoimintaan ja vaalien muokkaamista hallituksen tahdon mukaiseksi tarkoituksella saada syntymään sen mieleinen eduskunta. Näin menetellen eivät vaalien tulokset tulisi vastaamaan todellisia voima-suhteita maassa eikä niistä muodostunut eduskunta tulisi edustamaan koko kansaa. Se ei siis myöskään voisi nauttia laillisen eduskunnan arvoa.

Jotta eivät olot muodostuisi tämänlaisiksi ja jotta vihdoinkin päästäisiin siedettäviin oloihin tällä alalla on puoluekokouksen tehtävänä mahdollisimman voimakkaasti kohottaa äänensä näiden työväenluokalle mitä tärkeimpien oikeuksien puolesta ja niiden takaisin voittamiseksi. Siinä tarkoituksessa ehdotetaan puoluekokouksen päätettäväksi:

Pitäen yleistä yhdistymis-, kokoontumis- ja painovapautta kansanvaltaisen yhteiskuntaelämän eroittamattomana osana ja sen välttämättömänä edellytyksenä, panee puoluekokous mitä jyrkinmän vastalauseen sen johdosta, että yhä edelleen estetään työväen vapaata kansalaistoimintaa, ehkäisemällä työväen järjestöjen ja yhdistysten työskentelyä, kieltämällä työväen kokouksia sekä estämällä työväestön sanomalehdistön ilmestymistä. Kokous toteaa, että tällainen tärkeimpien kansalaisoikeuksien puuttuminen riistää työväenluokalta mahdollisuuden saada lukumääräänsä ja yhteiskunnallista merkitystään vastaavaa omaa edustusta niin eduskuntaan kuin kunnallisiin laitoksiin ja siten asettaa esteen lailliselle vaalitaistelulle ja parlamenttariselle toiminnalle sekä myöskin synnyttää työväen keskuudessa epäluottamusta sellaiseen toimintaan ja voi antaa aihetta virtauksille, jotka asettavat luottamuksensa väkivaltaisiin keinoihin.

Tämän takia puoluekokous vaatii:

että kaikki rajoitukset, jotka estävät työväenluokan yhdistymis-, kokoontumis-, puhe- ja painovapautta, heti väärinä ja vahingollisina poistetaan.

Puheenjohtaja ehdotti, että kysymys keskustelutta lähetettäisiin valiokuntaan.

H. Laakso ehdotti, että hyväksytään esitys ponsineen sellaisenaan yksimielisesti.

Turtiainen kannatti Laakson esitystä.

Kokous hyväksyi yksimielisesti Laakson ehdotuksen.

Väliaikaisen puoluetoimikunnan ehdotus tässä asiassa tuli täten kokouksen päätökseksi.

Hallitusmuotokysymys.

Kysymyksen esitti prof. Väinö *Voionmaa* seuraavan alustuksen:

Saavutukset ennen kansalaissotaa.

Se mitä meidän maamme valtioelämässä on saatu nähdä ja kokea kauhean kansalaissodan aikana ja sen jälkikautena, saattaa meidät kaipauksella muistelemaan niiden edellisiä aikoja. Maailmansota, venäläinen sotilas-tulva ja kansanluokkain asestautuminen tuottivat silloinkin maallemme suuria kärsimyksiä, saivat aikaan pahoja häiriöitä ja aiheuttivat järkyttäviä kauhuntapauksiakin. Mutta kaikkien vaikeuksien ja vaarain halki näytti valtiomme kehitys kuitenkin nopeasti kulkevan itsenäisyyttä, rauhaa ja kansanvaltaa kohti. Kerenskiläisen sortopolitiikan onnistui kotimaisen taantumuksen avulla hajoittaa v:n 1917 ensimmäiset valtiopäivät, mutta sen ei onnistunut tukahduttaa eduskunnan hyväksymän „valtalain“ kansanvaltaisia periaatteita. Ja pian ajan suuret tapaukset jälleen kääntyivät Suomen vapaudelle ja kansanvallalle suotuisiksi. Venäjän valtakunnan täydellinen hajautuminen katkaisi vihdoinkin Suomen vuosisataiset kahleet ja avasi meille itsenäisyyden tien. Eduskunta oli kyllin reipas tekemään tyhjäksi taantumuksellisen valtionhoitajakunnan hankkeet, 15 p. marraskuuta itse ottamaan käsiinsä korkeimman vallan ja 6 p. joulukuuta julistamaan Suomen riippumattomaksi tasavallaksi, joka pian sai useiden valtain,

niiden joukossa naapurimaittemme, tunnustuksen. Kiitos tovereittemme ponnistelun 1917 v:n ensimmäisillä valtiopäivillä ja sen parlamentillisen hengen, joka ei ollut vielä kokonaan hävinnyt, saman vuoden jälkimäisten valtiopäivien ensi aikoina saatiin eduskunnan oikeuksia huomattavassa määrässä laajennetuksi: sen aloteoikeus tuli täydelliseksi, sen tarkastusoikeus laajennettiin, sen työjärjestystä parannettiin ja ennen kaikkea tuli nimenomaisella säännöksellä määrättyksi, että hallitus oli muodostettava eduskunnan luottamusta nauttivista henkilöistä. Lyhyesti sanoen maastamme oli tullut itsenäinen tasavalta parlamentillisella pohjalla.

Kun me siihen ohjelmaan, jonka johdolla lähdemme hallitusmuotoa rakentamaan, kirjoitamme tasavallan ja parlamenttaarisuuden, niin tiedämme seisovamme historiallisella pohjalla, taistelevamme kansan saavutettujen, luovuttamattomien oikeuksien puolesta.

Nykyiset hallitusmuotoehdotukset.

Meidän on julkisesti lausuttava, että me jyrkästi hylkäämme jäännöseduskunnassa laaditut monarkistis-taantumukselliset ja vanhoillis-tasavaltalaiset hallitusmuotoehdotukset, jotka kumpikin todellisuudessa edustavat vain kahden porvarillisen vähemmistön mielipiteitä. Me hylkäämme ne niiden sisällyksen vuoksi. Mutta me tahdomme samalla panna vastalauseen valtuuskain yritystä vastaan mielivaltaisesti säätää kansallemme perustuslakeja syrjäyttämällä näin tärkeästä lainsäädäntötyöstä maamme lukuisimman kansanluokan.

Paheksuttava on myöskin vanhoillis-tasavaltalaisten kansanäänestyspuuha, joka vielä kummittelee „kansallisen edistyspuolueen“ ohjelmassa. Jos monarkistien yritys väkiväkinä ajaa eduskunnassa läpi yksinvaltainen hallitusmuoto, jo oli laatuaan kuulumaton, niin yhtä moitittava oli tasavaltalainen kansanäänestyspuuha. Kauniissa puheissa kuvailtuaan kansanvaltaisia ihanteita he käytännössä olisivat ahdistaneet kansan pakkoäänestykseen, jossa monarkistisen pahan vastaehdotuksena oli tasavaltainen pahe — heidän vieläkin vähemmän ryhmän kannattama ehdotuksensa! Sillä tavoin nämä herrat luulevat kasvatavansa „parlamenttaarisesti ajattelevaa työväestöä, joka

voi olla mukana kohtalojensa määräämisessä ja tuntee valtiovallan omakseen!“ Kasvatettavat kaikesti kiittävät kunniaa. Jos arvoisat tasavaltalaiset kuvittelevat, että heidän sopii järjestää kansanäänestyksiä, yksityisissä puolueasioissaan, niin tullevat ensi vaalit siinä kohden muuttamaan heidän mielipiteensä.

Kaikkien yksipuolisten porvarillisten hallitusmuotojen hylkäämisestä on koko maalle suuri etu, että perin sekava perustuslaillinen tilanne siten jonkin verran selvenee. Vajaassa vuodessa on hallitus valmistanut ja virallisesti esittänyt yhden tasavaltaisen ja kaksi yksinvaltaista hallitusmuotopainosta ja eduskunta hyväksynyt kaksi yksinvaltaista hallitusmuotoa. Tästä arvottomasta valtiolisten periaatteiden huikkauksesta ja hallitusmuodon pykälän kaupanteosta on meidän tehtävä loppu hyväksymällä hallitusmuotoperiaatteet, jotka eivät ole myytävissä eikä vaihdettavissa.

Edessä oleva taistelu.

Kaikki merkit osoittavat, että työväen on varustauduttava ankaraan ja pitkälliseen parlamentilliseen hallitusmuototaisteluun. Tasavallalla ja kansanvallalla on tällä hetkellä Suomessa monia suuria vaaroja, paljon ja mahtavia vihollisia.

Lyhyen horrosajan jälkeen ovat tsaarivallan perimyset jälleen vironneet henkiin maassamme, tsaari on mennyt, mutta hänen valtansa kummittelee yhä keskuudessamme. Marraskuun 15 p. 1917 Suomen eduskunta päätti „toistaiseksi itse käyttää sitä valtaa, joka voimassa olleitten säännösten mukaan on kuulunut keisarille ja suuriruhtinaalle,“ ja 18 p:nä toukokuuta 1918 jäännöseduskunta siirsi „tämän vallan“ senaatin puheenjohtajalle, mikäli sitä ei oltu siirretty senaatin talousosastolle. Kun jäännöseduskunta äsken asetti uuden valtionhoitajan, ei korkeimman vallan käytölle sallittu panna enää mitään uusia ehtoja. Puuttuva rengas, perinnöllinen yksinvaltias, on sekin jo löydetty ja valittu, vaikka kruunaus jostakin syystä on lykkäytynyt.

Emme siis ole vielääkään päässeet irtautumaan tsaarivallan perimyksistä. Äsken kukistuneen hallituksen tunteita näitä pyrkimyksiä kohtaan hallituksen päämies

kerran eduskunnassa tulkitsi seuraavilla sanoilla: „Niin kauan kuin monarkia oli olemassa, pysyi Venäjän valtakunta koossa, mutta sinä hetkenä, kun monarkia kaatui, meni valtakunta hajalle.“

Tasavallan ja kansanvallan päävastustajana on kummin-kin se uusi mahtava taantumuksellisyksinvaltainen liiga, jossa on runkona ruotsalainen ylimyspuolue ja jatkona milloin „yhteiskuntaa säilyttävien voimain“ väärää kilpeä käyttävä, milloin „kansallisen kokoomuspuolueen viitassa“ kulkeva suomalainen ylimysryhmä. Mitä suurtöitä tämä monarkistinen liiga lyhyen olemassaolonsa aikana on jäännös-eduskunnassa suorittanut, siitä riittää kertomusta monelle sukupolvelle Suomessa. Mitä se vielä aikoo tehdä, siitä sen johtajat ovat antaneet joitakin vihjauksia. „Nykyisen valtiopäiväjärjestyksen mukaan ei voida saada tasavaltaa, sillä aina tulee siksi paljon kuningasmielisiä olemaan eduskunnassa“, vakuuttaa päättävästi eräs heistä. Ja toinen ennustaa myöskin, ettei hallitusmuodon muuttamista tasavaltaiseksi saada aikaan, vaikkapa nykyinen väliaikainen tila tulisi pysyväksi „ja veisi maamme lopullisesti turmioon.“ Jaloa isänmaanystävyyttä! Jaloa valtiollista siveysoppia, jonka mukaan 50—60 edustajalla jäännös-eduskunnassa on suurempi oikeus säätää monarkia kuin kahta kertaa suuremmalla enemmistöllä tulevassa eduskunnassa säätää tasavalta!

Me tiedämme, että kamppailu monarkistien kanssa, joilla on hallussaan nykyisen yhteiskunnan valtapaidat, voi tulla hyvinkin pitkäksi ja väsyttäväksi. Mutta me emme aio sitä taistelua välttää. Me emme halua toistamiseen katsella heidän kevyitä temppuilujansa vakavimpia valtioasioita ratkaistessa, me emme halua joutua uusiin kuningasvaaliyllätyksiin haudastakaivetun 38 §:n tai muun sen arvoisen konstin avulla. Me tarvitsemme vihdoinkin täysin riittäviä valtiollisia takeita, että juonista ja vehkeilyistä tasavallassamme tulee loppu, emmekä aio levätä, ennenkuin ne takeet ovat kourassamme.

Poikkeuslakien laatijan taholta sanottaneen, että me yllytämme kansaa ja kylvämme epäluuloa kansanluokkain keskuuteen. Minä vastaan Anton Meyerin sanoilla: „Kansa, joka epäilevin katsein seuraa valtiollista elämäänsä eikä arvostele jokaista valtiollista tointa sen mukaan, mitä se vaikuttaa valtiolliseen vapauteen, menettää pian itsemää-

räämisoikeutensa joko väkivallan tai mikä on vielä vaarallisempaa, hallituksen huomaamatta vaikuttavan toimen kautta.“

Edelläesitetyistä syistä ja kun myöskin valtakuntamme epävarma ja arkaluontoinen ulkopolitinen asema sekä rauhaton sisäpoliittinen tila ehdottomasti vaativat, että ainakin hallitusmuodon perusteet kerta kaikkiaan saadaan määrätyksi, on puolueemme edustajain tulevilla valtiopäivillä ryhdyttävä alotteeseen hallitusmuodon perusteita koskevan perustuslain säätämiseksi siihen tapaan kuin jo joulukuussa 1917 eduskunnassa on esitetty.

Hallitusmuodon perusteet.

Hallitusmuodot ja perustuslait ovat luokkataistelun tuloksia.

Täydellinen sosialistinen hallitusmuoto voidaan toteuttaa vasta tulevaisuuden yhteisvaltaisessa valtiossa. Kun nykyisessä yhteiskunnassa ryhdymme parlamentillisin keinoin taistelemaan hallitusmuodosta, tulee meidän siinä ottaa huomioon valtiolliset voimasuhteet sekä vallitsevat luokka- ja talousolot. Näin tehdessämme emme kuitenkaan hetkeksikään saa laskea silmistämme lopullisia päämääriämme, vaan on meidän niin suunnattava askeleemme, että jokainen niistä vie meitä lähemmäksi päämääräämme.

Edellä on jo esitetty syyt, jotka vaativat erityisen hallitusmuodon periaatteet sisältävän perustuslain säätämistä. Tämän perustuslain tulisi rakentua seuraaville periaatteille.

Suomi on oleva tasavalta. Mutta ilmaistaksemme, ettemme kannata minkäläistä tasavaltaa hyvänsä, ettemme voi suostua valtiolliseen harvain- ja rahavaltaan tasavaltaisessakaan muodossa, merkitsemme, että vaadimme kansanvaltaista tasavaltaa.

Kansanvallan pohjana ja perustuksena on lainsäädäntövalta. Koska todellinen kansanvalta on oleva jakamaton, on lainsäädäntövalta rajoittamattomana ja kokonaisena kuuluva eduskunnalle. Sen vuoksi ei ole hallitukselle annettava osittaistakaan veto-oikeutta, vaan ovat eduskunnan hyväksymät lait muuttamatta julaistavat.

Valtiolliseen „vallanjakoon“ nähden on tässä ehdotuksessa asetettu sille kannalle, että valtiovalta on jakamattomana kuuluva kansaneduskunnalle, mutta ettei eduskunnan itsensä ole käytettävä toimeenpanovaltaa, vaan luovutettava se parlamentilliselle hallitukselle. Sellainen valtiollinen työnjako on varmaan oleva valtiolle ja yhteiskunnalle hyödyksi.

Muodollinen ylin toimeenpanovalta on uskottu erityiselle valtionpäämiehelle, presidentille. Säännös, että presidentin on tehtävä päätöksensä valtioneuvostossa s.o. valtioneuvoston vastuulla, poistaa kaikki personallisen hallituksen vaarat ja asettaa Suomen valtion päämiehen samaan valtiolliseen asemaan, jossa lähinnä Norjan ja Englannin valtionpäämiehet ovat. Itsenäisyyttään alottelevalle valtakunnallemme saattaa olla monenlaiseksi eduksi, että sillä on valtionpäämies, joka ei siinä määrin kuin muu hallitus ole politikan vaihteluista riippuva, vaan on asetettu määräajaksi. Sellaiseksi määräajaksi näyttää kolmivuotiskausi hyvin sopivan. Sitävastoin ei ole mitään järjellistä syytä toimittaa presidentin valitsemista yleisillä vaaleilla, koska siten syntyisi kansanvallan eheyttä heikentävä valtiollinen vallanhajoitus, presidentti kuin koko kansan valitsemana tulisi seisomaan kansan valitsemaa eduskuntaa vastassa. Sellainen „kansankeisarius“ on kotoisin Amerikasta, mutta tuntematon Euroopan tasavalloissa, joissa presidentit ovat eduskuntain valittavia. Senmukaisesti esitämme, että Suomessakin eduskunta valitsisi presidentin.

Huoli hallituksen kokoonpanosta on jätetty presidentille. On tahdottu siten vapauttaa eduskunta joskus sangen ikävistä tehtävistä ja samalla korostaa hallituksen palvelusasemaa. Kun valtiollinen johtovalta luonnollisesti on kuuluva eduskunnalle, ja kun hallitus kokonaisuudessaan ja sen jäsenet kukin erikseen tulevat olemaan sekä oikeudellisesti että valtiollisesti vastuunalaisia eduskunnalle, ei näytä olevan syytä vaikeuttaa eteväin ammattitaitoitien henkilöitten kiinnittämistä hallitukseen, vaikkei heidän asemansa puolue-elämässä olisikaan erityisemmin huomattava, kunhan heillä vain havaitaan olevan vilpitöntä halua palvella yhteiskuntaa.

Hallitusmuodon jatkuva rakentaminen.

Jos yllämainitut pääperusteet saataisiin perustuslain voimalla säädetyksi, voisi eduskunta turvassa ja rauhassa ryhtyä hallitusmuodon rakentamisen jatkamiseen. Sosialidemokratisten edustajain tärkeimpinä pyrintöperinä olisi silloin oleva valitsijain ikärajan valtiollisissa vaaleissa alentaminen 21 vuodeksi, kansalaisvapauksien laajentaminen ja turvaaminen, eduskunnan finanssivallan täydelliseksi saattaminen ja sen hallinnollisen tarkastusoikeuden kehittäminen ja laajentaminen myöskin lainkäytön ja ulkopolitikan alalle sekä kaikkien erioikeuksien, kuten aateli- ja muiden säätyerioikeuksien lakkauttaminen. Nämä vaatimukset ovat sellaisia, jotka vanhastaan kuuluvat puolueemme ohjelmaan. Laajempain ja yksityiskohtaisempain ehdotusten ja ohjeitten valmistamisen ei ole katsottu kuuluvan väliaikaiselle puoluehallinnolle eikä ylimääräiselle puoluekokoukselle, koska puolueemme vakinaisilla elimillä varmaan tulee olemaan tilaisuutta niiden käsittelemiseen.

Suomen työväen täytyy nyt lähteä kohtalokkaaseen hallitusmuototaisteluun vaillinaisin ja keskeneräisin varustein. Mutta me kaikki luotamme vakaasti siihen, että valveutunut kansa on tarvittaessa uudelleen ja uudelleen astuva vaaliurnain ääreen puolustamaan jo saavutettuja voittoja ja saavuttamaan uusia, kunnes täydellinen kansanvalta tässä kiusatussa maassa ei enää ole unelma vaan elävä todellisuus.

Lyhyesti kerraten edelläolevan saan esittää puoluekokouksen hyväksyttäväksi seuraavan lausunnon:

Pysyen jyrkästi täysilukuisen eduskunnan yksimielisesti hyväksymän ja useitten ulkovaltain jo tunnustaman tasavallan pohjalla sosialidemokraattinen puolue hylkää porvarillisten puolueiden laatimat monarkististaantumukset ja vanhoillis-tasavaltalaiset hallitusmuotoehdotukset sekä velvoittaa edustajansa ensi tulevilla valtiopäivillä ryhtymään tarmokkaisesti aloitteisiin uuden, todelliselle kansanvaltaiselle perustukselle rakennetun hallitusmuodon säätämiseksi Suomen tasavallalle. „Yhteiskuntaa suojelevien voimain“ nurjalla kilvellä esiintyvän monarkististaantumuksellisen puolueen entiset teot ja nykyiset hankkeet pakottavat työväkeä varustautumaan ehkä hyvinkin anka-

raan ja pitkälliseen parlamentilliseen hallitusmuototaisteluun. Koska täydellisen hallitusmuodon lopullinen hyväksyminen siten saattaa liiaksi viivästyä, koska toiselta puolen maamme uhattu kansanvalta ehdottomasti tarvitsee nopeita ja riittäviä takeita siitä, etteivät monarkistiset yritykset kansanvallan perustusten horjuttamiseksi enää uusiinnu, ja koska itsenäistyneen valtakuntamme epävarma ulkonainen ja vaaranalainen sisällinen asema välttämättä vaativat, että Suomen hallitusmuodon tärkeimmät periaatteet heti saadaan kansamme suurta enemmistöä tyydyttävällä tavalla ratkaistuksi, sosialidemokraattinen puoluekokous velvoittaa edustajansa tulevilla valtiopäivillä niin toimimaan, että viipymättä säädetään hallitusmuodon perusteita koskeva perustuslaki, jonka tulee rakentua seuraaville periaatteille:

- 1) että Suomi on kansanvaltainen tasavalta;
- 2) että eduskunnalla on täydellinen lainsäädäntövalta ja että eduskunnan hyväksymät lait ovat muuttamatta julkaistavat;
- 3) että ylin toimeenpanovalta on uskottu tasavallan presidentille, joka tekee päätöksensä valtioneuvostossa;
- 4) että tasavallan presidentin valitsee eduskunta kolmeksi vuodeksi kerrallaan; sekä
- 5) että tasavallan presidentti kutsuu valtioneuvoston jäseniksi rehellisiä ja taitaviksi tunnettuja Suomen kansalaisia, jotka nauttivat eduskunnan luottamusta.

Muissa kohdissa ylimääräinen puoluekokous jättää hallitusmuotoasian edelleen valmistamisen puoluetoimikunnalle ja eduskuntaryhmälle, joiden tulee siinä silmällä pitää m.m. seuraavia pyrintöperiä:

että valitsijain ikäraja valtiollisissa vaaleissa alennetaan 21 vuodeksi ja että vielä löytyvät kohtuuttomat äänioikeusrajoitukset poistetaan;

että laajennetut kansalaisvapaudet turvataan;

että eduskunnan finanssivalta on rajoittamaton;

että eduskunnan hallinnollista tarkastusoikeutta kehitetään ja ulotetaan myöskin lainkäytön ja ulkopoliittikan alalla; sekä

että kaikki erioikeudet lakkautetaan.

Keskustelun jälkeen kysymys lähetettiin menettelytapavaliokuntaan.

Kysymys puolueen pää-äänenkannattajasta.

Väliaikaisen puoluetoimikunnan puolesta alusti kysymyksen *Väinö Hupli* seuraavasti:

„*Suomen Sosialidemokraattia*“ kustantava O.-y. Kansanvalta on kääntynyt Väliaikaisen puoluetoimikunnan puoleen seuraavalla kirjelmällä:

„Väliaikaiselle Sosialidemokraattiselle Puoluetoimikunnalle.

Kustannusosakeyhtiö Kansanvalta, „Suomen Sosialidemokraattia“ kustantava yhtiö syntyi hetkellä, jolloin sosialidemokraattinen työväenliike oli kokonaan maahan lyöty ja jolloin työväen järjestötoiminta oli täydelleen tukahutettu. Työväenliikkeen uudelleen virittäminen ja sitä varten tarpeellisen sanomalehden aikaansaaminen täytyi näissä oloissa tapahtua yksityisten puoluetoverien aloitteesta ja heidän muodostamansa yhtiön puitteissa. Mutta jo yhtiötä ja sen kustantamaa lehteä perustettaessa oltiin yksimielisiä siitä, että yhtiön toiminta olisi tässä muodossa lakkaava niin pian kuin säännöllinen järjestötoiminta jälleen voisi alkaa ja että yhtiön julkaisema lehti olisi tarjottava puolueelle, joka siitä saisi äänenkannattajansa.

Kun työväen säännöllinen puoluetoiminta piakkoin uudelleen pääsee alkuun ja sen järjestämiseksi puoluekokous jo tämän kuun lopulla pidetään, katsoo Kansanvaltan johtokunta jo olevan hetken toteuttaa tämä suunnitelma. Johtokunta pyytää tämän vuoksi ilmoittaa, että yhtiö on valmis niin pian kuin puolue sen hyväksi näkee luovuttamaan liikkeensä ja kustantamansa sanomalehden, „Suomen Sosialidemokraatin“ sosialidemokraattisen puolueen haltuun ja käytettäväksi, ja pyytää johtokunta, että kysymys yhtiön ja lehden puolueen haltuun ottamisesta otettaisiin käsiteltäväksi jo tässä kuussa pidettävässä puoluekokouksessa.“

Kun näin ollen puolueelle on auennut tilaisuus saada viipymättä itselleen laajalle levinnyt pää-äänenkannattaja, on Väliaikainen puoluetoimikunta päättänyt esittää asian puoluekokouksen päätettäväksi.

Valmistellessaan kysymystä on Väliaikainen puoluetoimikunta asettunut tässä, kuten muissakin asioissa aikaisempien puoluekokousten päätösten kannalle, pitäen niitä

ohjeenaan. Ja puolueen pää-äänenkannattajakysymyksessä onkin jo olemassa selvä puoluepäättös, joten puoluetoimikunnan on ollut helppo tehdä esityksensä.

Jo niinä aikoina, jolloin puolue otti alkuaskeliaan, kiinnitettiin huomiota siihen, että puolueen tulisi saada määräysvaltaa puoluelehdistöön. Siihen suuntaan pyrittiin *Viipurin* puoluekokouksessa 1901 ja *Tampereen* ylimääräisessä puoluekokouksessa 1905. *Forssan* puoluekokous 1903 esitti keinonkin, jolla puolue saisi vaikutusvaltaa lehtiä kustantavissa osakeyhtiöissä. Kokous nimittäin päätti, että „työväen sanomalehtiyhtiöt muodostakoot, jos mahdollista, sääntönsä sellaisiksi, että puolue ja liittohallinnot tulisivat oikeutetuiksi äänestämään niiden kokouksissa osakeluvun perusteella“.

Perusteellisimmin käsiteltiin kysymystä *Helsingin* puoluekokouksessa 1911. Kokoukselle tehdyssä puolueenuevoston esityksessä lausuttiin m.m.:

„Viime vuosien aikana on yhä enemmän pantu puolueessamme huomiota siihen, että puolueen keskuudessa toimivat liikkeet ja niin uloskuin sisäänpäinkin vaikuttava toiminta tulisivat aivan välittömästi puolueesta tahi siihen kuuluvista järjestöistä riippuviksi. Tämä pyrkimys, keskittää puoluetoiminta puolueen ja sen järjestöjen välittömän vaikutuksen alaiseksi, ei johdu yksin siitä, että näin keskitettyjen liikkeiden tulot saataisiin yksin puoluetta hyödyttäväksi, vaan enemmän siitä, että puolueen ja järjestöjen täydellinen kontrollivalta niiden yli olisi taattu.“

„Meillä puolue on vailla sitä yhtenäisyyttä ja niitä siteitä, jotka ulkomailla ovat sos.-dem. puolueen ja sen pää-äänenkannattajat yhdistäneet. Puolueen pää-äänenkannattajan omistaa puolueen ulkopuolella oleva yhtiö, johon kuuluu joitakuuta vastustaviin puolueisiin lukeutuviakin ja lisäksi sellaisia, joilla ei ole mitään erikoista harrastusta sitä puoluetta kohtaan, jonka ensimmäinen lehti *Työmies* on. Kun mainitulla osakeyhtiöllä on täysi valta määrätä lehden kannasta, toimituksesta, taloudenhoidosta ja kaikista lehteä koskevista kysymyksistä, valita yksinään koko yhtiön toimeenpaneva johtokunta, ilman että sillä puolueella, jota lehti ja sen yhtiö saapi kiittää menestyksestään, on mitään sananvaltaa, niin täytyy sanoa, että puolueemme ja sen pää-äänenkannattajan keskinäinen suhde on vielä aivan alkuperäisellä kannalla.“

Tämän mukaisesti teki puolueeneuvosto Helsingin kokoukselle esityksen epäkohdan korjaamiseksi. Puoluekokous päätti ottaa asian seuraavassa kokouksessa päätettäväksi.

Tampereen puoluekokoukselle 1913 uudistikin puolueeneuvosto esityksensä, lausuen perusteluissa, että „puolueen pää-äänenkannattajakymys on samalla osittain puolueen luokkataisteluvoimien keskittymiskysymys. Puoluelehdistö on tärkeä tekijä köyhälistön luokkataistelussa, ja ellei puolueella ole välittömästi puolueen oman johdon alaista pää-äänenkannattajaa, puuttuu tältä alalta keskittävää orgaania (elintä), joka voisi olla yhteisen menettelyn sekä esiintymisen ohjaajana.“

Puoluekokous hyväksyi tällöin neuvoston esityksestä periaatteessa toimenpiteitä puolueen pää-äänenkannattajan ja puolueen välisten suhteiden järjestämisestä. Niistä mainittakoon seuraavat tärkeimmät:

1) että puoluekokous kehoittaa puoluetoimikuntaa hankkimaan Työväen Sanomalehti-Osakeyhtiön osakkeita joko oston kautta tai muulla sopivalla tavalla yksityisiltä osakkeenomistajilta puolueelle, joten puolue tulisi suurimaksi lehden osakepääoman omistajaksi.

2) että puoluekokous antaa puoluetoimikunnalle tehtäväksi esittää Työväen Sanomalehti-Osakeyhtiön kokoukselle yhtiön sääntöihin tehtäväksi sellaisia muutoksia, että osakkeiden omistajilla olisi yhtiössä ääniä osakeluvun mukaan. Näin saataisiin puolueen ja osakkeita omistavien järjestöjen ylivalta yhtiössä, johon nyt ensi alussa olisi päästävä.

Näin oli siis puolue yksityiskohtaisesti määritellyt kantansa, jättäen päätösten toteuttamisen sopivaan aikaan.

Ulkomailla on pää-äänenkannattajain kehitys kulkenut aivan samaa tietä kuin meillä. Sielläkin ovat ne alkaneet toimintansa yksityisinä yrityksinä, yksityisten puoluetovereitten kustantamina ja toimittamina. Mutta sikäli kuin työväenliike on vakiintunut, on käynyt yhä enemmän välttämättömäksi, että pää-äänenkannattajat, kuten muutkin puoluelehdet, on saatu yksityisistä riippumattomiksi.

Suomessakin on nyt „*Suomen Sosialidemokraatin*“ tarjouksen kautta mahdollisuus saada puolueelle todellinen pää-äänenkannattaja. Mutta kysymys ei ole yksistään

mainittua lehteä kustantavasta nuoresta yhtiöstä, vaan on asia saatava tyydyttävään ratkaisuun myös siihen vanhaan yhtiöön, Työväen Sanomalehti-Osakeyhtiöön, nähden, jonka talossa ja kirjapainossa puolueen pää-äänenkannattaja tullaan painamaan ja jota yhtiötä Tampereen puoluekokouksen päätös tarkoittaa. Sillä jos tämä yhtiö jäisi ennalleen yksityisten henkilöitten hallittavaksi, olisi puolue täydelleen tästä yhtiöstä riippuvainen, koska mitään muuta taloa ja kirjapainoa ei Helsingissä puolueen pää-äänenkannattajaa varten ole eikä myöskään voida hyvään aikaan hankkia, se kun vaatisi miljoonia. Näin ollen on puolueen, samalla kun se hyväksyy Suomen Sosialidemokraatin tarjouksen, ryhdyttävä toteuttamaan Tampereen puoluekokouksen päätöstä Työväen Sanomalehti-Osakeyhtiöön nähden. Saamalla nuorelta yhtiöltä O.-y. Kansanvaltalta lehden ja vanhalta Työväen Sanomalehti-Osakeyhtiöltä kirjapainon ja taloudellisen pohjan, saa puolue pää-äänenkannattajakysymyksen työväenliikkeen edun mukaisesti ja lopullisesti järjestetyksi.

Tämä tulos voidaankin saavuttaa. Työväen Sanomalehti-Osakeyhtiön yhtiökokous on äskettäin päättänyt antaa 2,000 uutta osaketta, jotka voidaan ostaa puolueelle. Samalla on Työväen Sanomalehti-Osakeyhtiössä jo ollut viireillä kysymys sen sääntöjen muuttamisesta siten, että osakkeenomistajat saavat ääniä osakeluvun mukaan. Kun tämä tulee päätetyksi, on puolueella ja muilla osakkeita omistavilla järjestöillä ehdoton sananvalta yhtiössä, sillä yksityisillä henkilöillä ei siinä yleensä ole useampia kuin yksi osake. Niin kohta kuin se on tapahtunut, tulee puolueella olemaan hallussaan kaksi lehti-yhtiötä, nim. O.-y. Kansanvalta ja Työväen Sanomalehti-Osakeyhtiö, ja silloin ovat molemmat yhtiöt tietenkin yhdistettävät yhdeksi siten, että Työväen Sanomalehti-Osakeyhtiö vanhempana yhtiönä jää toimimaan tähänastiseen tapaansa, sillä eroituksella vain, että sen osake- ja äänenemmistö on puolueen ja järjestöjen käsissä. Tästä yhdistämisestä ovat muutoin jo molempien yhtiöitten johtokunnat yksimielisesti sopineet edellämainitulla tavalla.

Hyväksymällä O.-y. Kansanvallan tarjouksen ja ryhtymällä edellä esitettyihin aikaisempien puoluepäätösten mukaisiin toimiin Työväen Sanomalehti-Osakeyhtiön suhteen, saadaan siis, käytännöllisistä syistä säilyttämällä osake-

yhtiömuoto, meidänkin maassamme puolueelle ei ainoastaan nimellinen, vaan oikea pää-äänenkannattaja, josta puolue, s.o. maan koko järjestynyt työväestö voi tasarvoisesti määrätä. Tällöin tulee jokainen puolueen jäsen samalla tavalla pää-äänenkannattajan isännäksi ja voi valitessaan puoluekokousedustajia ja evästäessään näitä vaikuttaa puoluekokouksen kautta yhdenvertaisesti kaikkien muiden puoluejäsenten kanssa pää-äänenkannattajan asioihin. Ja näin pitää ollakin. Sillä luonnotontahan on ollut, että puolue, joka puoluekokouksissaan päätti monista pikkuisistakin asioista, ei tähän saakka ole ollut oikeutettu määräämään Suomen työväenliikkeen *kaikkein tärkeimmästä* valistus- ja luokkataisteluvälineestä, nimittäin pää-äänenkannattajasta. Jos mikään, niin se on asia, josta puolueen itsensä tulee päättää, eikä sitä tehtävää voida jättää millekään yhtiölle, jonka rajoitettu määrä aikoinaan osakkeita käsiinsä saaneita harvalukuisia henkilöitä ja jotkut järjestöt muodostavat. Järjestämällä määräysvallan puolueelle saa pää-äänenkannattajakysymys ainoan oikean ja tasapuolisen ratkaisun. Sillä puolueeseen sisältyvät *kaikki yksityiset puoluejäseneet ja kaikki puoluejärjestöt*, ja ainoastaan puolueen kautta voidaan niille *kaikille* taata oikeutettu, samanlainen sananvalta puolueen pää-äänenkannattajaan.

Näillä perusteilla ehdottaa Väliaikainen puoluetoimikunta puoluekokouksen päätökseksi seuraavaa:

1) Puoluekokous hyväksyy „Suomen Sosialidemokratian“ puolueen pää-äänenkannattajaksi ja ottaa puolueen haltuun ja hoidettavaksi lehteä kustantavan O.-y. Kansanvallan liikkeen.

Se muoto, jossa yhtiön puolueen haltuun ottaminen käytännössä sopivimmin voi tapahtua, jätetään puoluetoimikunnan päätettäväksi.

2) Useissa aikaisemmissa puoluekokouksissa ilmenneeseen pyrkimykseen viitaten ja Tampereella v. 1913 pidetyn puoluekokouksen nimenomaista päätöstä noudattaen puoluekokous velvoittaa puoluetoimikunnan

a) ostamaan puolueelle saatavana olevia Työväen Sanomalehti-Osakeyhtiön osakkeita;

b) myymään niitä olemassaoleville työväenjärjestöille kautta maan; ja

c) tekemään Työväen Sanomalehti-Osakeyhtiölle ehdotuksen, että yhtiön sääntöjä heti niin muutettaisiin, että osakkeenomistajilla olisi yhtiössä ääniä osakeluvun mukaan.

Puheenjohtajan ehdotuksesta lähetettiin kysymys keskustelutta puoluetoimintavaliokuntaan.

Kokous keskeytettiin klo 6 ip., jatkuakseen seuraavana päivänä klo 9 ap.

Toinen kokouspäivä.

Kokous alkoi klo 9 ap.

Puhetta johti *Kotonen*.

Kokoukselle esitettiin Ruotsin veljespuolueelta tullut seuraavasisältöinen sähkösanoma:

„Estettyinä lähettämästä edustajaa toivomme puoluekokouksellenne mitä parhainta onnea sen työssä elinvoimaisen sosialidemokraattisen liikkeen uudestaanluomiseksi Suomeen.

Sosialidemokraattinen Puoluetoimikunta.

Möller.,

Lappilan t.y:n valtakirjalla varustetulle edustajalle Antti *Kaskiselle* päätettiin myöntää puhe- ja äänestys-oikeus kokouksessa.

Samoin myönnettiin erinäisiä läsnäolo-oikeuksia.

Käsiteltäväksi otettiin kysymys

Puolueen valmistautumisesta eduskuntavaaleihin.

Puoluetoimikunnan puolesta alusti kysymyksen Mikko *Ampuja*, lausuen, että kun nyt järjestöjen toiminta on lamassa, on syytä puoluekokouksen taholta antaa ohjeita vaalitoimintaan nähden. Niinpä valitsijayhdistysten ja ehdokkaiden lukua olisi pikemmin lisättävä kuin vähennettävä. Mitä ehdokkaiden asettamiseen tulee, on nyt

poikettava pakostakin jossakin määrin entisestä järjestyksestä. Olisi esim. annettava oikeus niitten ehdottamiseen myös yleisille työväenkokouksille. Puolueäänestys olisi toimitettava mahdollisuuksien mukaan entiseen tapaan, mutta missä se ei käy päinsä, voitaisiin siitä poiketa ja antaa järjestöjen päätöksille täysi arvo. Pitemmittä perusteluita luki alustaja ponsiehdotuksen, joka kuuluu:

1) Sosialidemokraattisia valitsijayhdistyksiä perustetaan kussakin vaalipiirissä mahdollisuuksien mukaan jotenkin entinen määrä noudattamalla entisiä valitsijayhdistysten aluerajoja. Valitsijayhdistysten listoille asetetaan kolme ehdokasta ja tunnuslauseeksi sana: sosialidemokratia; näin perustetut valitsijayhdistykset muodostavat yhteisen sosialidemokraattisen vaaliliiton.

2) Ehdokasehdokkaita ovat oikeutetut asettamaan paikalliset puoluejärjestöt, sosialidemokraattiset koko kuntaa käsittävät kokoukset siellä missä kunnallisjärjestöjä ei ole, ja sos.-dem. piiritoimikunnat. Näin asetetuista ehdokkaista toimitetaan vaalipiirin puoluejärjestöjen kesken puolueäänestys piiritoimikunnan määräämänä päivänä.

3) Äänioikeutettuja piirin puolueäänestyksessä ovat kaikki v. 1917 lopulla puolueeseen kuuluneet samoin kuin viimeistään äänestyspäivänä järjestöön liittyneet. Ehdokasehdokkaiksi asetetaan viimeistään v. 1917 lopussa puolueeseen kuuluneita sosialidemokraattisen menettelytavan hyväksyviä henkilöitä.

4) Puolueäänestyksessä äänestää kukin korkeintaan niin monta ehdokasta kuin piiristä edustajia valitaan; näistä enimmän ääniä saaneet asetetaan listoille äänimääränsä perusteella.

5) Ehdokkaiden listoille asettamisen toimittaa sosialidemokraattinen vaalipiirikokous, pitäen ohjeenaan sitä, että puolueäänestyksessä enimmän ääniä saaneet tulevat entisten vaalien perusteella ensisijassa valituksi. Ellei yleistä puolueäänestystä piirissä ole voitu toimittaa, pitää piirikokous ohjeenaan paikallisissa järjestöissä kunkin valitsijayhdistyksen alueella annettuja äänimääriä. Missä piirikokousta tarkoitusta varten ei voida pitää, toimittakoon piiritoimikunta listoille asettamisen.

Tainion ehdotuksesta päätti kokous lähettää kysymyksen keskustelutta puoluetoimintavaliokuntaan.

Seuraavana kysymyksenä päiväjärjestyksessä oli

Kysymys vaaliherätystyön järjestämisestä.

Kysymyksen alusti väliaikaisen puolutoimikunnan puolesta Mikko *Ampuja*, lausuen m.m.:

Entisen „agitatsiooni“-sanan tilalle on asetettu „herätys“-sana. Tämä on aina ollut puolueen vahvin puoli. Nyt lyötynäkin on siihen kiinnitettävä huomiota. Entisiä voimia on paljon käyttökelvottomina. On siis luotettava uusiin voimiin.

Työväen lehtien kanssa on tehtävä sopimuksia, että ainakin jokaiseen vaalipiiriin on saatava ilmestymään erikoinen piirin vaalinumero.

Puolueen on toimitettava vaalijulistus, joka korvaisi sekä entisen vaalijulistuksen, että lentolehtiset, jokaiseen piiriin olisi saatava ainakin yksi järjestäjä, joka myös järjestäisi työväen järjestöjen toimintaa, sillä järjestötoiminta on kuitenkin lopultakin tärkeämpi kuin vaalien tulos, niin suuriarvoinen kuin tämäkin aikanaan on. — Esitti hyväksyttäväksi seuraavat ponnet:

1) Puoluelehdet kiinnittäkööt vaalien edellä mitä suurinta huomiota työväen vaalitoiminnan edistämiseen ja antakoot erikoisia vaalinumeroita kutakin vaalipiiriä varten varustettuina vaalilistan jäljennöksillä ja muilla vaali-ohjeilla; näitä vaalinumeroita jaettakoon ilmaiseksi työläisvalitsijain kesken.

2) Puolue julkaisee vaaliohjelmajulistuksen, jossa tärkeimmät työväen vaatimukset laajemmin selostetaan; näitä vaalijulistuksia jaetaan vapaasti työläisvalitsijoille.

3) Kuhunkin vaalipiirin keskuspaikkaan on piiritoimikunnan hankittava ainakin puolentoista kuukauden ajaksi vaalien edellä ylin vaalijärjestäjä, piirisihteeri, joka piiritoimikunnan johdolla huolehtii virallisista vaalivalmistuksista ja toimii ylimpänä vaaliherätystyön järjestäjänä, käymällä myös puhujamatkoilla. Piiritoimikuntia kehoitetaan joko ylimääräisillä veroilla tai muulla tavalla nopeasti hankkimaan vaalitoimintaan tarvittavia varoja.

4) Mikäli piirien ja paikallisten järjestöjen rahavarat sallivat, kehoitetaan niitä palkkaamaan puhujia, jotka suuremmilla paikkakunnilla käyden vaaliherätystyön ohella kiinnittävät erikoista huomiota työväen järjestötoiminnan elvyttämiseen.

5) Kustannukset valitsijayhdistysten menoista suorittaa piirikokouksen päätösten mukaan joko piiritoimikunta tai paikalliset järjestöt kunkin valitsijayhdistyksen alueella.

6) Kunnallistoimikunnat, tai missä niitä ei ole, valittavat kunnalliset vaaliagitatsioonitoimikunnat huolehtivat äänestysalueiden vaaliagitatsioonitoimikuntien asettamisesta, välittävät näille vaalikirjallisuutta, ohjaavat niiden toimintaa ja huolehtivat puhetilaisuuksien järjestämisestä suurempiin kyläkuntiin.

7) Kuhunkin äänestysalueeseen asetetaan vaaliagitatsioonitoimikunta, joka huolehtii alueellaan vaalivalistustyön voimaperäisestä järjestämisestä siten, että jokaiselle työläisvalitsijalle tulee persoonallisesti selvitettyksi vaalien merkitys ja annetuksi opastusta vaalin toimittamisessa, saattaa puolueen vaalijulistuksen ja sanomalehtien vaaliluvut luettavaksi, tarkastaa vaaliluetteloista työläisvalitsijain nimet ja huolehtii vaalipäivänä siitä, että työläisvalitsijat täyttävät vaalivelvollisuutensa.

Lyhyen keskustelun jälkeen lähetettiin asia menettelytapavaliokuntaan.

Päiväjärjestyksessä seurasi kysymys

Kunnallisvaaleista ja kunnallisesta toiminnasta.

Kysymyksen alusti väliaikaisen puolue toimikunnan puolesta V. *Hupli*, painostaen kunnallisen toiminnan erikoista tärkeyttä työväenluokalle vallitsevissa oloissa, huolimatta siitä, että siinä tullaan kohtaamaan poikkeuksellisen tilanteen luomia suuriakin vaikeuksia, syystä että esim. työväen osanotto vaaleihin on tehty useilla paikoin aivan mahdottomaksi. Alustaja esitti hyväksyttäväksi seuraavat ponnet:

1) Puoluekokous teroittaa työväelle ensimmäisten kansanvaltaisten kunnallisvaalien erikoista tärkeyttä nykyisissä oloissa ja kehoittaa työväenluokkaa täydessä määrässä käyttämään äänioikeuttaan kunnallisen harvainvalan kukistamiseksi.

2) Puolueen voimassa olevan kunnallisen ohjelman pohjalla puoluejärjestöjen ja valittujen sosialidemokraattisten kunnanvaltuutettujen on, saavuttaakseen kokemusta ja asiantuntemusta, meneteltävä kunnallisessa toiminnassa

harkitusti, niin etteivät anna vastustajille oikeutettua aihetta ilkkua työväenluokan kykenemättömyyttä hoitaa kuntain asioita.

3) Puoluetoimikuntaa ja piiritoimikuntaa kehoittaa puoluekokous harjoittamaan mahdollisimman tehokasta kunnallispoliittista valistus- ja opastustoimintaa julkaisemalla kirjoja ja kirjasia sekä pitämällä piirejä ja maata käsittäviä neuvottelukokouksia ja opastuskursseja.

Puhetta ryhtyi johtamaan *O. Leivo*.

Asiasta syntyneessä keskustelussa *Mäkinen* ehdotti ponsiin 4 kohdaksi,

että puoluetoimikunnan yhteyteen muodostetaan erityinen neuvontatoimisto ja että puoluetoimikunta ottaa tätä toimintaa varten vakinaisella palkalla olevan henkilön.

Komulainen ehdotti 3 kohdan loppuun lisäyksen, että kunnallisjärjestöt on saatava toimintaan.

Hupli huomautti *Mäkisen* ehdotuksen johdosta kunnallisen neuvontatoimiston perustamisen suhteen, että asia on jo ennen päätetty puoluekokouksessa ja on sen toiminta ennen kansalaissotaa jo ollut alullakin. Ja puoluetoimikunta kyllä tulee tilaisuuden mukaan järjestämään asian varojen ja voimien mukaan.

Edelleen *Partasen* mielestä olisi jo toimitetut kunnallisvaalit eduskunnan päätöksen kautta kumottava, koska työväki ei ole häiritsemättä saanut ottaa niihin osaa.

Nordlund teki ehdotuksen erikoisen kunnallisen sihteerin ottamisesta puolueen palvelukseen.

Keskustelun jälkeen kysymys lähetettiin menettelytapavaliokuntaan.

Työjärjestykseen nähden ehdotti *Hupli*, että kokousta jatkettaisiin klo 12, jonka jälkeen otetaan 1 1/2 tunnin ruokailuloma. 1/2 2 jälestä jatketaan kokousta klo 6, jolloin se tältä päivältä lopetetaan. Ehdotus hyväksyttiin.

Nordlund ehdotti, että valiokuntien vaalit toimitettaisiin ennen päivällislomaa.

Ehdotus hyväksyttiin keskustelutta.

Päiväjärjestyksessä seurasi kysymys

Puolue- ja piiriverojen kantamisesta.

Sen alusti väliaikaisen puoluetoimikunnan puolesta *K. Heinonen*, lausuen, ettei tilikertomus tietyistä syistä

ollut voinut valmistua. Huomautti, miten puolueen menot jo kauan ovat olleet tuloja suuremmat. Vajaus on ollut täytettävä kustannustoiminnan ja vappumerkkien avulla. Selosti edelleen kansalaissodan puolueelle aiheuttamia vaurioita, joita ovat m.m. verorästien epäjärjestys, suuret aukot puolueen jäsenistössä j.n.e. Esitti hyväksyttäväksi seuraavat ponnet:

1) Kaikki vielä suorittamattomat puolue-, piiri- ja kunnallisjärjestörästit v. 1918 ajalta poistetaan ja niiden sijaan kannetaan kaikilta puolueen jäseniltä tilapäisvero, 3 mk. miehiltä ja 2 mk. naisilta. Tästä verosta tulee puolet asianomaisen piiritoimikunnan rahastoon ja toinen puoli puolueen rahastoon.

2) Vero tilitetään seuraavassa järjestyksessä: Kukin puolueosasto suorittaa kunkin kuukauden kuluessa kertyneet verot seuraavan kuukauden alussa oman piirinsä piiritoimikunnalle, joka edelleen tilittää puoluetoimikunnalle sille kuuluvan osan.

3) Jos joku jäsen kieltäytyy suorittamasta tätä veroa, katsotaan hänet eronneeksi asianomaisesta puolueosastosta ja puolueesta. Uudestaan jäseneksi voi hän päästä ainoastaan suorittamalla asianomaisessa puolueosastossa käytännössä olevan tai vasta päätettävän sisäänkirjoitusmaksun.

4) Vakinaisen järjestösääntöjen mukaisen puolue-, piiri- ja kunnallisjärjestöveron kanto aletaan nyt toiminnassa olevissa puolueosastoissa v. 1919 alusta ja sen jälkeen toimintansa aloittavissa osastoissa heti toiminnan alettua.

Puheenjohtajan ehdotuksesta kysymys lähetettiin keskustelutta puoluetoimintavaliokuntaan.

Seuraavana päiväjärjestyksessä oli

Elintarvekysymys.

Kysymyksen alusti väliaikaisen puoluetoimikunnan puolesta *Väinö Vuolijoki*, lausuen seuraavaan tapaan:

Oli aikomus laajemminkin esittää tätä asiaa, mutta kun aika ei sitä salli, niin on esitystä lyhennettävä.

Sodan aikana ovat valtiot olleet pakotetut säännöstelemään ja määräämään mitä teollisuutta ja mitä tuotantoa saadaan harjoittaa. Samoin on määrätty, mitä saadaan syödä tai oikeammin mitä ei saada syödä.

Sodan aikainen elintarvepolitiikka on ollut pääasiassa kahdenlaista: keskusvaltain ja ympärysvaltain politiikkaa.

Ensin mainitut olivat pakoitettut tarkasti säännöstelemään elintarpeita. Kun ei niillä ollut mitään runsaita varastoja. Jälkimmäisillä taas on kaikki luonnonriikkaat maat käytettävänä, kun vain oli laivoja, millä kuljettaa elintarpeita.

Suomi oli alussa, niin kauan kuin Venäjältä saatiin viljaa, ympärysvaltoihin verrattavassa asemassa, mutta kun Venäjän markkinat sulkeutuivat, niin on Suomi ollut keskusvaltain asemassa.

Keskusvalloissa on säännöstely onnistunut vain Saksassa ja sielläkin vain kahtena ensimmäisenä vuotena. Itävallassa ja Balkaninmaissa on se kokonaan epäonnistunut. Ruotsissa on myös jotakuinkin onnistunut.

Meillä se on koko ajan epäonnistunut. Borovitinoffin rajahintapolitiikka epäonnistui kokonaan. Tokoin senaatti joutui ottamaan järjestelyn vastaan pienin varastoin. Työväenedustajat elintarvelautakunnissa kuitenkin pitivät huolta, etteivät maanviljelijät päässeet ainakaan suurempia salauksia toimittamaan.

Tämän senaatin järjestelytoimet raukesivat voimellakoihin, joita miliisi ja puoluetoimikunta eivät halunneet estää.

Seurasi Åkermanin aika, joka muodostui häpeällisemmäksi kuin ehkä minkään valtion historiassa on tavattu. Valtion asiamiehet salaa ylittävät valtion omia rajahintoja. Kun tämä politiikka pian kukistui, astui Lavonius asiain johtoon. Hän sai edeltäjältään huonon perinnön. Kun senaatti vielä järjestelmällisesti vastusti hänen yrityksiään, jotka yleensä olivat hyvät, niin hänenkin toimintansa pian kävi mahdottomaksi.

Viime kevään jälkeen ei ole oikeastaan noudatettu mitään järjestelmää, ellei sitä sanota järjestelmäksi, että aina ja johdonmukaisesti on valvottu yhden luokan, maanviljelijäin etuja. Viljan hinnat määrättiin ei ainoastaan v. 1919 sadolle, joka vielä on käsitettävissä, vaan myös v. 1920 sadolle. Se on edesvastuutonta. Silloin voi jo keväällä varmasti olettaa maailmansodan olevan lopussa ja halpaa viljaa saatavissa. Kun huomautin tästä erälle johtavalle henkilölle, niin hän selitti, ettei hän silloin enää hoida elintarveasioita.

Perunain, lanttujen ja heinien kulutusta koetettiin säännöstellä, mutta ei saatu niitä esille. Lanttuja ja perunoita ei saanut kuljettaa. Ne jäivät mätänemään. Heiniä ei saatu edes valtion tarpeisiin. Sotaväen hevoset kuolivat joukoittaan nälkään. Nyt vasta hallitus heräsi. Lähetettiin tarkat ja jyrkät määräykset joka taloon, että sen ja sen verran on tuotava heiniä ja viljaa, ja niin sitä tuotiin. Silloin tuli sotaväelle heiniä, mutta hevoset olivat jo silloin kuolleet.

Järjestely on siis mahdollisimman huonosti onnistunut. Ainoa mikä on saatu aikaan, on hintain huimaava korotus.

Kun ryhdymme tarkastamaan, mitä me vaatisimme elintarveasiassa, niin on meidän ajateltava myös mitä me voisimme itse täyttää. Tähän asti ei työväenpuolue ole niin välittänyt vaatimuksissaan, voiko se itse sitä täyttää, mutta siinä on juuri tehty virhe.

Ensimmäinen vaatimus olisi, että työväen edustajat on taas palautettava elintarvelautakuntiin. Viljan ja muiden elintarpeiden esille saamiseksi on toimitettava tarkka ja tehokas tarkastus.

Rasvakysymys on siksi laaja, etten sitä ryhdy yksityiskohtaisesti esittämään. Lähin vaatimus olisi se mikä ponsissa on mainittu.

Vaatetuskyseminen on myös tärkeä. Meillä on kyllä 3 vuodeksi kangastavaraa, mutta se ei ole työväelle sopivaa laatua. Olisi ulkomailta koetettava saada vaatteita. Kun suurvallat varustautuivat talvisotaan, joka jäi tulematta, niin ei kai olisi mahdotonta saada niiltä ostetuksi talvivaatteita.

Lopuksi ehdotti puhuja hyväksyttäväksi seuraavat ponnet:

1) Puoluekokous toteaa, että hallitus on elintarvepolitiikassaan ajanut yksinomaan maanviljelijäluokan etuja. Määräämällä rajahinnat kohtuuttoman korkeiksi sekä pitämättä huolta tavarann saannista kulutuskeskuksiin on vähempivaraiset kansanluokat saatettu nälkäkuoleman partaalle.

2) Jo vaaralliseksi käyneen aliravitsemisen torjumiseksi, joka ilmiö on huomattavissa ei ainoastaan työväenluokan, vaan myöskin pikkuporvariston ja alemman virkamiesluokan keskuudessa, vaatii puoluekokous, koska maamme viljavarat tilaston mukaan tällaiseen jakoon riittävät,

että korttitalouksien vilja-annokset on heti koroitettava 300 grammaksi päivää ja henkeä kohti.

Jotta tämän voisi toimittaa tarvitsematta odottaa ulkomailta tuotavaa viljaa, on

a) ne kunnat, joissa tilaston mukaan on runsaasti viljaa poisluovutettavaksi, heti määrättävä pakko-oton uhalla toimitamaan ensi hätään riittävä määrä viljaa kulutuskeskuksiin;

b) kaikki puiminen velvoitettava toimittamaan ennen 15 päivää tammikuuta;

c) yleinen inventoiminen toimeenpantava heti tammi-kuun 15 päivän jälkeen; inventoimista vastaan niskoittelevilta tai epärehellisesti viljavaransa ilmoittaneilta on omavaraistalous heti lopetettava;

d) ellei toimitetussa inventoimisessa ja sen kontrollissa ilmaantuisi viljaa niin paljon, että se riittäisi kortti-keskuksille 300 gramman annoksiin on omavaraistaloudet määrättävä ulottumaan ainoastaan 1 päivään kesäkuuta, jonka jälkeen omavaraistalouksille annetaan korteilla ulkomailta saatavasta viljasta;

e) elintarvelautakuntiin, jotka nykyään yksinomaan maanviljelijöistä kokoonpantuina ovat näyttäytyneet kykenemättömiksi hankkimaan viljaa, on asetettava puolet työväen luottamusta nauttavia henkilöitä.

3) Koska rasva-aineiden puute on maassamme suuri, on hallituksen viljan tuonnin ohella myöskin mitä kiireimmiten huolehdittava rasva-aineiden sekä kasvisrasvojen että sianlihan maahan tuonnista.

4) Kaikki halvemmat vaatekankaat ovat maassamme joutuneet keinottelun alaiseksi ja kohonneet sen vuoksi niin korkeisiin hintoihin, että työläisten on niitä melkein mahdoton enää ostaa. Hallituksen on senvuoksi ryhdyttävä toimenpiteisiin halvempien sekä pito- että alusvaatteiksi sopivien kankaiden maahan tuomiseksi.

Kysymys lähetettiin keskustelutta menettelytapavalio-kuntaan.

Valiokuntien ehdokkaiden asettaminen.

H. Laakso ehdotti, että ennen aamiaislomaa tehtäisiin kirjallisia ehdotuksia valiokuntien jäseniksi, jonka jälkeen järjestävä valiokunta järjestää ehdotukset ja vaalit toimitetaan ruokailuloman jälkeen.

Esitys hyväksyttiin muuten, mutta annettiin oikeus tehdä ehdotuksia suullisestikin.

Tämän jälkeen esitettiin ehdokkaita valiokuntiin.

Kokous keskeytettiin päivällisloman ajaksi klo 12.

Kokouksen klo $\frac{1}{2}$ 2 jälkeen alkaessa ryhtyi puhetta johtamaan *Väinö Tanner*.

Puheenjohtaja luki Tanskan puoluehallinnon puolesta lähetetyn seuraavasisältöisen sähkösanoman:

Tanskan sosialidemokraattinen puoluetoimikunta kiittää kutsusta Suomen sosialidemokratiaa uudestaan järjestävään kongressiin, mutta valittaa, ettemme lyhyen ajan vuoksi katso voivamme lähettää edustajaa. Mitä suurimmalla ilolla olemme nähneet suomalaisten puoluetovereiden ryhtyvän uudestaan panemaan alulle sosialidemokraattista liikettä, vuosi sitten sattuneitten onnettomien koettelemusten jälkeen. Olemme vakuutetut, että uusi demokratian pohjalle järjestävä puolue tulee onnistumaan työssään työväenluokan voittoon viemiseksi.

Th. Stauning.

Sigvald Olsen.

Työväentalojen takavarikosta vapauttaminen.

Turun l. etel. vaalipiirin edustajat ehdottivat kokoukselle seuraavaa:

Koska työväentalojen takavarikosta vapauttaminen on kaikkein tärkein työväestön toiminnan elvyttämiseksi ja koska useat maaseudun edustajat ovat saaneet evästyksiä tähän kysymykseen nähden, niin ehdottavat Turun läänin eteläisen vaalipiirin edustajat, että tämä kysymys otettaisiin täällä keskusteltavaksi.

Järjestävä valiokunta ehdotti, että kysymys otettaisiin jo aivan heti kokouksessa käsiteltäväksi, sekä esitti siihen nähden päätettäväksi:

Puoluekokous toteaa, että eri osissa maata on työväenjärjestöille kuuluvaa omaisuutta ja ennenkaikkea työväenyhdistysten taloja ja kokoushuoneita asetettu myymis- ja hukkaamiskiellon alaisiksi ja siten estetty työväkeä niitä käyttämästä, ilman että tähän menettelyyn on ollut mitään laillista oikeutta tai useissa tapauksissa edes asiallista aihetta.

Kun työväentalojen suljettuna pitäminen ehkäisee työväenluokan vapaata kansalaistoimintaa ja ennenkaikkea häiritsee valmistautumista piakkoin suoritettaviin valtiollisiin vaaleihin, panee puoluekokous vastalauseensa tätä vastaan ja vaatii, että työväenjärjestöjen kaikki omaisuus ja ennenkaikkea niiden talot- ja kokoushuoneistot on heti vapautettava myymis- ja hukkaamiskiellon alaisuudesta ja luovutettava asianomaisten järjestöjen vapaaseen hallintaan.

Tämän lisäksi ehdotti järjestävä valiokunta, että lähetettäisiin lähetystö sisäasiainpäällikön, senaattori Tulenheimon luo asiasta puhumaan.

Järjestävän valiokunnan ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti ja keskustelutta. Lähetystöön valittiin: *O. Reinikainen, Anton Kotonen, V. Kilpi ja Välimäki.*

Valiokuntien vaali.

Järjestävä valiokunta oli sille tehdyistä ehdokkaista eritellyt seuraavat, jotka se ehdotti valittavaksi:

Menettelytapavaliokuntaan: E. J. Kainulainen, J. W. Keto, Antti Kiviranta, Otto Elfving, Osk. Leivo, Emil Raearo, T. Tainio, Taneli Typpö, Manu Lammi, E. Huttunen.

Puoluetoimintavaliokuntaan: V. Komulainen, Heikki Laakso, Antti Lehikoinen, Aino Lehtokoski, Vihtori Manninen, Isak Penttala, O. Reinikainen, V. Tanner, H. Törmä, Väinö Vuorio.

Kokous hyväksyi yksimielisesti järjestävän valiokunnan ehdotuksen sellaisenaan.

Menettelytapakysymys päätettiin lykätä myöhemmäksi ja otettiin esille kysymys

Yleisestä armahduksesta kansalaissodan johdosta.

Kysymyksen alusti väliaikaisen puoluetoimikunnan puolesta *W. Hakkila* seuraavaan tapaan:

Kansalaissodan päättyessä tuli voittajien tehtäväksi ratkaista suhtautuminen voitettuihin. Ja silloin alkoi verinen luokkakosto, jolloin paljon työläisiä tuli surmatuksi. Vankileirit paisuivat tavattoman suuriksi. Useilta tahoilta

osoitettiin, että tämän täytyy päättyä veriseen skandaaliin. Varoitukset eivät auttaneet, järki ei päässyt vallalle. Seurasi suunnaton kurjuus vankileireissä. Elintarvepulan takia tuli nälkäkuolema niissä sangen yleiseksi. Vankeja alkoi kuolla joukoittain. Parannusta tässä ei voinut tapahtua vankijoukon ollessa tavattoman suuren. Kaikki yritykset vankileirien vähentämiseksi kohtasivat porvariston taholta kiivasta vastustusta. Oli käytettävä ulkomaiden mielihiteen vaikutusta asian auttamiseksi. Se ei kuitenkaan ehtinyt asiaintilaa parantaa, vaan jäi vankileirikysymys ainaiseksi häpeäksi maalle. Vaikka valtiorikosvankeja tutkimaan asetettiin erikoinen koneisto, siitä huolimatta asiain käsittely kävi niin hitaasti, että kurjuuden yhä kasvaessa yhä uusia uhreja sortui sen uhreiksi. Vankien asunnot ja vaatetus olivat perin puutteelliset. Oli sen vuoksi lopulta pakko panna toimeen ne kaksi armahdusta, jotka ovat tulleet. Huomautti vielä, että oikeudenkäynnin puutteellisuudesta ja ylimalkaisuudesta johtui, että tuomiot tulivat aivan kohtuuttomia. Pitäen kysymyksen esilleottamista puoluekokouksessa ja myös sen ottamista vaali-ohjelmaan välttämättömänä, esitti alustaja keskustelun alaiseksi seuraavat ponnet:

1) Viime keväisen kansalaissodan aikana samoin kuin sitä ennen tapahtuneista valtiollista laatua olevista teoista tuomituille, jotka eivät ole tehneet itseään syypäiksi murhaan tai murhapolttoon, on julaistava yleinen armahdus.

2) Kansalaissodan yhteydessä tapahtuneesta murhasta tai murhapoltosta tuomittujen asiat on otettava uudelleen tarkastettaviksi, jotta summittaisessa oikeudenkäynnissä aiheutuneet erehdykset tulevat oikaistuiksi.

3) Kaikille jo armahdetuille ja vastedes armahdettaville valtiorikoksesta tuomituille, joilta on riistetty kansalaisoikeus, on tämä palautettava.

Asiasta lausui *Ahonen*, että tamperelaiset ovat sitä mieltä, että Hakkilan ponsissa on yksi puute: niissä ei puhuta mitään armahduksen ulottamisesta maasta kapinan jälkeen paenneihin. Oli sitä mieltä, että armahdus olisi näihinkin ulotettava ja ehdotti, että tätä asiata koskeva kohta lisätään ponsiin, jotka muuten hyväksyi sellaisinaan.

Kysymys meni menettelytapavaliokuntaan.

Verotuskypsyksen

alusti J. W. *Keto* seuraavasti:

Suomen valtiotalous osoittaa useissa kohdin Suomen olevan porvarillisen luokkavaltion, jonka menot käytetään suurimmaksi osaksi porvarillisten luokkien tarkoituserien hyväksi, mutta jonka tulot siitä huolimatta melkoiseksi osaksi peritään kansan työtätekeviltä vähävaraisilta yhteiskuntakerroksilta.

Valtion menotaloudessa on useita tarpeettomia, suuriakin menoeriä. Niinpä uhkaavat erikoisesti äsken perustetun vakinaisen armeijan ylläpitoon kuuluvat menot valtiotaloutta peloittavassa määrin liikajännityksellä. Sen vuoksi ne olisi ensi tilassa saatava supistetuiksi toteuttamalla sosialidemokratian puolustuslaitosohjelma. Myöskin valtio on nykyisen poikkeustilan aiheuttaman elintarvejärjestelyn varjolla joutunut maksamaan erinäisille tuottajaryhmille tavattoman korkeita hintoja, mistä valtiolle on aiheutunut suuria ylimääräisiä menoja. Samoin on myöskin käytetty tarpeettomastikin varoja uusien hallintolaitosten perustamiseen ja järjestämiseen. — Sitävastoin ei ole valtion varoja käytetty kuin mitättömässä määrin työväenluokan aseman kohottamiseen, kuten esim. tehokkaan sosiaalivakuutuksen järjestämiseen. Riittämättömästi on varoja käytetty myöskin opetuslaitokseen ja sivistystarkoituksiin, varsinkin kansanopetukseen ja työväen sivistystarpeiden tyydyttämiseen. Kaikissa näissä suhteissa on viipymättä saatava tuntuvia korjauksia. Myöskään ei ole pyrittävä supistamaan maan taloudellisen elämän kohottamiseen, kuten liikennelaitoksen kehittämiseen, ammattiopetuksen parantamiseen y.m.s. käytettyjä varoja, joskaan valtion ei ole suoranaissilla avustuksilla tuettava mitään tuottajaryhmiä. Valtion palvelushenkilöiden ja alempien virkamiesten palkat on pysytettävä yleisen hintatason yleisestä vastaavalla tasolla. Niinikään on poikkeuksellisten olojen kestäessä käytettävä säästämättä valtion varoja vähävaraisia väestönosia rasittavan elintarvepulan ja kallistumisen lieventämiseen.

Mitä tulee Suomen valtion tulotalouteen, niin voi lausua, että n.s. valtion yksityisoikeudellisia eli ansiotuloja, s.o. tuloja valtion omaisuudesta ja liike- y.m. yrityksistä

ei ole tarpeeksi kehitetty. Valtion metsä- ja maaomaisuus ei ole antanut milloinkaan huomattavampaa puhdasta tuloa, enempää kuin valtion rautatietkään. Viime vuosina ovat rautatiet ja kanavat tuottaneet suorastaan melkoista tappiota valtiolle ja kruununmetsien antama voitto on supistunut mitättömiin. Voiton supistumiseen viime aikoina on vaikuttanut menojen kasvamiset (tarpeiden ja työpalkkojen kallistuminen), huono taloudenhoito y.m. seikat ja myöskin se seikka, ettei taksoja ja maksuja ole aina koroitettu tapahtunutta rahanarvon alennusta vastaavassa määrässä. Tällaisia koroituksia vaatii kuitenkin terve valtiotalouden hoito, joskin toiselta puolen on vaadittava, ettei niissä valtion monopoliluontoisissa liikeyrityksissä, jotka valmistavat suurten kotimaan vähävaraisten väestökerrosten välttämättömyystarvikkeita tai tarjoavat näille välttämättömiä palveluksia, ole riittävän liikevoiton näkökohta yksistään ratkaiseva.

Mitä tulee n.s. valtio-oikeudellisiin tuloihin eli maksuihin ja veroihin, on meilläkin ensinnäkin useita epäoikeutettuja tai liian korkeita maksuja. Yleensä olisi saatava sellaiset oikeudenkäynti- ja hallintomaksut poistetuiksi, jotka ehkäisevät vähävaraisia käyttämästä välttämättömiä oikeus- ja hallintolaitoksia hyväkseen.

Maamme verotalous on viime vuosiin saakka ollut ylenmäärin vanhentuneella kannalla. Ennen sotaa muodostivat kulutusverot (tullit ja väkijuomaverot) jättiläisosan, paljon enemmän kuin puolet valtion verotuloista. V. 1913 olivat valtion nettotulot, liikeyritysten tuloa lukuunottamatta, 92.8 milj. mk., niistä tullituloja 58.3 milj. mk. ja väkijuomaveroja 13.8 milj. mk. Sen sijaan omaisuus- ja tuloverot (= maaverot) tekivät 3.7 milj., leimaverot, johon sisältyi myös perintöverot, teki 4 milj. mk. ja sekalaiset verot ja tulot (henkiverot maksuja y.m.) tekivät 13 milj. mk. Kulutusveroista muodostivat finanssitullit sellaisille yleisille ravinto- ja nautintoaineille kuin sokerille, kahville, teelle, kaakaolle, tupakalle j.n.e. tärkeimmän osan. Ne kallistuttivat tavattomassa määrin noita aineita ja sillä tavalla alensivat vähävaraisten väestökerrosten elintasoja. Voi sanoa, että ennen sotaa kulutusverojen vuoksi Suomen verotalous perustui pääasiassa työtätekevien vähävaraisten kansankerrosten verottamiseen, kun sitävastoin varakkaammat yhteiskuntaluokat pääsivät vähäpätöisillä

veroilla. Niiden tuloja ja varallisuutta kohdattiin erittäin lievästi ja samalla yksipuolisesti.

Sota-ajan olot ovat pakottaneet kuitenkin toimittamaan perinpohjaisen verotusuudistuksen, mikä uudistus on päättynyt siihen, että tuloverotus vuodesta 1916 lähtien ja tänä vuonna tulo- ja varallisuusverotus ovat tulleet saamaan vallitsevan aseman verojärjestelmässä. Tosin on kysymys toistaiseksi ollut vain tilapäisestä tulo- ja varallisuusverosta, mutta on luultavaa, että nämä verot jäävät pysyväisiksi. Miten valtion nettotulot, liikeyrityksien tuloa lukuunottamatta, ovat viime vuosina kehittyneet, siitä antaa alla oleva taulukko jonkinlaisen kuvan:

Valtion nettotulot liikeyritysten tuloa lukuunottamatta.

(milj. mk.)

Tulolajit:	1913	1914	1915	1916	1917
Tulli	58.3	46.2	42.1	45.6	34.3
Paloviinavero	9.4	9.5	1.5	1.3	—
Mallasjuomavero	2.9	1.9	1.0	2.1	1.0
Anniskeluyht. voittoja	—	1.6	0.6	—	—
Sota-ajan väkijuomaver.	1.5	—	7.2	15.3	5.8
Yht. väkijuomaveroja	13.8	13.0	10.3	18.7	6.8
Maavero	3.7	3.7	3.7	3.9	4.5
Pääoma- ja kuponkivero	—	—	4.2	5.5	7.5
Suur. tul. ja sotav. vero	—	—	—	19.4	95.0
Yht. omaisuus- ja tuloveroja	3.7	3.7	7.9	28.8	107.0
Leimavero	4.0	3.8	4.8	8.8	12.5
Huvivero	—	—	1.0	2.2	3.0
Rautatieverot	—	—	9.4	18.6	3.0
Yht. sekal. sotaveroja	—	—	10.4	20.8	3.0
Henkirahoja	2.3	2.4	2.5	4.6	4.6
Elinkeinoveroja	0.6	0.8	0.6	0.6	0.6
Korkoja	1.9	1.9	1.5	2.3	1.0
Sekal. veroja	1.4	1.2	2.6	1.6	2.2
Maksuja	3.3	2.6	1.9	2.5	2.4
Sekal. tuloja	3.5	3.9	4.3	6.8	6.2
Yht. sekal. veroja ja tuloja	13.0	12.8	12.4	17.4	16.0
Nettotulot yhteensä	92.8	79.5	87.9	140.1	179.6

Tapahuneista uudistuksista huolimatta on lausuttava, että Suomen verojärjestelmä ei vielä lähimainkaan täytä nykyaikana tunnustettujen verotusperiaatteiden vaatimuksia. Tuloverosta vapaaksi jätetty tulo — 4,000 mk. — on kallistuneisiin elantokustannuksiin nähden aivan liian alhainen. Suurten joukkojen kulutuksen verotus tulee kansainvälisen kaupan päästyä vapaaksi olemaan edelleen varsin raskas, koska finanssitullit, jopa eräät koroitettuina, ovat yhä edelleen voimassa, samoin joukko muitakin epäoikeudenmukaisia tai kansantaloudellisesti epäonnistuneita veroja. Sitäpaitsi on kokonaan verottamatta tai vain mitättömästi verotettuna sellaisia verolähteitä, joiden verottaminen ehdottomasti kuuluu uudenaikaiseen verotusjärjestelmään. Tällainen verotuslähde on ennenkaikkea maan ansioton arvonnousu, joka sodan aikana on ollut suorastaan huimaava. Onhan joku tutkija laskenut maatilain hinnan nousun sotavuosina kymmenkunnaksi miljaardiksi markaksi, mikä nousu suurimmaksi osaksi on aiheutunut ei maahan pannusta työstä, vaan ulkopuolisista yhteiskunnallisista tekijöistä — joskin mainittua lukua arvosteltaessa on otettava huomioon rahanarvon suuri laskeminen sotavuosina.

Loppuun liitetyissä ponsissa on esitetty, millaiseksi maamme julkisten yhdyskuntain verojärjestelmää olisi sosialidemokratian pyrittävä muodostamaan. Ponsiin nähden huomautettakoon ainoastaan, että niistä on jätetty kokonaan pois erotus välittömien ja välillisten verojen välillä, koska tuo erotus perustuu ulkonaisiin tunnusmerkkeihin eikä ilmaise verojen todellista luonnetta.

Lopuksi on syytä huomauttaa, että valtion suunnattomasti kasvaviin menoihin eivät ole valtion vakinaiset tulot riittäneet, vaan on yhä kasvava osa ollut peitettävä ylimääräisillä tuloilla, s.o. valtiolainoilla. Valtion velka, joka sodan alussa oli 173 milj. mk. oli vuoden 1917 lopussa kasvanut 365 milj. mk:aan ja tänä vuonna on valtion ollut otettava uusia lainoja kokonaista 850 milj. mk. Valtiolainain ottaminen säännöllisissä oloissa ei ole sopusoinnussa terveen valtiotalouden hoidon kanssa, koska niiden kautta tulevain sukupolvien maksettaviksi vieritetään nykypolven menot. Ainoastaan mikäli valtiolainoja käytetään maan tuotannollisten voimain elvyttämiseen, esim. liikenne-

laitoksen kehittämiseen, voi sosialidemokratia säännöllisissä oloissa valtiolainoihin suostua.

Kuntain talouteen nähden mainittakoon, että niille lie-
nee myönnettävä joku prosentti valtion tärkeimpien vero-
jen, kuten tulo- ja varallisuusveron, perintöveron ja ar-
vonnousuveron tuottamasta tulosta sekä oikeus erilaisten
erikoisverojen asettamiseen.

Väliaikainen puoluetoimikunta ehdottaa puoluekokouk-
sen lausuttavaksi, että Suomen nykyinen verojärjestelmä
on kokonaan uudistettava seuraavien periaatteiden mukaan:

Yksinomaan lisäarvoa (maankorkoa, lainakorkoa ja
yrittäjävoittoa) on verotettava, jota vastoin työpalkkatulo
on jätettävä verotuksen ulkopuolelle.

1) Lisäarvoa voidaan parhaiten koota tulo- ja varalli-
suusverolla, jonka vuoksi sota-ajan suurten tulojen verosta
ja tilapäisestä varallisuusverosta on kehitettävä pysyväi-
nen ja yleinen asteettain ylenevä tulo- ja varallisuusvero,
jota on täydennettävä tarpeellisilla erikoisveroilla. Tulo-
veroa säädettäessä on otettava huomioon:

a) Verovapaan tulomäärän raja on asetettava niin kor-
kealle, että varsinaisesta työpalkasta johtuva tulo ei joudu
verotettavaksi.

b) Pienten ja keskikokoisten tulojen verotuksessa on
otettava huomioon veronmaksajan elätettävänä olevain
lasten ja muiden ansiokyvyyttömäin henkilöiden luku.

c) Tuloja verotettaessa on tehtävä eroituksia erilais-
ten verolähteiden suhteen, niin että omistuksesta ja etu-
oikeuksista johtuvia tuloja verotetaan ankarammin kuin
ansiotoiminnan antamia.

2) Nykyinen perunkirjoituskirjasta ja testamentista
leimasuostuntana kannettu vero on kehitettävä tehok-
kaaksi ja ankaraksi yleiseksi perintöveroksi, jonka avulla
voidaan koko perintö läheisten sukulaisten puutteessa ve-
rottaa valtiolle.

3) Maan ansioton arvonnousu on pantava tehokkaan
verotuksen alaiseksi.

4) Liikkuvalla pääomalle asetettavia irtaimiston
siirtoveroja, sellaisia kuin leimamaksuja kauppasopi-
muksista, lainoista, kuiteista, vekseleistä, shekeistä, rahti-
kirjoista, ei yleensä ole hyväksyttävä liike-elämää ra-
sittavina, työmarkkinoita häiritsevinä ja taloudellisesti hei-
komprien maksettaviksi helposti siirrettävinä veromuotoina.

Sitä vastoin ovat keinottelu- ja satunnaisen korkeita voitoja kohtaavat erikoisverot paikallaan.

5) Suurten kansanjoukkojen käyttämille välttämättömyys- ja yleisille nautintoesineille asetetut tullit tai muut kulutusverot on joukkojen elintaso alentavina vaadittava poistettaviksi. Varakkaampien yhteiskuntaluokkien erikoisten nautintoaineiden ja ylellisyystarpeiden verottaminen on sitävastoin paikallaan.

Kysymys lähetettiin keskustelutta menettelytapavalio-kuntaan.

Päiväjärjestyksessä seurasi kysymys

Kansalaissodan johdosta leskiksi ja orvoiksi joutuneitten huoltaminen.

Kysymyksen alusti Väinö *Hupli*, esittäen seuraavat ponnet:

Kauimmin tuntuvia ja inhimillisesti katsoen säälittävimpiä ovat ne kansalaissodan seuraukset, jotka ilmenevät leskien ja orpojen useampaan kymmeneen tuhanteen nousevassa luvussa. Sitä menetystä, mitä puolison, isän ja elättäjän menetys perheelle merkitsee, ei voi millään korvata. Sitäkin vähemmän voidaan korjata niiden ihmisten onnettomuutta, joiden huoltaja on heiltä riistetty, ei taisteluissa kansalaissodan rintamalla, vaan raa'an murhaajan käden kautta tai vankileirien hirvittävän kurjuuden kaatamina.

Kuitenkin on yhteiskunnan velvollisuus taloudellisesti turvata turvattomiksi jääneiden toimeentulo. Eri maissa ovatkin maailmansotaan osaa ottaneet valtiot pitäneet puheenaolevaa tehtävää kieltämättömänä velvollisuutenaan. Ja meidänkin maassamme on kansalaissodan jälkeen ryhdytty monenlaisiin toimenpiteisiin, etteivät kansalaissodan johdosta turvattomiksi jääneet joutuisi hätään ja kurjuuteen. Mutta tällöin on silmällä pidetty vain toista taistelevaa puolta. Toisen puolen, työväen, hätä ja epätoivo ei ole saanut vallassaolevia ojentamaan auttavaa kättä, ei ainakaan ole asetettu työläisleskiä ja orpoja avustuksessa yhdenvertaisiksi valkoisten kanssa.

Kun Sosialidemokraattisen puolueen tässäkin asiassa tulee toimia heikkojen ja sorrettujen auttamiseksi, on puo-

lueen, niin kohta kuin se saavuttaa vaikutusvaltaa eduskunnassa ja vallankin kunnissa, käytettävä vaikutustaan oikeudenmukaisen huolenpiton vaatimiseksi tarpeessa oleville kansalaissodan leskille ja orvoille väriin katsomatta.

Näin ollen Väliaik. puoluetoimikunta ehdottaa puoluekokouksen lausuttavaksi,

että kansalaissodan johdosta leskiksi ja orvoiksi joutuneitten toimeentulo ja elämismahdollisuudet on valtion ja kuntain toimesta tarkoituksenmukaisesti turvattava:

Kysymys lähetettiin keskustelutta menettelytapavalio-kuntaan.

Päiväjärjestyksessä seurasi

Torpparikysymys.

Kun kysymyksen alustaja Sulo *Vuolijoki* ei ollut tilaisuudessa saapuvilla kokouksessa, luki hänen kirjallisen alustuksensa Väinö *Hupli*. Alustus kuului seuraavasti:

Tuskin löytyy yhtään kysymystä, josta olisi mielipiteet eri maitten köyhälistöpuolueitten keskuudessa käyneet niin eri suuntiin, kuin on maatalouskysymys. Puolueitten keskuudessa on se toisinaan yleiseen menettelytapakysymykseenkin nähden jakanut sos.-dem. puolueen jäsenet kahteen eri leiriin.

Meidänkin puolueemme puolueohjelmaa ja sen muutoksia tarkastettaessa huomaa jälkiä eri mielipiteistä, jotka ovat eri aikoina eri tavalla vaikuttaneet ohjelmamme sisällykseen. Ennen varsinaisen sosialidemokraattisen puolueen perustamista meillä, hyväksyttiin työväenyhdistysten edustajain toisessa kokouksessa Tampereella 1896 päätös: „että valtio yhä enemmän myöntäisi lainoja kohutuullisilla ehdoilla palstatilojen hankkimiseksi ja että kunnat tässä olisivat avustajina ja välittäjinä.“ Puolueen perustavassa kokouksessa 1899 ei tätä kohtaa muutettu, maatalouskysymyksestä sen koko laajuudessa ei edes keskusteltu, vaan pohdittiin pääasiassa torppariasiaa. Viipurin puoluekokous 1901 taas käsitteli torpparien ja maalaistyöväen asiaa ja asettui samalle pienviljelysten perustamista edistävälle kannalle kuin Tampereenkin edustajakokous ja päätti: „että joko valtio tai yksityisten pikkuviljelijäin omaisuudeksi jäävien palstojen ostamista, raken-

nusten ja maanviljelyskalujen hankkimista y.m. viljelyksen perustamisen mahdolliseksi tekemistä varten vuosittain myönnettäisiin vähintään 2 miljoonaa markkaa edullisina kuoletuslainoina jaettavaksi.“

Vasta Forssan kokouksessa 1903 näyttää kansainvälisen sosialidemokratian yleiset opit vaikuttaneen meidän maatalousohjelmaamme ja puolueemme näyttää ottaneen jonkinlaisen kannan sen kehityksen suuntaan nähden, mikä maataloudessa tulisi tapahtumaan. Puoluekokous lausui: „yhä suuremmat joukot ennen itsenäisiä pientilallisia menettävät tuotantovälikappaleensa ja joutuvat milloin palkkatyöläisinä, milloin palkattuina apulaisina, milloin velkataakan alaisiksi sortuneina joko suorastaan tai välillisesti kapitalisteista riippuvaisiksi.“

Mutta vaikka periaatteellinen ohjelma ilmeisesti tuomitsi pienviljelyksen, ei käytännölliseen ohjelmaan tai n.s. lähimpiin vaatimuksiin tehty kuitenkaan mitään suuntamuutosta. Päinvastoin sisältävät Forssan 1903 ja 1906 pidetyn Oulun puoluekokouksen päätökset pääasiassa seuraavia uudistusvaatimuksia: tilattomalle maalaisköyhälistölle on hankittava maita pienviljelyksen harjoittamista varten. Sitä varten on varsinkin valtion (myös kuntain) omiksi hankittava lisää maita oston, pakkolunastuksen ja pakkoluovutuksen kautta; valtion ja kuntain omistamia asumattomia maita on sitte annettava tilattomille viljeltäväksi; myös yksityisten ynnä yhtiöiden ja seurakuntain maita, jollei omistaja itse niitä viljele. Niille, jotka täten on pienviljelijöiksi autettu, on taattava suojattu hallintatai vuokraoikeus viljeltäväkseen saamaansa maahan. Valtioavulla on edistettävä pienviljelystä ja avustettava köyhimpiä tilattomia uutisviljelysten perustamisessa.

Tämä ilmeinen ristiriita maatalousohjelman periaatteellisen ja käytännöllisen puolen välillä oli omansa herättämään kummastusta ja epäilyksiä ja niinpä 1909 Kotkan puoluekokoukselle ehdotettiin puolueneuvoston kannattamana „että siihen saakka, kunnes uusi puoluekokous on maatalous- ja maalaistyövän kysymyksessä kantansa määrännyt, ei puolue ole ehdottomasti sidottu Forssan eikä Oulun kokousten hyväksymäin maatalousohjelman vaatimuksiin.“ Tätä ei puoluekokous kuitenkaan hyväksynyt, vaikka olikin sitä mieltä että, maatalousohjelma on otettava perinpohjaisen valmistavan tarkastelun alaiseksi.

Kotkan kokouksessa myös sen johdosta asetettiin n.s. ohjelmakomitea erinäisiä ohjelmakohtia, mutta ennen kaikkea maatalouskysymystä harkitsemaan. Komitea julkaisi mietintönsä 1911 ja on se mietintö perinpohjaisuutensa, asiallisuutensa ja tasapuolisen esitystapansa puolesta merkillisin asiakirja, mitä sos.-dem. puolueen taholta meillä maatalouskysymyksestä on esitetty. Vaikka puutteellisten maatalous- ja maanviljelystilastojen vuoksi ei sanottu mietintö ole niin tyhjentävä kuin se voisi olla, jos sen laatijoilla olisi ollut käytettävänä isompi määrä ainehistoa, on mietinnön maatalouskysymystä koskeva osa kuitenkin pitkän aikaa oleva pohjana kaikelle maataloutta käsittelevälle periaatteelliselle keskustelulle puolueemme piirissä.

Komitea asettui yleensä arvostelevalle kannalle puolueemme maatalousohjelman lähimpiin vaatimuksiin nähden. Komitean kantaa kuvaa ehkä seuraava ote komitean mietinnöstä siv. 46—47: „Ennenkuin sosialidemokraattinen puolue voi varmalla vakaumuksella toimia saadakseen maalaisköyhälistön jäseniä, jotka eivät entuudestaan ole pienviljelijöitä, hommatuksi pienviljelijän asemaan, sitä ennen täytyy puolueen olla selvillä siitä, ettei sellainen toiminta missään tapauksessa ole yhteiskuntataloudellisen edistyksen vastaiseen suuntaan eksynyttä ponnisteluja, ja ettei se toiminta ole pitemmällekin katsoen vahingollista, vaan hyödyllistä pienviljelijöiksi hommattaville köyhälistön jäsenille tai heidän ehkä palvelukseensa tarvitseville työläisille taikka työväenluokan luokkataistelulle.“

Komitea asettaa vastattavakseen kysymyksen: „Onko suurtuotanto vai pientuotanto nykyisessä yhteiskunnassa osottautuva taloudellisen edistyksen vaatimuksia paremmin vastaavaksi tuotantotavaksi“ ja komitea jatkaa „tuo kysymys, joka useimmilla teollisuuden aloilla on jo aikojansitten saanut suurtuotannon valtavasta voitosta niin päivänselvän vastauksen, se on maatalouden alalla vielä sekä tieteen että käytännön kannalta varmaa ratkaisua vailla.“

Koettaessaan vastata asettamaansa kysymykseen komitea tuo esille runsaasti syitä pienviljelyksen puolesta ja sitä vastaan sekä punnitsee näitä vastakkain. Tulos komitean tutkimuksista voidaan ehkä supistaa seuraavaan lauseeseen: „Kuten olemme nähneet ei näet perustu pelkästään epäilyksiin, vaan tosiasioihin se huomio, että

yksipuolisen pienviljelysohjelman toteuttaminen ei kaikissa kohdin tulisi olemaan sopusoinnussa maataloudellisen edistyksen kanssa ja vieläpä, että siitä olisi köyhälistölle osittain vahinkoakin; toiset tosiasiat samalla osottavat päinvastaista, joten epäilyksen alaiseksi jää tässä se pääasia, tokko maanhankinta yleisenä maalaisköyhälistön avustamistoiminnan ohjelmana ajan pitkään tuottaisi köyhälistölle niin paljon kurjuuden lievenemistä kuin mitä se toisaalta sen lieventämistä vaikeuttaisi.“

Edelleen jatkaa komitea: „Puolueohjelmamme ei käsitteäksemme saa sisältää muuta kuin sellaisia toimenpiteitä, joiden ajamiseen tai kannattamiseen puolueemme *voi velvoittaa* jäseniään. Yllämainittujen, yksipuolisesti pienviljelyssuunnan mukaisten toimenpiteitten suhteen ei nyt nähdäksemme puoluekokous voi varmalla vakaumuksella eikä pätevillä perusteilla ylläpitää yleistä velvoitusta, joka sitoisi toista mieltä oleviakin puolueen jäseniä. Puolueen olisi näin ollen toistaiseksi asetettava näistä asioista keskuudessamme vallitseviin erilaisiin mielipiteisiin nähden puolueettomalle kannalle.“

Helsingin puoluekokous asettui samalle kannalle kuin useinmainittu komitea ja päätti m.m. „että puolue, vaikka se siis ei voi nyt ratkaista, olisiko tuo yksi toimenpide, maalaisköyhälistön jäsenten hommaaminen pienviljelijöiksi, köyhälistölle kapitalistisessa yhteiskunnassa hyödyksi vai vahingoksi, voimainsa takaa ajaa erityisesti maalaisköyhälistön aseman parantamista tarkoittavina lähimpinä toimenpiteinä maatyöväen suojelusta ja torpparien vapautusta, sekä maaseudun, yhtäläillä kuin kaupunkien köyhälistölle välttämättöminä uudistustoimenpiteinä kunnallisen äänioikeuden kansanvaltaistuttamista, verojen siirtämistä riistäjäin maksettaviksi, yleistä vanhuuseläkkeiden suorittamista köyhälistölle, kouluolojen parantamista ynnä muita sos.-dem. ohjelman mukaisia uudistuksia, näillä suuresti hyödyttäen myös luokkasortoa kärsiväin pientilallisten ja Suomen koko työtätekevän kansanenenemistön menestystä; mutta puolue vastustaa kaikkia toimenpiteitä, jotka polkevat työväenluokan etuja tai hidastuttavat nykyisen yhteiskunnan välttämätöntä kehitystä edellytysten kypsyttämiseksi sosialidemokratisen yhteiskunnan joutumiselle, joka on oleva kaikkien kapitalismin sortamien pelastaja.“

Lähtien tältä Helsingin puoluekokouksen päättämältä periaatteelliselta kannalta suur- ja pienviljelyskysymykseen ja toimenpiteisiin nähden tilattoman väestön asuttamiseksi ja hyväksyen täydellisesti mainitun kannan lienee syytä hiukan tarkastaa torpparien ja mäkitupalaisten asiaa.

Sosialidemokraattinen puolue on asettunut kannattamaan n.s. torpparien vapautuslainsäädäntöä. Tämä sosialidemokraattien kanta ei ole suinkaan mitenkään ristiriidassa edelläesitetyn Helsingin puoluekokouksen päätöksen kanssa, jossa, asettumatta varmalle kannalle suur- ja pienviljelyksen suhteen, ei katsottu voitavan vaatia ja edistää positiivisia toimenpiteitä tilattomain hommaamiseksi pienviljelijöiksi. Torpparivapautuslainsäädännön kautta ei muodosteta mitään uusia viljely-yksikköjä, vaan kaikki tämän lainsäädännön käsittämät torppari- ja lampuotitilat sekä mäkitupa-alueet ovat jo olemassa ja kysymys on vain näitä tiloja ja tonttipalstoja hallitsevain henkilöitten vapauttamisesta heitä rasittavasta taloudellisesta orjuudesta ja ahdinkotilasta. Koska myös porvarit sanovat tahtovansa vapauttaa torpparit ja mäkitupalaiset, lienee syytä tässä tarkastaa sos.-dem. puolueen ja porvarillisten puolueitten kantojen eroavaisuuksia.

Sosialidemokraatit, suunnitellessaan torpparien vapautuslainsäädäntöä, ovat lähteneet siltä kannalta, että ensiksikään ei lakiin saa asettaa mitään sellaisia määräyksiä, jotka nyt tai tulevaisuudessa voisivat olla esteenä kehitykselle suur- tai pientuotantoon päin ja toiseksi, että tämä alustalaisvapautuslainsäädäntö tulee sellaiseksi, että se turvaa täysin torpparien ja mäkitupalaisten sekä oikeudet että vapauden. Tässä tarkoituksessa on sos.-dem. taholta tehdyssä lakiehdotuksessa suunniteltu määrättäväksi mikä alustalaistilasta on alustalaisen omaa mikä maanomistajan omaa ja alustalaisten omaksi olisi luettava

1) Niiden rakennusten arvo, jotka alustalainen itse tai joku hänen edeltäjänsä on omista aineistaan rakentanut.

2) Puolet sellaisten rakennusten arvosta, jotka alustalainen tai joku hänen edeltäjänsä on maanomistajan aineista rakentanut.

3) Niiden raivausten, viljelysten ja muiden parannusten arvo, jotka alustalainen tai joku hänen edeltäjänsä on alustalaistilaan taikka siihen kuuluviin maanomistajan omistamiin rakennuksiin tehnyt.

4) Mitä muuta hän alustalaistilalla selvästi omistaa. Maanomistajan omaa alustalaistilassa taas on:

1) Se arvo, joka maapohjalla arvioidaan olleen silloin kuin nykyinen alustalainen tai eräässä tapauksessa edeltäjä on alustalaistilalle tullut.

2) Maanomistajan rakentamain rakennusten arvo.

3) Puolet niiden rakennusten arvosta, jotka alustalainen on rakentanut maanomistajan aineista.

4) Niiden raivausten, viljelysten ja muiden parannusten arvo alustalaistilalla, jotka maanomistajan kustannuksella on toimitettu.

5) Niiden rakennusten, raivausten, viljelysten ja muiden parannusten arvo, jotka maanomistaja on alustalaiselta ostanut.

6) Mitä muuta hän alustalaistilalla selvästi omistaa.

Kun nyt täten on saatu selville, mikä alustalaistilalla on alustalaisen omaa mikä maanomistajan omaa, tulee vuokralautakunnan määrätä sadasosissa, montako sadasosaa alustalaisen osuus tekee ja montako maanomistajan. Mutta hintaa ei vuokralautakunta saisi määrätä, ainoastaan kummallekin alustalaistilasta tulevat sadasosat. Tämän jälkeen saisi maanomistaja yksipuolisesti ja vapaasti määrätä alustalaistilan hinnan. Mutta muusta ei maanomistaja sos.-dem. ehdotuksen mukaan saakaan määrätä, vaan nyt tulisi alustalaisen vuoro valita. Jos esimerkiksi lautakunta on arvioinut, että alustalaistilasta on 50 sadasosaa alustalaisen ja 50 sadasosaa maanomistajan ja maanomistaja on määrännyt alustalaistilan hinnaksi 10,000 markkaa, saa alustalainen nyt taas puolestaan yksipuolisesti ja vapaasti valita, tahtooko hän ottaa omalle osalleen tulevan 5,000 markkaa vai tahtooko hän ostaa alustalaistilan maanomistajalta maksamalla tälle hänelle tulevan osuuden, joka ylläolevan esimerkin mukaan myös olisi 5,000 markkaa. Maanomistaja ei yleensä voi panna hintaa liian korkeaksi, koska silloin olisi aina se vaara olemassa, että alustalaisen osa kun myös suurenee, niin alustalainen sanoo lähtevänsä pois ja vaatii hänelle tulevan osuuden taskuunsa. Mutta toiselta puolen tässä valmistettaisi maanomistajalle siivo ja mutkaton keino päästä erilleen vastenmielisestä alustalaisesta. Hän määrää vaan alustalaistilan hinnan korkeammaksi kuin on sen arvo ja silloin ei alustalaisen kannata tilaa ostaa, vaan ottaa hän

oman osansa taskuunsa ja lähtee pois, mutta ei tyhjänä, vaan joku nätti rahasumma taskussa, jonka turvissa voi tulevaisuutta silmiin katsoa.

Pääasiassa tämänsuuntainen on se torpparivapautuslainsäädäntö, jota sos.-dem. puolueen edustajat ovat jo muutamia vuosia takaperin ruvenneet vaatimaan ja kannattamaan. Hyvin ymmärrettävistä syistä voidaan tässä esittää vain pääpiirteet ja itse lakiehdotuksessa on paljon sivumääräyksiä lisäksi. Mutta kuten jo tästä lyhyestäkin selostuksesta huomataan, olisi sos.-dem. taholta tehty ehdotus sekä käytännöllinen että alustalaisten etuja turvaava. Torppari voitaisiin saada lähtemään tilaltaan vain riittävä rahasumma taskussa, mutta muodollisesti olisi hänellä vapaa valinta, lähteä tai jäädä.

Porvarilliset puolueet eivät ole tahtoneet hyväksyä tätä sos.-dem. taholta esitettyä ehdotusta, vaan ovat aina arvostelleet sitä alustalaisille liian edulliseksi. Torpparitäten heidän mielestään hyötyisivät liian paljon siitä maasta, jota useissa tapauksissa torpparit itse ovat kymmeniä vuosia ja heidän sukunsa vuosisatoja viljelleet. Porvaripuolueet ovatkin laittaneet itselleen omia komiteaehdotuksia ja tänä vuonna kapinanjälkeisessä eduskunnassa, jossa köyhälistöedustajia ei ollut kuin siemeneksi, laittoivat he asiasta valmiin lain.

Vaikkakaan ei ole ilman muuta selvä, voidaanko katsoa tämän kapinanjälkeisen eduskunnan säätämän lain syntyneen laillisella tavalla ja siis omaavan laillisen pätevyyden, lienee kuitenkin syytä tarkastaa tämän vuokraoikeuden lunastamista koskevan lain erinäisiä kohtia ja niiden soveltuvaisuutta alustalaisten etuihin. Ja ensimmäiset kohdat, mitkä pistävät silmiin, ovat ne, että lunastettavain alueitten hinta tulee niin kohtuuttoman korkeaksi lain mukaan, että torpparista pikkutilalliseksi muuttunut sen alle ehdottomasti sortuu ja toiseksi koko lain hatarat määräykset antavat aivan rajattomat mahdollisuudet vuokralautakuntien, jotka puheenjohtajan asettamistavan kautta ovat kokonaan maanomistajien käsissä ja muiden laissa määrättyjen viranomaisten mielivallalle.

Lunastettavan alueen hinta tulee aivan kohtuuttomiin, sillä se määrätään seuraavasti. Ensin arvioidaan alueen arvo silloin kun lunastusta vaaditaan. Tästä arvosta — kulassihinnasta — vähennetään niiden parannusten arvo,

jotka torppari on tehnyt vuokra-alueeseen omana hallintoaikanaan tai joihin hän on eräin rajoituksin oikeuden hankkinut. Sitte oli tästä maatalousvaliokunnan ehdotuksen mukaan vähennettävä se määrä, jolla alueen arvo on noussut sen jälkeen kuin mailmansota alkoi vuonna 1914, rahan arvon alenemisesta aiheutunut nousu siihen luetuna. Mutta suuren valiokunnan ja kapinanjälkeisen eduskunnan mielestä ei isäntä täten olisi torppariltaan saanut tarpeeksi paljon rahaa vuokra-alueesta, ja niin lisäsivät nämä laitokset pykälän loppuun kauniin määräyksen: „Jos täten määrätty lunastushinta olisi alle puolen alueen käyvästä arvosta lunastusta vaadittaessa, luettakoon lunastushinta puoleksi mainitusta arvosta“. Kun tiedetään mitä parannuksia torpparit ovat torppiinsa tehneet vallankin jälkeen 1909 lain voimaantulon, joka laki takasi heille siitä alkaen tehtyjen parannusten korvauksen, ymmärtää hyvin, että lunastettavan alueen hinnan nykyisten suhteitten vallitessa täytyy täten nousta niin suureksi, että ensiksikin kaikki torpparin korvaukset menevät maanomistajalle ja siten ostetulla tilalla ei ainakaan varaton torppari voi elää. Myös se määräys, että jos uuteen tilaan erotetaan viljeltyä ja viljelyskelpoista maata yli kymmenen hehtaaria, määrätään lunastushinta yli menevältä osalta käyvän hinnan mukaan lunastusta vaadittaessa, on omansa joko estämään isompain kuin kymmenen hehtaarin suuruisten tilain synnyt tai sitte liikavelkauttamaan tilojen tulevat omistajat.

Torpan lunastamisoikeudessa on pari rajoitusta, joiden tarkoituksenmukaisuus ei ehkä ole täysin selvä. Nimitäin torpan lunastamisoikeutta ei ole torpalla siinä tapauksessa, että tilasta on ennen 1 päivää tammikuuta 1914 tehdyllä kaupalla tai vaihdolla luovutettu alue, jonka viljelykset joko kokonaan tai pääasiallisesti ovat torpan tiluksia, jos alueen erottaminen on aloitettu ennen 1 päivää tammikuuta 1918, tahi jos luovutus on tapahtunut tilattoomaan väestöön kuuluvalla henkilölle ensiksimmäisen päivän jälkeen, mutta ennen tämän lain voimaan astumista. Myöskään ei ole lunastusoikeutta torpalla, jos tilasta on ennen lain voimaan astumista toimitetussa perinnönjaossa perilliselle annettu ja itsenäiseksi tilaksi erotettu osuus, jonka viljelykset joko kokonaan tai pääasiallisesti ovat torpan tiluksia, taikka jos erottamista tällaisissa tapauk-

sisä toimitettaessa tämän lain voimaantumisen jälkeen käy välttämättömäksi torpan tiluksia erotettavaan alueeseen siten ottaa. Eiköhän nämä tapaukset ole antaneet aihetta väärinkäytöksiin.

Tarpeettomalta tuntuu myös lain rajoitukset lunastettavan torpan alueeseen nähden, se kun päätapauksissa on rajoitettu 10:een, ja vain poikkeustapauksissa 15 hehtaariin. Puhdasta mielivaltaa voidaan myös harjoittaa mielin määrin seuraavan määräyksen nojalla: „Viljellyt ja viljelyskelpoiset tilukset vaihdettakoon vastaaviin alueisiin muualla, jos tilusten sopiva sijoittaminen sitä vaatii“.

Seuraavat määräykset jättävät myös laajuutensa kautta sangen useat torpparit lunastusmenetelmässä mielivallalle alttiiksi: „Jos päätilan tilusten tarkoituksenmukaisen sijoittamisen katsotaan vaativan, että torppari siirtyy uudelle alueelle, voidaan hänet velvoittaa sellaiseen siirtymiseen ehdolla, että hänelle osoitettava uusi alue maataloudellisesti kohtuuden mukaan vastaa niitä etuja, mitä torppari tämän lain mukaan entisellä alueellaan saisi.

Sama olkoon laki, jos vuokra-alueella on teollisuustarkoituksiin käytettynä tai muuten ilmeisesti paljon suurempi arvo kuin mihin se voitaisiin arvioida, jos sitä edelleen käytettäisiin maanviljelyksen harjoittamiseen.

Jos tila on niin pieni, ettei siirtomahdollisuutta ole, ja jos torpan tilusten vähentäminen siitä, mitä 4 §:ssä säädetään, tai yhdistäminen päätilan kotiviljelyksiin on hyvin järjestetyn maanviljelyksen harjoittamista varten päätilalla välttämätön, olkoon vähentämiseen tai lunastusoikeuden kieltämiseen oikeus“.

Voi olla varma siitä, että nämä pykälät tulevat useasti käytäntöön!

Aivan sairaaloinen pelko näyttää lain laatijoilla olleen, ettei vain torpparin tekemiä parannuksia liian korkeiksi arvosteltaisi. Niinpä 14 §:ään on nimenomaan ohjeeksi taas otettu nykyisen maanvuokralain korvauksen suuruutta rajoittavat määräykset: „Mikäli torppari on saanut parannuksista korvausta alhaisen vuokramaksun muodossa tai vapaavuosina taikka muuna niiden korvaamista tarkoittavana hyvikkeenä, älköön hänelle uutta korvausta sellaisista parannuksista hyväksi luettako. „Vaikka tämän määräyksen sanamuotoon ei pääsisikään niin pahasti kiinni, on kuitenkin varma, että sitä tullaan, mitä suurim-

massa määrässä väärinkäyttämään, kuten on jo aikaisemmin tehty.

Mäkitupa-alueita ei juuri tämän lain mukaan ilmeisesti ole tarkoitettu vasten vuokranantajan tahtoa lunastettaviksi, siksi monta mutkaa on matkassa ja monta Mattia maantiellä. Ensiksikin sen vuokramiehen, joka lunastusta vaatii, täytyy olla vähintään viisi vuotta hallinnut asianomaista mäkitupa-aluetta. Sitte jos vuokralautakunnan mielestä mäkitupa-alue sijaitsee sellaisella paikalla tahi että sen rakennukset *tai olosuhteet muuten* ovat sen laatuaisia, ettei sen omaksi lunastaminen ole vuokramiehen vastaista hallinto-oikeutta silmällä pitäen tarkoitustaan vastaava, olkoon oikeutettu kieltämään vuokramieheltä lunastamisoikeuden, *jos vuokranantaja sitä vaatii*. Sama oikeus olkoon maanjako-oikeudella, kun se käsittelee kysymystä mäkitupa-alueen lunastamisesta. Tämäkin määräys yksin jo riittäisi tekemään koko mäkitupa-alueitten lunastamismahdollisuuden tyhjäksi, mutta siltä varalta, että joku aukko olisi jäänyt, annetaan oikeus siirrellä mäkitupalaista mielin määrin. Lain 28 § sanoo: „Jos tilusten tarkoituksenmukaisen sijoittamisen katsotaan vaativan, että mäkitupalainen siirtyy uudelle alueelle, voidaan hänet velvoittaa sellaiseen siirtymiseen ehdolla, että hänelle osoitettava uusi alue kohtuuden mukaan täyttää sen tarkoituksen, johon hän vuokra-alueen vuokrasopimuksen perusteella käyttää. Sama olkoon laki, jos vuokranantaja tarvitsee mäkitupa-alueen uuden perustettavana olevan teollisuuslaitoksen tarpeeksi taikka ennen perustetun teollisuuslaitoksen laajentamista varten. Jos siirtomahdollisuutta ei ole tahi jos siirto tulisi niin kalliiksi, ettei se vastaisi tarkoitustaan, ja jos mäkitupa-alue on talon rakennuksien ja kotiviljelyksien tarkoituksenmukaiselle järjestelylle ja käytölle ilmeiseksi haitaksi, olkoon oikeus lunastusoikeuden kieltämiseen“. Avonainen valtakirja annetaan myös seuraavassa: „Vuokra-alueiden järjestelyssä olkoon lupa vaihtaa tiluksia sekä toimittaa muidenkin kuin tässä laissa tarkoitettujen vuokra-alueiden siirtoja ja vuokrasuhteiden muutoksia, mikäli se sopivan tilusjärjestyksen aikaansaamiseksi on tarpeen“. Sopivan vuokralautakunnan ja sopivain muiden virastojen käsissä voivat nämä määräykset aikaansaada vallan ihmeitä. Minkähänlaisen turvallisuus-

dentunteen ne mahtavatkaan torpparille ja mäkitupalaiselle antaa!

Lain selvä taantumuksellisuus ilmenee etenkin siinä, että tilojen omistus- ja käyttöoikeutta tahdotaan rajoittaa ja siirto-oikeus on tehty aivan näennäiseksi. Onpa vielä eräässä tapauksessa (65 §) sanottu suoraankin, että se osa määrätystä siirtosummasta, jolla se nousee yli vuokramiehen hyväksi tämän lain mukaan luettavien parannuksien arvon, luettakoon silloin maanomistajan hyväksi!

Mutta tämä kapinanjälkeisen eduskunnan laatima lakitekele ei mitenkään täydellisesti kuvaisi oloja ja mielialoja maassa, ellei siinä myös olisi niin sanottu punikkipykälä koristuksena. Lain 62 §:n mukaan „jos vuokramies on tuomittu ennen lunastuksen tapahtumista vapausrangaistukseen vähintään kymmeneksi vuodeksi tai kuolemanrangaistukseen, älköön vuokra-alueita tämän lain mukaan lunastettako vastoin vuokranantajan tahtoa. Älköön lunastamisoikeus myöskään kuuluko sille, jolle tällaisen vuokramiehen vuokraoikeus on rangaistuksen aiheuttaneen teon jälkeen siirtynyt“.

Siis tällaisten punikkien perillisetkin rangaistaan!

Kuten ylläolevasta ehkä on ilmikäynyt, ei laki vuokra-alueiden lunastamisesta enempää syntymistapansa kuin sisällyksensä puolesta ole eikä voi olla sellainen, että se tyydyttäisi torppariväestöä ja yleensä Suomen köyhälistöä. Uusien vaalien jälkeen kokoontuvassa eduskunnassa on siis laadittava alustalaisten vapautuslaki niitten periaatteitten mukaan, jotka Suomen sosialidemokraattinen köyhälistöpuolue aikaisemmin on hyväksynyt.

Huomioon on myös otettava, että päättäen m.m. Viipurin läänin maaherran viime kesänä antamasta julistuksesta, lukuisia täysin laittomia torpparihäätöjä on ainakin hänen hallitsemassaan läänissä tapahtunut. Luultavaa on, että muualla Suomessa on asianlaita sama. Miten paljon torppareita ja heidän perheitään täten on maan- ja mieron tielle joutunut, siitä ei luonnollisesti voi olla vielä tilastoa. On tietysti selvä, että nämä laittomalla tavalla häädetyt torpparit ovat palautettavat oikeuksiinsa.

Edelläolevan johdosta ehdotetaan ylimääräisen puoluekokouksen hyväksyttäväksi seuraavat ponnet:

1) Kapinanjälkeisen eduskunnan laatima laki vuokra-alueiden lunastamisesta ei enempää syntymistapansa kuin

sisällyksensä puolesta voi tyydyttää Suomen torppariväestöä ja Suomen köyhälistöä, minkä vuoksi on uusien vaalien jälkeen kokoontuvassa eduskunnassa laadittava laki torpparien vapauttamisesta sos.-dem. puolueen aikaisemmin hyväksymäin periaatteitten mukaan;

2) kaikki ne torpparit ja mäkitupalaiset, jotka tämän vuoden kuluessa ovat laittomasti vuokratiloiltaan häädetyt, ovat viipymättä tiloilleen täysin oikeuksiinsa palautettavat.

Asian johdosta syntyneen keskustelun kuluessa kiinnitettiin huomiota asian eri puoliin, kuten tilattoman väestön kiinnittämiseen (*Lammi*), maatalouskysymykseen yleensä (*Korhonen*), tukkiyhtiöitten maanomistuksen turmiollisuuteen (*Nissinen*) y.m. *Pirhonen* ehdotti, että asetettaisiin erikoinen komitea laatimaan ehdotusta maatalousohjelmaksi. Ehdotusta kannattivat *Nissinen*, *Laine* y.m.

Äänestyksellä hylättiin ehdotus erityisen maatalousvaliokunnan asettamisesta ja kysymys lähetettiin menettelytapavaliokuntaan.

Kokoukseen saapui

Norjan veljespuolueen edustajana

toveri *Reinert Torgeirson*. Toveri Torgeirson esitti tervehdyksen edustamaltaan järjestöltä omalla kielellään, lausuen norjalaisten puoluetoverien ilon kutsusta kokoukseen, jota kutsua norjalainen veljespuolue mielellään noudatti. Kerrottuaan Norjan työväen luokkataistelutoiminnasta ja saavutuksista, toivotti puhuja onnea Suomen sos.-dem. puolueen jälleen alkavalle työlle.

Puheen tulkitsi suomeksi kokouksen puheenjohtaja *Tanner*, joka myöskin kokouksen puolesta kiitti veljespuolueen edustajaa.

Lopuksi kohotettiin 3-kertainen eläköön-huuto kansainväliselle sosialidemokratialle.

Päiväjärjestyksessä seurasi kysymys

Suomen ulkopoliittisesta asemasta.

Kysymyksen alusti väliaikaisen puoluetoimikunnan puolesta *R. Sventorzetski* seuraavasti:

Työväenluokkamme on tähän saakka liian vähän kiinnittänyt huomiota ulkopoliittiseen ohjelmaansa. Se oli jätetty porvarien monopooliseksi tehtäväksi. Viimeiset maailman tapahtumat ja se masentava tila, johon suomalainen köyhälistö kuluneen vuoden aikana on joutunut, vaatii työväen puolelta *syventymistä* sen oman ulkopoliittikan merkitykseen. Porvarien ulkopoliittikan vuoksi ei työväenluokkamme ole saanut Venäjän vallankumouksen jälkeen käydä rauhassa parlamenttaarista kaksintaistelua valtiopäivillä, sillä venäläinen hallitus suomalaisen ministerivaltiosihteerin välityksellä hajotti sen Suomen eduskunnan, jossa sosiaalidemokratiolla oli laillinen enemmistö. Tuo rikos Suomen kansaa vastaan suoritettiin venäläisten pistimien avulla. Myöhemmin saksalaiset pistimet ovat päättäneet onnettoman sisäisen sodan suur-porvarien hyväksi. Puuttuu siis vielä ympärysvaltain pistimien sekaantuminen meidän sisäiseen elämään. Tuosta on vihdoinkin tehtävä loppu. Suomen kansan on vaadittava itselleen kansainvälisiä takeita siitä, ettei tulevaisuudessa mikään vieras valta saa sekaantua meidän asioihimme. Tuollaiset välttämättömät takeet me voimme parhaiten saavuttaa seuraavan ulkopoliittisen ohjelman kautta

Suomen itsenäisyys on rakennettava ikuisen neutralisuuden (puolueettomuuden) pohjalle.

Neutralisuuden käsite.

Neutralisuudeksi eli puolueettomuudeksi sanotaan sellaisen valtion asemaa, joka ei ota minkäänlaista osaa toisten valtioiden keskenään käymään sotaan. Se ei siis avusta eikä vaikeuta sotivien valtioiden toimintaa. Neutralisuuden yleinen laki vaatii myös sitäkin, ettei mikään sotiva valta saa tunkeutua puolueettoman valtion alueelle tai vaikuttaa sen sisäelämään. Jos nykyaikana tunnustetaan ainoastaan „täydellinen“ neutralisuus, niin on ennen eroitettu vielä n.k. „epätäydellinen“ neutralisuus, jota nimitetään myös „hyväntahtoiseksi“ ja „ystävälliseksi“ puolueettomuudeksi. Tuollainen „epätäydellinen“ neutralisuus ei velvoittanut puolueetonta valtiota olemaan antamatta sotaakäyvälle „ystävälleen“ kaikenlaista avustusta. „Hyväntahtoisuus“ sai ulottua kuinka pitkälle tahansa. Sen-

vuoksi on viime aikoina vakaantunut se katsantokanta, että ainoastaan täydellinen eli ehdoton neutralisuus voi yleensä tulla kysymykseen.

Neutralisuuden lait.

Neutralisuuden oikeudet ja velvollisuudet astuvat voimaan heti sen jälkeen kuin vieraat valtiot ovat julistaneet toisilleen sodan. Jokaisen puolueettoman valtion ehdoton velvollisuus on torjua aseellisella voimalla jokaisen sotivan vallan, joka yrittää käyttää hyväkseen sen maa- ja vesialuetta. Jos neutralivaltio ei mainittua velvollisuutta täytä, kadottaa se samalla oikeuden vaatia itselleen puolueettoman maan kohtelua. Vaan siinä tapauksessa, että neutralivaltion omat voimat eivät riitä estämään vihollisen tunkeutumista sen rajojen sisäpuolelle, on se vapaa edesvastuunalaisuudesta puolueettomuuden rikkomiseen nähden. Mitä yleensä puolueettomien valtioiden oikeuksiin ja velvollisuuksiin tulee, niin ovat ne pääpiirteissä seuraavat: 1) puolueettoman valtion maa- ja vesialueella ei saa olla sotivien valtioiden sotajoukkoja ja laivastoa, 2) puolueettomista maista tai niiden kautta ei saa viedä senlaatuista tarpeita, joita sotivat vallat voisivat käyttää sotatarkoituksiin, 3) puolueettomalla alueella ei saa muodostaa uusia taistelevia joukkoja vieraista tai omista kansalaisista, joita sotivat vallat voisivat käyttää sodassa, 4) puolueettoman maan kansalaiset eivät saa ottaa osaa sotaan muuten kuin yksityisinä henkilöinä, 5) puolueettoman valtion kansalaiset ovat velvolliset noudattamaan sotivien valtioiden laillisia kansainvälisiä määräyksiä, 6) puolueettomat valtiot ovat oikeutetut olemaan vapaissa kauppasuhteissa myöskin kaikkien sotaikäyvien valtioiden kanssa j.n.e. Nuo kansainväliset ohjesäännöt ovat olleet vuosikymmenien kuluessa voimassa, kunnes maailmansota väliaikaisesti sekoitti yleisen moraalin ja lain käsitteet.

Ikuisen neutralisuuden periaate.

Ikuisen neutralisuuden käsitteen valtavuus johtuu siitä, että kaikilla valtioilla niiden kansainvälisessä yhteistoiminnassa on aina ollut sellaisia laitoksia, jotka yleisen edun vuoksi ovat vaatineet yleistä suojelemista ja kannatusta. Mitä itse valtioihin tulee, niin ikuisen neutralisuu-

den periaatteelle on ollut hedelmällinen maaperä sellaisissa maissa, jotka historia on osoittanut olevan alituisen kansainvälisen riidan aiheena, niiden maantieteellisen aseman takia. Ja koska yhden sotivan vallan väkivaltainen puolueettomuuden rikkominen vaikutti automaattisesti vastapuolen samanlaiseen menettelytapaan, kävi pienten ja heikkojen valtioiden kansainvälinen asema puolueettomuuden kannalta katsoen aivan sietämättömäksi ja turvattomaksi. Tuo seikka herätti kysymyksen siitä, miten pienellekin valtiolle voisi antaa pysyviä takeita sen koskemattomuudelle. Tuollaisten takeiden aikaansaamiseksi esitettiin uusi ikuisen neutralisuuden eli puolueettomuuden oppi. Tuollainen ikuinen neutralisuus erosi tavallisesta puolueettomuudesta siinä, että valtiolle sen koskemattomuuteen nähden haetaan kansainvälisen sopimuksen kautta *monta yhteistä takaajaa*. Nuo takaajavaltiot sitoutuvat sekä keskenään että itse neutralisoidun valtion kanssa, ankarasti suojelemaan viimeksimainitun puolueettomuutta ja estämään sen rikkomisen yhteisellä aseellisella voimalla. Ikuinen neutralisuus on pienelle valtiolle varmin takaus sen koskemattomuuden säilyttämiselle. Tuo johtuu siitä, että ikuisen neutraliteetin rikkominen ei voi koskaan tapahtua *kaikkien* takaaja-valtioiden suostumuksella, sillä ikuinen neutralisuus on itsessään kilpailevien valtioiden kompromissin tulos. Jos niin ollen joku takaajista rikkookin ikuisesti neutralisoidun valtion puolueettomuutta, joutuu se tekemisiin muiden takaaja-valtioiden kanssa. Belgian neutralisuuden rikkominen Saksan taholta on vaatinut Englannin sekaantumista maailmansotaan. Miten kalliisti Saksa sai maksaa neutralisuuden halveksimisen, sitä kai ei tarvitse kertoa. Siinä uskossa, että uudistetussa Euroopassa ikuiselle neutralisuudelle annetaan vielä suurempia takeita ja kannatusta, siirrämme puheenalaisen kysymyksen omalle suomalaiselle pohjalle.

Suomi ikuisesti neutralisoituna valtiona.

Koska Suomen itsenäisyys on ainoastaan saavutettu muttei taattu, täytyy sen kansainväliset suhteet muihin valtioihin ajoissa järjestää siten, etteivät ne rauhanneuvottelujen aikana voisi enää antaa aiheita syytöksille ympärysvaltain ja suur-Venäjän taholta. Suomen on senvuoksi

julistauduttava ikuisesti puolueettomaksi valtioksi. Tuolaisella menettelytavalla Suomi parhaiten ja selvemmin osoittaisi, ettei sen ulkopoliittinen ohjelma sisällä mitään sellaisia salaperäisiä tarkoituksia, joista voisi koitua vaaraa jollekin valtioryhmälle. Suomi ei sellaisenaan vaatisi pysyväistä sotalaitostakaan, sillä se voisi tyytyä vahvaan rajavartiostoon sekä puolueettomaan, sisäistä järjestystä valvovaan miliisilaitokseen. Ikuisesti neutralisoitu Suomi tulisi kansainvälisen sitoumuksen kautta estetyksi liittymään muihin valtioihin sekä olisi pakoitettu noudattamaan ankaraa puolueettomuutta kaikkiin valtioryhmiin nähden. Hyökkäys neutralisoitua aseetonta Suomea vastaan olisi sekä moraalisesti että juriidillisesti epäoikeutettu ja vaatisi näinollen takaaja-valtioiden sekaantumista asiaan. Ikuinen neutralisuus antaisi vihdoin meille maximumtakeita itsenäisyytemme säilyttämiselle, sillä suur-Venäjälle olisi helpompi sulattaa ajatus Suomen vapaudesta yllämainituilla ehdoilla. Sitä paitsi on Suomen sos.-demokratialle ja työväenluokalle yleensä aivan välttämätöntä järjestää valtiollinen elämämme niin, ettei meidän sisäistä politiikkaa saisi kukaan muu hoitaa kuin Suomen kansa itse. Pois Suomen kansan ruumiista saksalaiset, venäläiset ja muiden ulkomaiden pistimet! Suomen kansankerrokset ja käyhälistö haluavat hengittää vapaasti omissa kodeissaan. Vasta silloin kun meidän porvarit jäävät sosialidemokraattien kanssa kahden, vasta silloin kun heidän vieressään ei seiso enää mikään suurvaltain santarmisto, pääsee työväenluokkamme esteettömästi kehittämään parlamenttissa omaa valtiollista ja yhteiskunnallista ohjelmaa. Juuri tuo seikka todistaa kuinka tärkeätä meille on saavuttaa ikuisen puolueettomuuden tunnustus maallemme ja sen kautta aseellisen rauhan sekä ulko- että sisärintamalla.

Itsenäisenä valtiona Suomen on pyrittävä kansojen liiton varsinaiseksi jäseneksi.

Kansojen liiton periaatteen historiallinen kehitys.

„Kansojen liitto“ on nykyään kansanvälisen demokration yleinen tunnussana. Sitä vaaditaan kaikkialla kautta Europan. Kansojen liiton periaate on itse asiassa hyvin

vanha. Se tarkoittaa sellaisen kansainvälisen järjestelmän aikaansaamista, joka liittäisi eri valtiot samaan yleisvaltiolliseen yhdistykseen siten, että kaikki tuollaiseen perheeseen kuuluvat jäsenet tunnustaisivat yhteisen korkeimman valtiovallan auktoriteettia. Kysymys oli eri aikakausina vain siitä, kenelle tuo korkein valtiovalta kuuluisi, miten se olisi järjestettävä ja mitä nimeä sen tulisi kantaa. Ranskan kuningas Henrik 4:n ohjelman mukaan kansainväliset yhteentörmäykset olisivat vältettävissä muodostamalla kaikista Euroopan valtioista yhden suuren „Kristillisen tasavallan“, jonka korkein valta kuuluisi 60-jäseniselle *neuvostolle*. V. 1713 abbotti St. Pierre jätti Utrechtin kongressille oman „ikuisen rauhan“ s.o. kansojen liiton ehdotuksen, jonka mukaan korkein valta annettiin *liiton valtiopäiville*, joiden toiminta nojautuisi kansain liiton yleisiin perustuslakeihin. Kaikille tuontapaisille ehdotuksille ei kuitenkaan annettu arvoa, vaan pidettiin ne pelkkinä utopioina. Se johtui etupäässä siitä, että kansainvälisiä kysymyksiä eivät ratkaisseet itse kansat vain itsevaltiaat keisarit, itsevaltias aatelisto, ylimystö, kirkko y.m. Että nuo itsevaltiaat eivät suostuneet vapaaehtoisesti rajoittamaan omaa valtaansa on selvä.

Kansojen liiton toteuttamisen toiveet.

Nykyään ovat kansojen liiton toteuttamisen toiveet suuremmat kuin koskaan ennen. Maailman sota on paljastanut ihmiskunnalle kansainvälisen organismin mätähaavat. Se on todistanut sitäkin missä määrin riippuvaiset eri valtiot ja kansat ovat toisistaan. Ihmiskunnassa on tuon johdosta herännyt luonnollinen ajatus, että entisestä „ikuisen rauhan“ eli kansojen liiton utopistisesta opista on tuleva kansainvälisen järjestelmän pysyväinen ohjelma. Niinkuin yksityiset perheen jäsenet muodostavat yhteisen kodin, jossa noudatetaan omaa päiväjärjestystä, niin myös eri valtioitten on muodostettava yhteisen kansainvälisen perheen, jossa kukin valtio alistuu yleisen edun vaatimukseen. Tuohon suuntaan ovat vähitellen kehittyneet kansojen liiton henkiset, poliittiset ja yhteiskunnallis-taloudelliset tekijät.

Kansojen liiton tarkoitus ja siitä johtuvat yhteiskunnalliset edut.

Kansojen liitto pääasiallisesti tarkoittaa sellaista kansainvälistä järjestelmää, joka *renkaan tavoin* sulkee kaikki ne valtiot yhteen, jotka tahtovat kuulua liittoon ja alistua liiton säättämiin perustuslakeihin. Se liiton jäsen, joka ei noudattaisi säädettyjä määräyksiä, karkoitettaisi ulos renkaasta. Kansojen liittoon kuulumisesta koituvat edut yleisvaltiolliselta, yhteiskunnallis-taloudelliselta sekä poliittiselta kannalta katsoen, voivat tulla niin suuriksi, että valtioiden, jotka eivät liittoon yhtyisi, sisä- ja ulkopoliittinen asema tulisi hyvinkin tukalaksi. Ajatelkaamme vaikkapa Suomen kansaa eristettynä muusta maailmasta. Mistä saisimme raaka-aineita, mistä tulisivat elintarpeet, kenelle möisimme tavaramme? Taloudellinen ja valtiollinen kuolema olisi tuollaisen eristetyn aseman seuraus. Päinvas-
taisessa tapauksessa olisi tilamme aivan toinen. Kaiken mitä itseltämme puuttuisi, saisimme toisilta „liittolaiskansoiltamme“. Jos ei meillä olisi rahaa, saisimme lainata liiton kassasta. Jos ei meillä olisi leipää, saisimme tarpeemme liiton viljamakasiineista. Jos emme sopisi naapurien kanssa, jättäisimme asian ratkaistavaksi liiton sovinto-oikeuteen j.n.e. Muissa maissa on jo ryhdytty valmistaviin toimenpiteisiin kansojen liiton järjestämiseksi. Niinpä Ruotsin, Norjan ja Tanskan hallitusten asettamat komiteat ovat jo laatineet seikkaperäisen ehdotuksen kansojen liiton järjestämiseksi. Se käsittää yleisiä sitoumuksia, joiden mukaan valtioiden väliset riidat on lykättävä sovinto-oikeuden ratkaistaviksi. Ehdotuksen mukaan on perustettava kansainvälinen neuvosto, pysyväinen kansainvälinen tuomioistuin, pysyväinen järjestö kansainvälisiä konferensseja varten Haagin y.m. Samalla pohditaan sotavarustusten rajoittamista ja täydellistä aseistariisumista sekä kansainvälisten voimakeinojen aikaansaamista kansojen liiton järjestyksen ylläpitämiseksi. Liittoon kuulumisen hyöty on siis niin suuri, ettei siitä tarvitse kauemmin puhua.

Mikä hyöty on työväenluokallamme oleva Suomen yhtymisestä kansojen liittoon.

Jos kansojen liitto tulee rakennetuksi kansanvaltaiselle ja kansojen itsemääräämisoikeuden pohjalle, niin eri-

koisesti suuri hyöty koituisi siitä työväenluokallemme ja sosialidemokratialle yleensä. Sillä kansojen liittoon kuuluvina olisi meidän helpompi muodostaa *oma* köyhälistön liitto, joka *liittona liitossa* antaisi sos.-demokratialle erikoisesti vahvan ja pysyvän tuen yhteiskunnallisella ja yleispoliittisella alalla, Tunnussanat — „kaikkien maiden köyhälistö yhtyköön“ — olisivat silloin lähempänä ihanne päämääräänsä, sillä ne toteutuisivat ainakin yhteiseen liittorenkaiseen kuuluviin jäseniin nähden. Liiton yleisvaltiolliset ja yhteiskunnalliset tehtävät pakostakin saattaisivat eri valtioiden köyhälistön jokapäiväiseen yhteistoimintaan. Se internationale, jota suurista ponnistuksista huolimatta ei vielä nytkään ole saatu vankalle pohjalle, syntyisi liiton ohella melkein itsestään. Sosialidemokratinen enemmistö täyttää vähitellen kansojen liittoon kuuluvien valtioiden parlamentit ja niiden kautta ottaa asteittain käsiinsä koko kansojen liiton yleisvaltiollisen hoidon.

Ja jos ympärysvaltain nykyiset suurporvarilliset johtajat kuvittelevat kansojen liiton toimeenpanevaksi vallaksi tulevan englantilais-amerikalaisen laivaston, niin suuresti he erehtyvät. Todellisessa kansojen liitossa koko valta siirtyy itse kansoille. Siinä uskossa meidän on pyrittävä kansojen liiton täysivaltaiseksi jäseneksi.

Suomen sos.-dem. edustajain osanotto virallisiin rauhanneuvotteluihin.

Ylläesitetyn ulkopoliittisen ohjelmamme toteuttamiseksi on työväenpuolueen lähetettävä omat edustajansa sekä sosialistiseen kansainväliseen konferenssiin, että virallisiin rauhanneuvotteluihin. Mainituissa rauhanneuvotteluissa sos.-dem. edustajain on esitettävä oma valtiollinen kantansa itsenäisyytemme kysymyksessä, sekä valvottava, ettei porvarilliselta taholta väärin valaistaisi kansamme pyrkimyksiä, sen tunteita ja viime tapahtumien syitä ja seurauksia.

Työväen edustajain on oltava läsnä rauhanneuvotteluissa senkin vuoksi, että voisivat estää porvarillisten kansainvälistä salaista yhteistoimintaa sekä Suomen hallituksen mahdollista, kansamme nimessä harjoittamaa työväenluokkamme vahingoittamista. Sos.-dem. edustajain olisi siinä tapauksessa heti paljastettava moiset yritykset, tehtävä selkoa todellisesta asianlaidasta sekä vedottava omaan

puolueeseen ja kansainvälisiin sos.-dem. jäjestöihin. Kaikki yllämainitut syyt vaativat että ylimääräinen työväen puoluekokous hyväksyisi ulkopolitiikkaamme nähden seuraavat ponnet:

1) Jotta tulevaisuudessa vältettäisiin vieraiden valtain sekaantuminen itsenäisen Suomen politiikkaan ja että maamme puolustuslaitos voitaisiin pitää mahdollisimman pienenä, katsoo puoluekokous, että Suomelle on saatava tunnustetuksi ikuinen puolueettomuus.

2) Kun yhtyminen mahdollisesti syntyvään demokraattiselle pohjalle rakentuvaan kansojen liittoon tarjoaa pienille kansoille suuremman valtiollisen ja taloudellisen turvan ja kun kansojen liitossa olevien maiden sosialidemokraattisten järjestöjen yhteistoiminnan kautta käy työväenluokallemme helpommaksi toteuttaa kansainvälistä sosialidemokraattista ohjelmaa, katsoo puoluekokous, että Suomen tulee pyrkiä mainitun liiton jäseneksi.

3) Katsoen välttämättömäksi, että Suomen työväenluokka saa omat edustajansa tuleviin rauhanneuvotteluihin, vaatii puoluekokous, että Suomen virallisten edustajain joukkoon on valittava myöskin sosialidemokraatteja.

Alustusta seuranneessa keskustelussa ehdotti *Helo* ponsiin lisättäväksi 4:nen kohdan, jossa vaaditaan, että Ahvenanmaan kysymys on ratkaistava kansanäänestyksellä.

Ahvenanmaan asian esille ottamista kannatti myöskin *Keto*, selostellen sosialidemokraattien suhtautumista kysymykseen.

Voionmaa taas, vastustaen Helon ehdotusta, ehdotti, että annettaisiin lausunto myös Viron kysymyksestä.

Hupli ehdotti, hallituksen ulkopolitiikan kontrolloimista silmälläpitäen, hyväksyttäväksi seuraavan ponnen:

Puoluekokous vaatii jyrkästi, että hallitus jo siihen saakka, kunnes saadaan laki eduskunnan kontrollioikeudesta ulkopolitiikkaan nähden, on tekemättä ulkovaltojen kanssa minkäänlaisia sopimuksia, joita ei sitä ennen ole esitetty täysilukuiselle eduskunnalle hyväksyttäväksi.

Lähetekeskustelu julistetaan päättyneeksi. Kysymys lähetetään menettelytapavaliokuntaan.

Käsiteltäväksi otettiin

Menettelytapakysymys ja Suomen sosialidemokraattisen puolueen suhtautuminen bolshevistiskommunistisiin virtauksiin.

Kysymyksen alusti väliaik. puoluetoimikunnan puolesta *T. Tainio*, lausuen seuraavaa:

Olemme sosialidemokraatteja, sosialidemokraattisen puolueen jäseniä. Meillä on selvä periaatteellinen ohjelma ja jokseenkin tarkka ja yksityiskohtainen käytännöllinen nykyisyyden tahi läheisen tulevaisuuden ohjelma, jonka mukaan me toimimme. Me emme siis ole jonkinlaisia sekalaisia vallankumouksellisia, jotka yhden kerran juoksevat yhden vallankumoussuunnitelman perässä ja toisen kerran jonkin toisellaisen, aina sen mukaan, mistä vallankumoukselliset tuulet näyttävät puhaltavan. Vaikka sosialidemokratia onkin vallankumouksellisuutta, ei kuitenkaan kaikki vallankumouksellisuus ole sosialidemokratiaa tahi edes sen pyrintöjen kanssa sopusoinnussa. Anarkismi, kommunismi, syndikalismi ja bolshevismi ovat vallankumouksellisia, mutta siitä huolimatta ne ovat ristiriidassa sosialidemokratian periaatteiden ja niistä johtuvien menettelytapojen kanssa. Ne kaikki näyttävät lähtevän siitä näkökohdasta, että vallankumouksia voidaan tehdä ja että vallankumouksen onnistuminen riippuu enemmän meidän toiminnastamme kuin yhteiskunnan kehitysasteesta. Tämä virheellinen lähtökohta johtaa sitten toisiin virheellisyyksiin ja erehdyksiin, johtaa halveksimaan tai ainakin vähäksymään kaikkea sitä toimintaa, eduskunnallista, ammatillista ja osuustoiminnallista, jonka kautta työväki nyt jo, porvarillisen yhteiskunnan vallitessa voi asemaansa parantaa ja kohottaa, itseänsä kehittää ja siten lisätä ja kasvattaa luokkavoimaansa, mikä onkin tuon toiminnan päämääränä, sillä ainoastaan siten kehittyy työväki ei ainoastaan yhteiskunnallisen vallan valloittamiseen vaan myöskin sen säilyttämiseen, mikä on paljo vaikeampaa. Sosialidemokratian täytyy määrätä kantansa kaikkiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Niinpä se on ollut pakotettu jo aikaisemmin ja on pakotettu vielä nyt ja vastakin taistelemaan kaikkia sellaisia suuntia ja ilmiöitä vastaan, jotka ovat omiansa harhauttamaan työläisjoukkoja pois niiden etujen mukaisimmalta luokkataistelun tieltä, sellai-

sena kuin tieteellinen sosialidemokratia sen käsittää. Sosialidemokratian täytyy muodostaa rintama oikealle ja vasemmalle, oikealle taantumuksellista porvaristoa vastaan ja vasemmalle kaikellaisten harhakuvien perässä juoksevia haaveilijoita ja vaevallankumouksellisia vastaan, — jos niitä sitten voidaan edes millään syyllä vasemmistolaisina pitääkään, sillä se on liian kaunis nimi järjestömälle „jyrkkyydelle“.

Mitä erityisesti bolshevismiin tulee, niin se on aito venäläinen ilmiö, syntynyt niissä eriskummallisissa olosuhteissa, mitkä Venäjällä ovat vallinneet ja edelleenkin valitsevat, kehittymättömien olojen tuote. Itsevaltainen virkamahti ja sen seurauksena kaikkialle levinnyt mädännäisyys, lähellä maaorjuutta elävä, puoleksi lukutaidoton työväenluokka, jolla ei ollut minkäänlaisia mahdollisuuksia itsensä kehittämiseen, yhteiskunnallisesta toiminnasta puhumattakaan — sellaisia olosuhteita kun kurjasti johdettu sota ja sen seuralaisena nälkä, pääsivät myllertämään, niin oli kaikki bolshevismiin edellytykset valmiina. Suomen työläiset ovat sentään eläneet toisellaisissa, paremmissa ja kehittyneemmissä olosuhteissa. Onhan meillä ollut tilaisuus järjestäytyä, luoda voimakas sosialidemokraattinen työläispuolue, kasvattaa huomattava ammatillinen järjestö ja näiden kintereillä on syntynyt ja kehittynyt elinvoimainen osuustoimintaliike, joka jo kuuluu varsinaisesti yhteiskunnalliseen elimistöömme. Olisihan näin ollen hullua ryhtyä täällä jäljittelemään toimintatapoja, jotka ovat kehittymättömämpien olosuhteiden synnyttämiä. Ja kuitenkin meille eräiltä tahoilta tyrkytetään „Venäjän köyhälistön antamaa esimerkkiä“.

Bolshevismia venäläisenä ilmiönä ja venäläisen köyhälistön toimintatapana me tuskin olemme pätevätkin arvostelevaan, kun emme tunne tarpeeksi tarkkaan sikäläisiä olosuhteita. Minun käsitykseni mukaan se on tuottanut Venäjän köyhälistölle paljon enemmän hyötyä kuin vahinkoa. Siellä puuttuu pohja mille rakentaa, siellä oli ensin kaikki vanha murskattava perinpohjin, ennenkuin mitään uutta voitiin tai voidaan luoda. Sellainen nahka tarvitsi sellaisen parkin. Eikä meillä tällä kertaa olekaan siitä kysymys. Meidän tehtävänä on tarkastaa bolshevismia suomalaisena ilmiönä, suomalaisten olosuhteitten valaistuksessa, millä tavalla se ja sen menettelytavat

sopeutuvat täkäläisiin olosuhteisiin, onko niistä köyhälistölle hyötyä vai vahinkoa.

Ensiksi kiintyy huomio siihen omituiseen seikkaan, että bolshevikit luulottelevat yhteiskunnalliseen vallankumoukseen tarvittavan ainoastaan asevoimaa, vaikkapa sen kannattajat olisivat vähemmistönä ja vaikkapa muut yhteiskunnallisen vallankumouksen ehdot puuttuisivat. Se on heidän ensimmäinen ja ehkä suurin erehdyksensä. Sellainen käsitys edellyttää kauan kestäväää aseellista diktaturia, sillä eihän vähemmistö voi koskaan vedota koko kansaan, sen täytyy syrjäyttää kokonaan yleiseen ääni-oikeuteen perustuva parlamentaarinen toiminta ja asettaa sen tilalle väkivalta-hallitus, punainen terrori. Mutta onhan kokemus selvästi osoittanut, ettei sivistynyt varakas porvaristokaan, jolla on kaikki yhteiskunnalliset voimälähteet ja apukeinot käytettävänä, tuotantokeinot, kirkot, koulut, kuularuiskut ja kanuunat, voi pysyä vallassa vastoin kansan enemmistön tahtoa. Sen mahdottomampaa se on kuriin tottumattomille työläisjoukoille, joilta vielä puuttuu paljo niitä vallanpitoedellytyksiä, mitä porvaristolle vallankäyttöön tottumus tuottaa. Venäjän olot eivät kelpaa tässä suhteessa esimerkiksi, sillä siellä on varsinainen porvaristo paljoa vähälukuisempi, hajanaisempi ja heikompi kuin meillä, eikähän vielä ole todistettu josko bolshevismi sielläkään pitempää aikaa voi vallassa pysyä. Minun käsitykseni on, että vaikka Suomen työväki olisi päässyt voitolle viime talvisessa kapinayrityksessä, vaikka se olisi pystynyt yhteiskunnallisen vallan valloittamaan, ei se kuitenkaan olisi kyennyt sitä säilyttämään, siltä puuttuu vielä tarpeellinen kuri ja kasvatus ja perehtyminen yhteiskunnallisten asiain hoitoon siinä laajuudessa kuin sitä sosialistisessa yhteiskunnassa vaaditaan.

Toisekseen on huomattava, ettei aseellisella vallankumousyrityksellä meidän oloissamme, vähemmistön toimeenpanemana, ole minkäänlaisia menestymismahdollisuuksia. Siitäkin pitäisi jo olla kokemusta tarpeeksi. Enemmistö on enemmistö asejoukossakin, eikä bolshevis-teilla ole edes sitä lohdutusta että heidän joukoissaan vallitsisi parempi kuri, järjestys- tai taistelu-into kuin porvarillisten joukoissa. Mistä sitte menestysmahdollisuudet löytyisivät?

Tässäpä tullaan kosketukseen meidän bolshevistiemme toisen harhakuvan kanssa. Hehän luottavat ulkoapäin, Venäjältä, tulevaan apuun. Venäjän neuvostovallan joukkojen avulla meillä aijotaan yhteiskunnallinen vallankumous suorittaa, luotetaan vieraaseen apuun kun omat voimat eivät riitä. Täytyy suoraan sanoa, että tämä ajatus on samalla sekä vastenmielinen että typerä. Ei ole vielä otettu oppia viime kapinan kokemuksista. Itse kapinaliikkeen ja sen toimeenpanijain kannaltahan oli surkea tyhmyys, että luotettiin venäläisten apuun ja siihen turvauduttiin. Paremmat onnistumismahdollisuudet olisi kapinahankkeella ollut, jos siihen olisi ryhdytty omin voimin, ilman vierasta apua. Venäläisiä vastaan talonpoikaisjoukot nousivat ja nousevat vastakin, jos täällä niiden avulla yritetään mitä tahansa. Ja omin voimin meidän pitää kyetä sisäiset asiamme järjestämään, luokkataistelummekin suorittamaan. Vieraaseen apuun turvautuminen on heikkouden merkki ja heikkouden tunnustus. Mutta mihinkäs mahtiin sellainen hallitusvalta, joka on asemansa valloittanut vieraan voiman avulla, sitte turvautuisi, kun se vieras apu vetäytyisi pois — jos laisinkaan vetäytyisi. Niin työväen nimissä kuin se esiintyisikin, sortuisi se kuin juureton puu, koskapa sen vallanlähteenä ei olisi kotimaisen työväenluokan oma voima. Mitä ei omin voimin kyetä valloittamaan, sitä ei omin voimin kyetä säilyttämään. Ja siihen Suomen sosialidemokratia ei voi eikä saa suostua, että tätä maata ja kansaa vielä kerran hallittaisi venäläisten joukkojen ja heidän aseittensa avulla! Siitä olemme toki jo saaneet enemmän kuin tarpeeksi. Me emme ole oikeutetut emmekä halukaan kytkeä maamme ja kansamme kohtaloita yhteen Venäjän kanssa. Mehän olemme kansojen itsemääräämisoikeuden vaatijoita ja vaadimme myöskin, että Suomen kansa itse ja yksinään hoitaa omat asiansa, muodostaa kohtalonsa. Ei venäläisten aseiden avulla Suomen kansalle paratiisia luoda, eikä niitä siihen tarvitakaan — itse me sen itsellemme luomme!

Bolshevismien vastustaminen nykyisin Suomen työväenluokan keskuudessa on sangen epäkiitollista työtä. Onhan meillä hallitus käyttänyt kaikki voimakeinonsa sen kasvattamiseksi, onhan se uhrannut jonkun satamiljoonaa varsinaisten bolsheviikkikoulujen — vankileirien — yllä-

pitoon, onhan meillä nykyisin poikkeuslakien avulla riistetty työväeltä kansalaisoikeudet, paino-, lausunto-, koontumis- ja yhdistymisoikeudet, onhan meidän työväenluokkamme tahdottu painaa orjan asemaan, onhan meillä — — — niin onhan meillä tehty kaikki mitä suinkin „luja hallitus“ pystyy tekemään vihan, katkeruuden ja epätoivon synnyttämiseksi ja siten muokannut työväen mielialan mitä parhaimmaksi bolshevismien siementen itämistä varten. Jos ken tahansa antaa valtaa niille tunteille ja vaistoille, joita viimeaikain kokemukset ja kärsimykset ovat synnyttäneet, niin silloin helposti johtuu bolshevismien ainakin kosta lupaavalle tielle. Mutta me emme saa antaa tilapäisten olosuhteitten synnyttämille tunteille ja vaistoille määräysvaltaa silloin kun ratkaistavanamme on kysymys: mikä tie ja mitkä keinot johtavat nopeimmin ja varmimmin Suomen työväenluokan aseman kohottamiseen ja lopuksi yhteiskunnalliseen valtaan. Silloin on käytettävä ainoastaan kylmää, kirkasta järkeä, mielenmaltin on silloin vaiennettava tunteitten ja vaistojen joskin kiihkeät, mutta sittenkin petolliset äänet. Jos siten menetellään, niin ei voine yksikään järkevä ihminen puolustaa tai hyväksyä bolshevistisia menettelytapoja täällä Suomessa, esimerkiksi täydellistä kieltäytymistä kaikista valtiollisista ja kunnallisista vaaleista, joten porvaristo saisi yksinvaltiaasti ja mielin määrin reuhata niin kunnallishallinnoissa kuin eduskunnassakin ja siten toteuttaa oikein laillisella tavalla kaikki katalimmatkin pyyteensä. Sellaista mielettömän typerää menettelytapaa kuitenkin meidän bolsheviikkimme vaativat ja suosittelevat, kuten seuraavassa tulemme näkemään.

Kansalaissodan päättyessä pakeni osa Suomen sosialidemokraatteja Venäjälle. Siellä, „socialistisessa isänmaassaan“, kuten he itse sanovat, muodostivat he aluksi suomalaisten sosialidemokraattien ulkomaisen järjestön toimikuntineen. Tämän järjestön keskuskomitea kutsui sitte erityisen edustajakokouksen neuvottelemaan sekavasta tilanteesta. Tämä merkillinen kokous oli elokuun lopulla Moskovassa. Viisipäiväisen keskustelun tuloksena oli, että vastaperustettu „suomalaisten sosialidemokraattien ulkomainen järjestö“ kokonaan hajosi. Kokouksen enemmistö päätti nimittäin luopua entiseltä sosialidemokraattiselta kannalta ja hyväksyi bolshevistis-kommunistisen ohjelma-

lausunnon, „jonka jälkeen oikeistolais-opportunistit ja kautskyläis-marxilaiset sosialidemokraatit siirtyivät kokouksesta pois, ja suomalaisten sosialidemokraattien ulkomaisen järjestön konferenssi katsottiin loppuneeksi, ja itse järjestö semmoisenaan toimintansa lakkauttaneeksi“, kuten Pietarissa ilmestynvä „Kumous“-lehti siitä kertoo.

Enemmistöläiset pitivät sitte oman kokouksensa, jossa perustettiin „Suomalainen Kommunistinen Puolue“. Jos tämä uusi puolue olisi tyytynyt laatimaan ohjelmaa ainoastaan itselleen ja omien jäsentensä toimintaa varten siellä vieraisissa oloissa, ei meillä olisi siitä montakaan sanaa sanottavana. Mutta kun nämä sosialistiluopiot ryhtyivät päättämään „mihin suuntaan nyt olisi pyrittävä Suomen työväenliikkeen uusimisessa“ ja kun he edelleen esiintyvät kuin he olisivat jonkinlaisia johtajia Suomen sosialidemokraattisessa liikkeessä, jonka he ovat hyljänneet ja jonka periaatteita he nyttemmin vastustavat, silloin täytyy Suomen sosialidemokraattisen puolueen ottaa heihin nähden selvä ja tiukka kanta, selittää, että nämä vastakastetut kommunistit ovat Suomen työväen ja Suomen sosialidemokraattisen liikkeen vaarallisimpia vihollisia, tällä kertaa vaarallisempia kuin porvarit, jotka me tunnemme ja joiden suhteen osaamme olla varuillamme, ja joita vastaan me kyllä puolemmme pidämme, tekivätpä ne sitte mitä tahansa, mutta nämä entiset sosialidemokraatit hiipivät vallankumouksen naamiossa kimppuumme takapäin ja sieltä suuntaavat meihin salakavalan iskunsa.

Edellä mainitussa kommunistisen puolueen perustavassa kokouksessa hyväksyttiin „peruslausunto“, johon mainittu puolue nojautuu ja jonka mukaan se toimii. Tuossa peruslausunnossa sanotaan:

„Kommunistinen Puolue nojaa siihen vallankumouksellisen marxilaisen sosialismin periaatteeseen, siihen kommunismin periaatteeseen, jota Marx ja Engels julistivat, mutta jota myöhemmin ajan sovittelupolitikoitsijat ovat väärin selittäneet, sovittelupolitikoitsijat, joitten teoreettisten selittelyjen mukaisesti myös Suomen vanha sos.-dem. puolue on ohjelmansa hyväksynyt.“

„Kommunistinen Puolue tahtoo, kuten aikoinaan myös tekivät Marx ja Engels, erottautua vallankumouksellista sosialismia vastustavista „socialisteista“ ja „socialidemokraateista“, jotka eksyttävät työläisjoukkoja pois siltä val-

lankumouksellisen taistelun tieltä, joka välittömästi johtaa työväen diktaturivaltaan ja sosialistiseen vallankumoukseen.“

„Porvaristo poliittisine ja taloudellisine rosvojärjestöineen on työväenluokan verivihollinen, joka on kukistettava ja hävitettävä. Mutta tuon porvarivallan pitkittymistä avustavat „socialistien“ ja „socialidemokraattien“ nimellä kulkevat „oikeistolaiset“ ja „keskustalaiset“ työväen pimittäjät ja pimityspuolueet, ollen työväenluokan vihollisia ja sellaisina kohdeltavat.“

Hämmästyttä ja suuttumatta ei saattane kukaan socialidemokraatti lukea näitä valhetta ja vääristelyä täynnä olevia lauseita, varsinkin kun tietää, että niiden kirjoittajat esim. Kuusinen, Sirola ja Manner — vielä hiljattain olivat Suomen socialidemokraattisen puolueen johtohenkilöitä. Näiden lauselmien kautta he myöntävät, että he itse „ovat väärin selittäneet“ Marxin ja Engelsin julistamia kommunismin periaatteita, että he socialidemokraatteina ollessaan ovat „eksyttäneet“ työläisjoukkoja, että he toiminnallaan ovat „avustaneet“ „porvarivallan pitkittymistä“ ja että he ovat olleet „työväen pimittäjiä“ ja „työväenluokan vihollisia“ sekä kuuluneet „pimityspuolueeseen“, sillä kaikki se mistä he tässä socialidemokraatteja ja socialidemokraattista puoluetta syyttävät ja parjaavat, kaikki se kohdistuu heihin itseensä. Tämän jälkeen ei todellakaan enää ihmetyttäisi, vaikkapa he julkisesti selittäisivät tietoisesti ja tarkoituksellisesti siten menetelleensäkin. Mutta jos he sen ymmärtäisivät, niin mitä arvoa sitte voitaisiin antaa heidän nykyisille selittelyilleen. Minä puolestani uskon, että he täällä Suomessa toimissaan olivat täysin ja syvästi vakuutettuja meidän socialidemokraattisen puolueemme periaatteiden ja menettelytapojen oivallisuudesta — eivät he ainakaan koskaan moittivasti arvostelleet puolueemme periaatteellista ohjelmaa ja mitä menettelytapoihin tulee, oli heillä itsellään usein liiankin suuri vaikutusvalta niistä päätettäessä. Me tänne Suomeen jääneet, joiden on edelleen toimittava ja taisteltava näissä oloissa, olivatpa ne sitten miten vaikeat tahansa, ja jotka emme ole joutuneet läheisempiin tai kaukaisempaan kosketukseen Venäjän neuvostovallan hallitusmiesten kanssa, emmekä ole heistä riippuvia, me olemme edelleenkin vakuutettuja socialidemokraattisten

periaatteiden pätevydestä, hyökättäköön niitä vastaan miltä taholta tahansa. Ja sikäli kuin menettelytapamme käytännössäkin saadaan ohjelmamme mukaisiksi ja sellaisiksi kuin puolueemme on ne tähänkin asti kokouksissaan määritellyt, sikäli voidaan myöskin maamme paljon kärsineen köyhälistön asemaa pysyvästi parantaa ja kohottaa se vähitellen sille kuuluvaan yhteiskunnalliseen valta-asemaan. — Eivätkä tuollaiset bolshevistis-kommunistiset väitteet pystykään horjuttamaan ketään ajattelevaa ja sosialidemokratian periaatteita tuntevaa työläistä. Niihin olen kajonnut ainoastaan näytteeksi siitä, miten julkeita väitteitä siltä taholta nykyisin rohjetaan esittää. Tämän jälkeen sieltä saattaa odottaa mitä tahansa. Tämän ohella, väärinkäsitysten välttämiseksi, lienee paikallaan huomautus, että tämä arvostelu koskee ainoastaan mainitun kommunistipuolueen perustajia, noita entisen pesänsä likaajia, eikä suinkaan kaikkia Venäjälle paenneita. Onhan siellä vieläkin oikeita sosialidemokraatteja, jotka eivät ole luponeet entisistä mielipiteistään (niiden joukkoon kuuluu esim. Työmiehen entinen päätoimittaja Valpas-Hänninen), vaikkapa niiden johdosta ovat joutuneet kärsimään yhtä ja toista.

Kommunistisen puolueen „peruslausunto“ päättyy erityisiin loppuponsiin. Ne sietävät vähän tarkastelua.

1. „Työväen on tarmokkaasti valmistauduttava aseelliseen vallankumoukseen, eikä suinkaan pyrittävä palamaan siihen vanhaan eduskunnalliseen, ammatilliseen ja osuustoiminnalliseen taisteluun, jonka kannalla Suomenkin työväenjärjestöt olivat ennen vallankumousta.

2. Ainoastaan sellainen työväenliike ja toiminta, josta on takeita, että se edistää kommunismin leviämistä sekä työväen tulevan sosialistisen vallankumouksen voitolle pääsyä, on hyväksyttävää ja sellaista on tarmokkaasti ajettava; — toisella kannalla esiintyvää toimintaa työväen keskuudessa on jyrkästi tuomittava, paljastettava ja vastustettava.

3. Vallankumouksen kautta on otettava työväenluokan omiin käsiin kaikki valta ja perustettava rautainen työväen diktatori; — on siis pyrittävä porvarillisen valtion hävittämiseen, eikä suinkaan kansanvaltaan, ei ennen vallankumousta, eikä vallankumouksen kautta.

4. Työväen diktaturivallan kautta on luotava kommunistinen yhteiskuntajärjestys pakkoluovuttamalla kaikki maan kapitalistinen omaisuus sekä järjestyneen työväen omalla toiminnalla järjestettävä kaikki tuotanto ja tuotteiden jako; — ei siis ole, ei vallankumouksen kautta, eikä ennen sitä pyrittävä vain korjailemaan kapitalistista riistojärjestelmää siedettävämmäksi.“

Näiden ponsien mukaan siis kommunistisen puolueen päämäärä on sama kuin sosialidemokraattienkin ja sellaisena täysin hyväksyttävä, mutta keinot — luottamus kokonaan ja yksinomaan „aseelliseen vallankumoukseen“ sekä kaiken muun toiminnan kieltäminen — ne eivät siihen päämäärään johda, ei koskaan eikä missään, ei edes lopullisesti Venäjälläkään.

Jos me siis haluaisimme noudattaa tätä monien mielestä varmaankin tosivallankumouksellista ohjelmaa, niin emme olisi saaneet ottaa laisinkaan osaa kunnallisiin vaaleihin, emme saisi ottaa osaa eduskuntavaaleihin, joten uudessa eduskunnassa ei tulisi olemaan yhtään ainoata työväen edustajaa, vaan porvarit saisivat laatia minkälaisia sortolakeja tahansa, ehkäpä 12-tuntisen työpäivän tai jokaisen työläisluokkaan kuuluvan julistamisen kaikkia kansalaisoikeuksia vailla olevaksi „puhuvaksi työkaluksi“.

Mutta ei tämäkään vielä riittäisi meidän kommunisteillemme. Emme saisi perustaa ammattiyhdistyksiäkään, vaan pitäisi jokaisen työläisen alistua siihen oikeudettomaan asemaan, missä oltiin ennenkuin meillä mitään työläisjärjestöjä oli olemassa, työnantajan tai hänen piiskurinsa täydellisen mielivallan alle.

Eikä vielä tämäkään riittäisi. Osuustoiminnallinen liike olisi myöskin hyljättävä. Alkaisimme ostaa huonoa tavaraa kalliilla hinnalla yksityiskauppailta, jos olisi millä ostaisimme, antaisimme niidenkin mielin määrin pettää, peijata, ryöstää ja riistää meitä, kuten työnantajatkin tekisivät. Eikä meillä olisi pienintäkään lain turvaa, ei missään suhteessa. Kas sellainen olisi tulos, kun kommunistien ohjelmaa seurattaisiin ja luovuttaisiin eduskunnallisesta, ammatillisesta ja osuustoiminnallisesta taistelusta. Tämä on sitä tosikumouksellista toimintaa, joka „edistää kommunismin leviämistä sekä työväen tulevan vallankumouksen voitolle pääsyä“, tämä on hyväksyttävää ja „sellaista oli tarmokkaasti ajettava“; — toisellaista,

sellaista, joka tuottaisi jotakin parannusta ja helpotusta työväen kurjaan ja raskaaseen asemaan, „sellaista on jyrkästi tuomittava, paljastettava ja vastustettava“. — Näin viisaan ja tosikumouksellisen menettelytavan ovat kommunistimme siellä Venäjällä munineet. Ja meidän pitäisi kakistelematta nielaista se. Kiukkuisinkaan porvari ei voisi meille sen turmiollisempaa menettelytapaa suositella. Ei tarvitse omata suuriakaan profetallisia ennustuskykyjä tietääkseen, ettei Suomen työväestö koskaan tule moista menettelytapaa hyväksymään, eivät sitä voine hyväksyä nekään, jotka vieläkin luottavat aseelliseen vallankumoukseen, sillä nekin toki ymmärtävät, miten heikoksi ja kestämättömäksi maamme työväestön asema moisen yleiseen kurjuuteen johtavan toimettomuuden kautta tulisi. Sehän merkitsisi kaiken entisen, tähän asti hyvänä pidetyn toimintamme lakkauttamista, eihän jäisi enää mitään toimialaa julkisille työväenyhdistyksille tai ammattiyhdistyksille, sillä eihän niissä voitaisi alituisesti keskustella „aseellisesta vallankumouksesta“ ja sen valmisteluista, eikä sellainen tyhjä suunpieksäminen ajanoloon ketään tyydyttäisikään, kun ei siitäkään kuitenkaan sen valmiimpaa tulisi. Salaiset, provokatsioonille alttiit, yhtymät jäisivät siten työväen ainoaksi toimintakeinoksi. Tällaista typeryyttä ei Suomen työväki tule koskaan hyväksymään, ei se tule luopumaan valtiollisesta toiminnastaan, ei ammattiyhdistyksistään eikä osuustoiminnastaan, vaikkapa sellaista oppia miten tahansa ainoana oikeana Pietarista ja Tukholmasta käsin levitettäisiin, ja vaikka siihen käytettäisiin vielä enemmän vääristelyä, valhetta ja parjausta kuin tähän asti.

Bolshevistis-kommunistien oppi on epätoivon oppia ja sen tulosta. Se voi syntyä ainoastaan sellaisissa olosuhteissa, missä ei nähdä enää mitään muuta mahdollisuutta työväenluokan nousulle, ei mitään muita keinoja työväen aseman pysyvään ja huomattavaan parantamiseen. Ainoastaan epätoivoiset tai kovin tietämättömät ihmiset saattavat sen hyväksyä. Siinä suhteessa se on sukua anarkisille. Saattaahan kyllä käsittääkin, että Suomen työväen asema elokuun lopulla ja syyskuun alussa näytti toivottomalta, varsinkin Pietarista käsin katsottuna. Silloin ja siellähän tämä ohjelma on laadittu. Mutta sen jälkeen on tapahtunut paljo sellaista, mitä monet eivät silloin olisi

pitäneet mahdollisena, sen jälkeen on osoittautunut todeksi, ettei saksalaisten avulla valtaan päässyt svinhufvudilais-monarkistinen koplakunta kyennytkään tätä kansaa hallitsemaan enää sen jälkeen, kun sen voimanlähde, keisarillisen Saksan aseet, olivat mahtinsa menettäneet, on osoittautunut todeksi se, mitä jokaisen olisi pitänyt ennakoita tietää, ettei Suomen työväenluokkaa voida musertaa minäkäänlaisen hirmuvallan kautta, ettei sosialismia vastaan taisteltaessa vankileirien hirmut, joukkomurhat ja teloitukset riitä, vaikkapa niitä olisi vieläkin suuremmassa määrässä käytetty. Meitä on niin kovin paljo, liian paljo teloituksilla tuhottaviksi.

Me nousemme jälleen ja näytämme voimamme tulevissa vaaleissa.

Suurempaa, raskaampaa tai anteeksisaamattomampaa rikosta omaa luokkaansa, omia tovereitaan vastaan ei voi kukaan työläinen tehdä, kuin tekee se, joka tavalla tai toisella vaikeuttaa tätä nousua. Paras ja tehokkain aseemme sittenkin on vaalilippumme, jonka puolesta niin kauan ja katkerasti olemme saaneet taistella. Nytkö, sen valloitetuamme, siitä luopuisimme, sen hylkäisimme? Työväenluokan suuren suuren enemmistön vastaus on kyllä selvä. Mutta tietäköön samalla jokainen, että petturi on, porvariluokan eduksi toimii jokainen, olkoon ken tahansa, joka kehoittaa toisia jäämään vaaleista pois tai itse sen tarkoituksellisesti tekee.

On sanottu ettei tätä asiaa olisi nyt ratkaistava. Se on kuitenkin nyt tehtävä. Meidän on kerta kaikkiaan tehtävä selväksi, että meidän on ennemmin turvauduttava pieneen, mutta varmaan joukkoon kuin suureen ja epävarmaan. — Lopuksi ehdotti puhuja hyväksyttäväksi seuraavat ponnet:

1) Hyläten haaveellisina semmoiset käsitykset, joiden mukaan sosialidemokratian pitäisi jo taloudellisesti kehittymättömissä oloissa pyrkiä vaikkapa vähemmistönä ollen väkivalloin ottamaan käsiinsä valtiovallan, kehoittaa Suomen Sosialidemokraattisen puolueen ylimääräinen puoluekokous Suomen työväkeä järjestäytymään kaikilla yhteiskunnan elämän aloilla, voidakseen menestyksellä käydä sosialidemokraattisessa hengessä luokkataistelua, jonka tarkoituksena on nyt jo porvarillisen yhteiskunnan kestäessä mahdollisimman pontevasti valvoa ja laajentaa työ-

väenluokan oikeuksia sekä jouduttaa kehitystä, joka on vievä sosialidemokratian päämäärän saavuttamiseen, nykyisen luokkavaltaan perustuvan yhteiskuntajärjestelmän vaihtamiseen sosialistiseen yhteiskuntajärjestelmään.

2) Katsoen työväelle erittäin tärkeäksi, että se ottamalla osaa valtiollisiin ja kunnallisiin vaaleihin sekä eduskuntatyöhön koettaa julkisessa elämässä valvoa etujaan sekä valloittaa uusia, leimaa kokous työväelle turmiollisiksi semmoiset pyrkimykset, joiden tarkoitus on vieroittaa työväkeä tämmöisestä julkisesta toiminnasta. Erityisesti eduskunnalliseen toimintaan nähden teroittaa puoluekokous, että sosialidemokraattisten edustajain tulee harjoittaa itsenäistä proletaarista luokkataistelupolitiikkaa, joten eduskuntaryhmä ainoastaan tilapäisesti, silloin kun se katsoo työväen edun sitä vaativan, voi sosialidemokratian itsenäisyydestä luopumatta ja luokkavastakohtia himmentämättä ryhtyä yhteistoimintaan porvarillisten ryhmäin kanssa.

3) Tietäen, että nykyään ulkomailta käsin koetetaan houkutella Suomen työväkeä semmoiseen sosialidemokratian vastaiseen esiintymiseen, josta ei työväelle voisi koitua muuta kuin lisättyjä kärsimyksiä ja turmiota sekä tehdä työväenliikkeen elpymisen mahdottomaksi, varoittaa puoluekokous vakavasti puolueen jäseniä kuuntelemasta tämmöisiä houkutteluja sekä selittää puoluetta vahingoittaviksi ja siis puolueesta erotettaviksi ne puolueen jäsenet, jotka toiminnallaan edistävät tämmöisten harhaluulojen leviämistä työväen keskuuteen.

4) Puoluekokous velvoittaa kaikki järjestöt ja puolueen äänenkannattajat sekä puolue toimikunnan harjoittamaan työväen keskuudessa valpasta valistustyötä tehdäkseen kaikille työväenluokan jäsenille selväksi sosialidemokratian periaatteet ja menettelytavan, sekä vastustamaan sosialidemokratialle vierasten valevallankumouksellisten harhaluulojen leviämistä.

5) Puoluekokous vakavasti varoittaa porvarillisia luokkia ja vallanpitäjiä noudattamasta työväen luokkaa vastaan semmoista kiristyspolitiikkaa, joka vaikeuttaa sosialidemokraattisen työväenliikkeen tervettä kehitystä ja saattaa työväenluokan valistumattomia aineksia heittäytymään semmoisten pyrkimysten valtaan, jotka eivät säännöllisen yhteiskuntakehityksen kannalta ole toivottavia.

6) Puoluekokous selittää, etteivät mitkään nykyään ulkomailta olevat järjestöt tai henkilöt ole oikeutetut puhumaan Suomen työväen nimessä, koska näillä järjestöillä ja henkilöillä ei siihen ole Suomen työväenluokalta mitään valtuutta ja koska kokemus on osoittanut, että näiltä poikkeuksellisiin, vieraan painostuksen alaisiin oloihin joutuneilta henkilöiltä ja heidän järjestöiltään puuttuu riittävä edesvastuuntunne maamme kärsivää köyhälistöä kohtaan ja kaikki vastuunalaisuus kotimaisille työväenjärjestöille. Samalla puoluekokous kehoittaa puoluetoimikuntaa levittämään ulkomaille oikeita tietoja Suomen sosialidemokraattisesti järjestyneen työväen mielipiteistä ja toiminnasta.

Keskustelu päätettiin lykätä seuraavaan aamuun, kun kello jo oli 6, jolloin oli päätetty kokous tältä päivältä lopetettavaksi.

Kotonen teki selkoa

lähetystön käynnistä sisäministeri Tulenheimon luona,

sekä luki seuraavan mainitun ministerin tarkistaman selostuksen asian laidasta:

Ministeri Tulenheimo ilmoitti olevansa asiaan nähden edelleenkin jo aikaisemmin julkisuudessaakin kerrotulla kannallaan ja koettavansa siis, sikäli kuin olosuhteet sen suinkin sallivat, vaikuttaa siihen, että sellaiset työväenjärjestöjen talot ja muu omaisuus, joista ei ole tehty yksityisoikeudellisia sopimuksia taikka joita ei käytetä julkisiin tarkoituksiin, mahdollisimman pian tulevat luovutetuiksi työväen käytettäväksi, kuitenkin ehdolla, että jos taloissa harjoitetaan rikoksellista kiihoitusta, myymis- ja hukkaamiskiellot silloin uudestaan pannaan täytäntöön. Myöskin ilmoitti sisäministeri koettavansa järjestää kieltojen peruuttamisen käytännöllisesti mahdollisimman helpoksi esim. siten, että nimismiehet maalla ja poliisilaitokset kaupungeissa oikeutettaisiin antamaan lupa talojen käyttämiseen edellä mainituilla ehdoilla. Toistaiseksi on anomukset kieltojen peruuttamisesta osoitettava Valtioneuvostolle, mutta mahdollista on, että asioiden ratkaisu lähitulevaisuudessa siirretään asianomaisille maaherroille, joiden on kiiruhdettava niiden käsittelyä.

Kolmas kokouspäivä.

Kokous alkoi klo 9.

Puhetta johti *Leivo*.

Puheenjohtaja ehdotti työjärjestykseen sellaisenaan muutosehdotuksen, että edellisenä iltana kesken jäänyttä menettelytapakysymyksen käsittelyä jatkettaisiin vasta sen jälkeen, kun ensin on alustavasti käsitelty muut jällellä-olevat kysymykset.

Ehdotus hyväksyttiin ja käsiteltäväksi otettiin kysymys

Kansalaissodan aikana tai sen jälkeen tehtyjen rannkaisemattomien murhatekojen tutkimisesta ja tuomitsemisesta.

Kysymyksen alusti Väinö *Hakkila* esittäen seuraavaa:

Näinä poikkeuksellisina aikoina on meillä myös poikkeuksellisia tehtäviä. Sellainen on se, että meillä, jossa porvaripuolueet ovat laillisuutta harrastaneet niin paljon, sosialidemokraattisen puoluekokouksen on ryhdyttävä vaatimaan laillisuuden noudattamista. Me vaadimme, että viranomaiset alimmasta ylimpään saakka olisivat laillisuuden kannalla. Sellaiset, jotka ovat tehneet itsensä syytäiksi sellaisiin rikoksiin kuin murhat ja murhapoltot, ovat välttämättä saatettavat tilaan, jossa heissä piilevä rikollisuus ei pääse yhteiskuntaan vaikuttamaan. Sellaiset henkilöt olisivat saatettavat tutkittaviksi ja rikoksis-taan rangaistavat. Esitti lopuksi seuraavan ponsiehdotuksen:

1) Kaikki ne henkilöt, jotka keväällä suoritetun kansalaissodan aikana tai sen jälkeen ovat tehneet itsensä syytäiksi murhaan tai murhapolttoon, ovat viipymättä tutkittavat ja lailliseen rangaistukseen saatettavat.

Kysymys lähetettiin keskustelutta menettelytapavalio-kuntaan.

Käsiteltäväksi otettiin kysymys

Erikoisten luokkien aseellisista järjestöistä.

Väliaikaisen puolueoimikunnan puolesta alusti sen *Mikko Ampuja*, lausuen seuraavaa:

Isänmaan puolustuksen, laillisen hallitusvallan, yhteiskunnallisen rauhan y.m. hyvän ja kauniin nimellä ja varjolla on, varsinkin viime aikoina, tehty runsaasti tekoja, jotka kansan enemmistölle, eritosen työväenluokalle, ovat olleet omansa tuottamaan turmiota ja tuhoa. Näillä hyviltä kuulostavilla sanaratsastuksilla on käyty maailman kauheimmat sodat ja luotu hampaisiin asti aseistetut armeijat, joitten kustannukset tuottavat kansoille taloudellisen nääntymisen ja aikaansaattavat yleistä siveellistä rappeutumista.

Pohjimmaisena syynä ja tarkoituksena kaikilla näillä aseellisilla varustuksilla on nykyisin porvarillisten luokkien luokkaetujen puoltaminen, vaikkakin se tahdotaan peittää noitten kauniilta kalskahtavien, usein tarkoituksellisesti vääristelyjen sanojen taakse. „Suojeluskunnat“, joista aseellisista joukoista nyt on kysymys, ovat kyllin selvästi saaneet täydellisen luokka-armeijan luonteen. Mihin tässä on erityistä huomiota kiinnitettävä, on suojeluskuntien ja niiden esikuntien suhtautuminen työväenjärjestöjen jäseniin ja luottamushenkilöihin sekä omaisuuteen kansalaissodan aikana.

Välikohtaus.

Helsingin poliisimestarin apulainen, varatuom. Honkanen keskeytti tässä esityksen, kehoittaen puheenjohtajaa keskeyttämään puhujan, ettei suojeluskuntia ruvettaisi luokkaamaan.

Keskeytyksen jälkeen jatkoi puhuja:

Tänä aikana esiintyi nim. lukemattomia sellaisia tapauksia, että sosialidemokraattisen puolueen jäseniä ja luottamushenkilöitä, jotka eivät olleet yrittäneetkään ottaa kapinaan osaa, vietiin suojeluskuntien toimesta kodeistaan, suljettiin kuukausimääräksi vankileireihin, missä suuri osa kuoli tai sai itselleen elinkautisen taudin tai surmattiin ilman laillista tutkintoa ja tuomiota. Samoin takavarikoitiin suojeluskuntien toimesta kaikkialla, missä suojeluskunnat olivat vallassa, kaikki työväentalot ja työväen kirjapainot sekä lakkautettiin työväen sanomalehdet. Viimeksi mainitut teot ovat koko ajan tapahtuneet hallituksen myötävaikutuksella ja nyt on hallitus armahdusmanifestilla ottanut sellaiset yksityiset murhamiehet ja väki-

vallantyohtekijätkin suojelukseensa, jotka sanovat toimineensa kapinan kukistamistarkoituksessa, julistaen heidät tutkimisista ja syytteistä vapaiksi. Täten jää siis mahdollisesti suojeluskuntien esikuntiinkin edelleen henkilöitä, jotka ovat menneet toiminnassaan, — ei kapinan, vaan sosialidemokratian kukistamisessa, niin pitkälle, että ovat ryhtyneet yksityismurhiin.

Sitten osoittivat suojeluskuntaesikunnat täydellisen luokkahenkensä ja sosialidemokratiavihansa niissä lausunnoissaan, joita ne antoivat n.s. valtiorikosoikeuksille ja joihin näiden päätökset aina kuolemantuomioihin asti pääasiallisesti perustuivat. Näissä lausunnoissa pantiin useimmiten pääpaino siihen, mitä asianomainen henkilö oli aikaisemmin toiminut sosialidemokratian hyväksi, kun kysymyksessä luonnollisesti olisi ollut yksinomaan asianomaisen suhtautuminen vallankumoukseen. Suojeluskuntaesikunnat vaativat lisäksi erinäisissä kirjelmissään ryhtymään laittomasti teloittamaan nimeltä mainittuja vankeja, jollaisia teloituksia sitten tapahtuikin ainakin siihen asti, kun hallitus ne kielsi.

Näytteeksi siitä, minkälainen laillisuus-näkökanta suojeluskuntaesikunnissa viime keväänä vallitsi, julkaisi äsken Suomen Sosialidemokraatti erään Länsi-Suomen Pankin Forssan konttorin johtaja Juho Kivikosken allekirjoittaman Forssan suojeluskunnan kirjelmän:

„Forssan Suojeluskunta Esikunta.

Forssassa, toukok. 21 p. 1918.

Riihimäen Suojeluskunnan Esikunnalle.

Koska olemme kuulleet, että yksi täkäläisten sosialistien kaikkein punaisimpia, täkäläisen rautatien kapinan-aikainen komissario ja suurisuinen agitaattori (N. N.) on vankina Riihimäellä, pyydämme kohteliaimmin, että koitaisitte päästä hänestä mahdollisimman huomaamattomalla tavalla.

(Forssan—Jokioisten Esikunnan sinetti.)

Juho Kivikoski.“

Lauseet sellaiset kuin: „tunnettu paikkakunnan pahimmaksi kiihoittajaksi“, „ei kukaan toivo häntä takaisin“,

„vaaditaan ankarinta rangaistusta“, „kuolemantuomio välttämättömästi“ y.m., jotka ovat ratkaisevasti vaikuttaneet monien ihmisten kohtaloihin, vieneet useilta hengen, on näitten suojelijakuntien taholta annetuissa lausunnoissa hyvin tunnettuja. Sellaiset tapaukset, joista sanomalehdissä on kerrottu, että laillisen hallituksen edustaja mennessään elintarvetarkastuksille, on saanut vastaansa asettettuja suojeluskuntalaisia, ompa kerrottu sellaistaikin, että viinankeittäjä on täytynyt oikeudessa vapauttaa syytteestä, koska hän on voinut näyttää toteen, että suojeluskunnan miehet kiväärillä pakottivat hänet ammattiaan tekemään, ovat omaansa osoittamaan näitten aseellisten järjestöjen monipuolisia toimia. Niitten omavaltaisuus on usein yhtä räikeää ja ristiriitaista kuin punakaartilaisten villimmät yksityiset esiintymiset. Kuvaavana seikkana näitten järjestöjen suhteen on sos.-dem. sanomalehtemme lakkauttaminen.

Poliisimestarin apulainen: Kyllä tämä puhe on lopeuttava, sillä puhe on kiihoittava.

Ampuja: Esitän vain ponnet.

Poliisimestarin apulainen: Vaadin puhujaa poistumaan.

V. Tanner astui puheenjohtajan paikalle, vaatien poliisimestarin apulaiselta tietoa, mihinkä lakiin hänen esiintymisensä perustuu.

Poliisimestarin apulainen sanoi tähän, että lausunto on kiihoittava ja että hän katsoo tarpeelliseksi keskeyttää sen.

V. Tanner kehoitti tällöin Ampujaa jatkamaan esitystään, koska poliisimestarin apulainen ei ole voinut esittää laillista tukea vaatimukselleen.

Ampuja: Luen vain ponnet:

Erikoisten luokkain ja muiden vapaiden yhtymäin aseelliset järjestöt, kuten nykyään maassa toimivat n.s. suojeluskunnat, jotka ovat omiaan johtamaan kansalaisoikeuksien polkemisiin ja muihin omavaltaisuuksiin näiden puolelta sekä antamaan aihetta aseellisiin yhteentörmäyksiin vastakkaisten kansanluokkien ja kansalaisryhmien välillä, olematta riittäviä maan puolustamiseen ulkoista vihollista vastaan, ovat lainsäädännöllisesti kiellettävät maassa esiintymästä.

(Hyvä! Kättentaputuksia.)

Asia lähetettiin keskustelutta valiokuntaan.

Puoluelehdeksi hyväksyminen.

Puheenjohtaja luki väliaikaisen puoluetoimikunnan puolesta Väinö *Huplin* laatimat ponnet tässä kysymyksessä:

Väliaik. puoluetoimikunnalle osoittamassaan kirjelmässä on Itä-Suomen Työväen Sanomalehti- ja Kirjapaino-O.-Y. anonut, että yhtiön kustantama lehti „Itä-Suomen Työmies“ hyväksyttäisiin puoluelehdeksi.

Esittäessään asian ylimääräiselle puoluekokoukselle saa puoluetoimikunta anomuksen johdosta huomauttaa, että sille ei ole tunnettua vastaako kysymyksessä oleva lehti niitä vaatimuksia, joita puoluelehdelle on asetettava ja tyydyttääkö se levenemisalueensa sosialidemokraattista työväestöä. Ennen asian ratkaisua olisi tästä syystä tarpeen kuulla erikoisesti Viipurin läänin vaalipiirijärjestöjen mieltä. Kun lisäksi sen jälkeen kun kysymyksessä oleva anomus on tehty, asiat Viipurissa ovat saaneet sen käänteen, että „Itä-Suomen Työmies“ tulee piakkoin lakkaamaan ilmestymästä ja sitä kustantanut yhtiö lopettamaan toimintansa, ehdottaa puoluetoimikunta puoluekokoukselle, että anomus ei antaisi aihetta toimenpiteeseen.

Kun kuitenkin useampia anomuksia puoluelehdeksi pääsemisestä ennen pitkää tultaneen puolueelle tekemään, ehdottaa Väliaik. puoluetoimikunta puoluekokouksen päättäväksi,

että puolueeneuvoston, jolle puoluelehdeksi hyväksyminen puoluekokousten väliajoilla järjestösääntöjen mukaan väliaikaisesti kuuluu, tulee päätöksiä tehdessään mahdollisuuksien mukaan hankkia asianomaisen piirijärjestön lausunto.

Kysymys lähetetään keskustelutta menettelytapavaliokuntaan.

Menettelytapakysymyksestä

ei syntynyt lähetekeskustelua, vaan lähetettiin se ilman muuta menettelytapavaliokuntaan.

Kaikki kokouksen asiat olivat täten tulleet alustavasti käsitellyksi.

Menettelytapavaliokunta oli valmistanut mietintönsä

Hallitusmuotokysymyksestä.

Valiokunta ehdotti, että kysymys hyväksyttäisiin siinä muodossa kuin se on alustuksessa kokoukselle esitetty.

Valiokunnan jäsen *Keto* esitti puolestaan vastalauseena seuraavan ehdotuksen asiasta:

Koska ei meillä ole vielä tarpeeksi selvitetty, onko edullisinta asettua parlamentarismiin kannalle, niin että ministeristö olisi *kokonaisuudessaan* vastuunalainen eduskunnalle, vai onko asetettava sveitsiläisen järjestelmän kannalle, jonka mukaan eduskunta valitsee hallituksen jäsenet kunkin *erikseen*, niin että nämä jäsenet ovat eduskunnalle erikseen vastuunalaisiakin, olisi minusta tässä kohdassa jätettävä puolueen kanta tarkemmin määrittelemättä, niin että eduskuntaryhmä voisi vielä asiata harkita. Senvuoksi ehdotan, että 5) kohta muutettaisiin näin kuuluvaksi:

5) että valtioneuvoston jäseniksi asetetaan rehellisiä ja taitaviksi tunnettuja Suomen kansalaisia, jotka nauttivat eduskunnan luottamusta.

Laherma ehdotti ponsien 2:sen kohdan näin kuuluvaksi: että eduskunnalla on korkein kaikinpuolinen valtiovalta, jota se käyttää joko itse välittömästi, tai välillisesti valitsemansa valtioneuvoston kautta.

Useiden äänestysten jälkeen tulivat ponnet *Kedon* ehdottamalla tavalla muutettuna, suurella äänten enemmistöllä hyväksytyksi puoluekokouksen päätökseksi.

Laherma pyysi saada jättää kirjallisesti eriävän mielipiteensä.

H. E. Salonen yhtyi *Lahermaan*.

Vastalause:

Ylimääräisen puoluekokouksen hyväksymä lausunto maamme uuden valtiosäännön perusteista ei käsitykseni mukaan vastaa sitä ihannetta, johon työväen edun kannalta olisi lähemmin pyrittävä. Se sisältää ajatuksen valtiovallan kahtiajaosta, keskittää itsenäistä toimivaltaa presidentin persoonaan ja rajoittaa kansan määräämisvallan eduskunnassa yksinomaan lainsäädäntöön. Kokouksen päätöksestä eriävä mielipiteeni on, että lausunnon ponsien 2—5 tilalle olisi ollut otettava näin kuuluva kohta:

2) että eduskunnalla on korkein, kaikenpuolinen valtiovalta, jota se käyttää joko itse välittömästi tai välillisesti valtioneuvoston kautta.

Helsingissä 29 päivänä joulukuuta 1918.

J. Laherma.

Edelläolevaan vastalauseeseen yhdyimme:

Eliina Sillanpää.	Matti Hakkarainen.
Fiina Pietikäinen.	H. E. Salonen.
Juho Rissanen.	Tuomas Nokelainen.
E. J. Hämäläinen.	J. Hietanen.
Johan Helo.	Matti Tontti.

T. Turtiainen.

Kysymys puolueen pää-äänenkannattajasta.

Valiokunta ehdotti, että puoluetoimikunnan laatima ponsilauselmä sellaisenaan hyväksyttäisiin.

Asian johdosta syntyneessä keskustelussa ehdotti V. Kanto, että kokous hyväksyisi seuraavan päätöslauselman:

Puoluekokous ei katso voivansa kysymystä tällä kertalla ratkaista, vaan lykkää sen koko laajuudessaan ensimmäisen tämän jälkeen pidettävän varsinaisen puoluekokouksen käsiteltäväksi ja päätettäväksi.

Laherma ehdotti hyväksyttäväksi seuraavan ponnen:

Ylim. puoluekokous perustaa itselleen pää-äänenkannattajan, joko ottamalla haltuunsa „Suomen Sosialidemokraatin“ tai perustamalla uuden. Tämän lehden kannan määrää puolue laillisten orgaaniensa kautta, mutta jättää sen kustantamisen toistaiseksi jonkun sopivan liikkeen, mieluummin Työvään Sanomalehti-Osakeyhtiön huoleksi.

Äänestyksen jälkeen hyväksyttiin kaikilla äänillä 17 vastaan valiokunnan kannattamat puoluetoimikunnan ehdottamat ponnet (siv. 56—57).

Päätöstä vastaan ilmoitettiin seuraava

Vastalause:

Ilmoitamme vastalauseemme sitä päätöstä vastaan, jolla „Suomen Sosialidemokraatti“ otettiin puolueen pää-

äänenkannattajaksi. Pidämme tätä kokousta vajavaltaisena päättämään näin tärkeästä periaatteellisesta kysymyksestä, joten olisimme asiasta päättämisen halunneet siirtää järjestösääntöjen mukaan valitun Sos.-dem. puoluekokouksen päätettäväksi.

E. J. Hämäläinen.
Alfr. Laine.

Tapani Uski.
Eeva Juuri-Oja.

Fiina Pietikäinen.

Viron kysymys.

Viron työväenpuolueen edustaja toveri *Rei* esittäisi kokoukselle tuoden puolueensa tervehdyksen ja antaen tietoja kannasta, jolle virolaiset ovat asettuneet asiakirjassa, joka on kokoukselle esitettäväksi jätetty. Olot Virossa ovat toisellaiset kuin täällä ja asiaa on koetettava niitten valossa ymmärtää. Virossa on kaksi suurta kysymystä ratkaistavana, valtiollisen järjestyksen aikaansaaminen ja maakysymys. Kaikkien virolaisten on ollut yhdyttävä pohjan luomiseksi tulevaisuudelle. Suur-Venäjä yrittää uudelleen hävittää Viron vapauden. Näitten kysymysten ratkaisemisen jälkeen Viron työväki kyllä tietää tehtävänsä.

Prof. V. *Voionmaa* tulkitsi puheen, lukien senjälkeen seuraavan kirjelman:

Suomen ja Ruotsin sos.-dem. puolueille.

Toverit ja veljet!

Käännymme Teidän puoleenne vanhempina veljinämme ja lähimpinä taistelutovereinamme. Me olemme aina pitäneet silmäimme edessä teidän taistelunne, teidän voittonne ja teidän tappionne, me olemme iloinneet kansanne menestyksistänne ja surreet vastoinkäymisten Teitä kohdatessa. Nyt, kun meidän kuihdutettu maamme ja meidän paljonkärsinyt työväenluokkamme on uusien vaikeitten koettelemusten edessä, rohkenemme kääntyä Teidän puoleenne saadaksemme myötätuntonne ja apunne.

Yli kolmen ja puolen vuoden ajan on meidän maamme ja meidän kansamme kestänyt maailmansodan kauhuja ja

kantanut sen vaatimia uhreja. Sotaa seurasi saksalaisten puolelta tapahtunut maamme valtaus, joka oli koko Viron kansalle, mutta etenkin sen työväenluokalle, vielä kam-mottavampi kuin hävittävin sota. Meidän teollisuutemme hävitettiin miltei kokonaan, meidän kaupunkimme köyhälistö heitettiin kadulle. Valtauspäälliköitten lainvastaisten pakollisten määräysten kautta saatettiin voimaan sellaiset nälkäpalkat, että vain myymällä vaatteensa, huonekalunsa ja muu irtain tavaransa voivat työläiset nälän käsissä pysyä hengissä. Kaikki työväenjärjestöt lakkautettiin ja hävitettiin. Kaikenlainen valtiollinen toiminta, jopa vanhoillisinten porvarillisten puolueitten keskuudessa, oli kielletty. Vuosien 1906 ja 1907 taantumuksellisten, mustien päivien hirmut ja mellastukset rankaisuretkikuntineen, kenttöoikeuksineen ja joukottaisine kuolemantuomioineen eivät ole meidän kansaamme ja sen työväenluokkaa niin painaneet ja hävittäneet, terroriseeranneet ja demoraliseraanneet, kuin saksalaisen valtauksen väkivaltainen hallitus. Viron työväenluokan ja kaikkiin kansanvaltaisiin kansankerroksiin kohdistuneita väkivallantekoja, nälkiinnyttämistä ja kuoliaaksi kiihdyttämistä voivat saksalaiset valtausvoimat tehdä sitäkin järjestelmällisemmin ja suuremmalla asiantuntemuksella, kun heillä oli tässä työssä hyvät avustajat ja ohjaajat — nimittäin saksalaiset, itämerenmaakuntalaiset paroonit, nämä koko mailman taantumuksellisuuden mustimmat, petollisimmat ja häpeämättömimmät voimat. Nämä paroonit toivoivat saksalaisten pistinten avulla voivansa ikuistuttaa Virossa taantumuksellisen suurmaanomistajaluokan vallan sen koko loistossa.

Mutta laskunsa olivat he tehneet virheellisesti. Saksalainen militarismi luhistui kokoon. Samalla herpaantuivat Virolta valtauksen aiheuttamat kahleet. Viron kansa voi jälleen vapaasti hengittää ja ottaa kohtalonsa ohjaket omiin käsiinsä.

Meidän onneksemme oli kansallamme tällä taitekohdalla sellaiset laitokset, jotka voivat kansan etunenään asettua ja järjestää maan asioita kunnes Viron kansan täysinoikeutettu edustuslaitos, kansanvaltaiselle pohjalle perustettu, koko kansan valitsema perustuslakiasäätävä kansalliskokous kokoontuisi. Nämä laitokset olivat Viron väliaikaiset maapäivät ja Viron väliaikainen hallitus.

Viron väliaikainen maaneuvosto eli maapäivät, ovat Viron kansan eduskunta, joka valittiin kesällä v. 1917 Venäjän väliaikaisen hallituksen vahvistaman lain nojalla Viron kansan autonomiseksi eduskunnaksi. Sen kokoonpanotapa ei ollut ainoa täysin kansanvaltainen; se valittiin kyllä yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden perusteella, mutta valitettavasti ei välittömällä vaan välillisillä vaaleilla. Välittömät vaalit olisivat vaatineet enemmän aikaa sekä valmistuksia, mutta meidän autonomisten laitosten luominen oli kovin kiireellinen asia ja viipymättä aikaansaattava, koska oli välttämätöntä vastaanottaa mahdollisimman pian paroonien käsistä maan hallinto sekä maan varat. Välillisillä vaaleilla kävi asia nopeammin. Sitä paitsi saatiin näillä välillisillä vaaleilla järjestetyksi yht'aikaa sekä maan keskushallinto että myös paikalliset maakuntahallinnot.

Huolimatta tästä epäkohdasta vaalilaissa saivat kansanvaltaiset ja sosialistiset puolueet vaaleissa tuntevan enemmistön.

Maapäivät muodostivat jo v. 1917 kesällä Viron väliaikaisen hallituksen, joka kiireellisesti asetti toimeen kaikki hallituslaitokset sekä elimet maassa. Kaikilla aloilla alkoi kuumeellinen uudistustyö. Samalla ryhdyttiin valmistukseen Viron Perustavan Kansalaiskokouksen kokoonkutsu-miseksi mahdollisimman kansanvaltaisella perusteella. Viron työväenluokan sekä Viron koko kansan suurimmaksi onnettomuudeksi ei niitä uudistustöitä kansanvaltaisen valtion luomiseksi voitu esteettömästi viedä loppuun saakka. Venäläisten sotilaitten sekä matruusien pistimiin nojautuen hajoitti bolshevistinen sotilas- ja työläisneuvosto Viron maapäivät sekä hallituksen. Viron Perustavan Kansalliskokouksen vaalit toimitettiin kyllä mutta keskeytettiin se saman bolshevistisen neuvoston taholta aivan viime silmänräpäyksessä äänten laskemisen aikana, koska selvisi, että suuri kansan enemmistö vastusti bolshevistien hallitusta sekä vaati vapaata kansanvaltaista valtiota eikä pietarilaisten sotilasneuvostojen hallitusta.

Samaan aikaan riippui jo Viron yllä Saksan valtauksen Damokleen miekka uhaten langeta minä hetkenä hyvänsä. Venäjän sotilasvoima oli lopullisesti hajonnut ja kaikenlainen sotilaallinen vastustus oli käynyt mahdotto-

maksi. Kaikki kansanvaltaisesti valitut kansan edustukset sekä autonomiset laitokset olivat hajoitetut, — ikäänkuin tilauksesta, jotta saksalaiset valtausjoukot eivät löytäisi Virosta minkäänlaista järjestettyä vastustusta. Ja lopuksi, juuri viime silmänräpäyksessä ennen Viron valtausta tehtiin teko, jolla aivan provoseerattiin Saksan joukkojen tuloa: kaikki Itämerenmaakuntain aatelistoon kuuluvat henkilöt julistettiin henkipatoiksi sekä vangittaviksi ja uhattiin niitä, poikkeuksetta, ikään ja sukupuoleen katsomatta, huomioonottamatta syyllisyyttä tai syyttömyyttä, mestauksella, jos saksalaiset joukot tunkeutuisivat Viroon.

Saksalaiset johtajat tiesivät sangen hyvin tällaisten meluavien uhkausten arvon. Saksalaisia joukkoja käskettiin valtaamaan Viro. Brestin rauhansopimuksen alkutekstissä ei ollut sanaakaan Viron valtauksesta. Siihen ei saksalaisilla imperialisteilla ollut minkäänlaista, edes teko-syytä. Maa oli vielä venäläisten joukkojen miehittämä. Saksalaisten aatelisten henkipatoiksi julistaminen ja uhkaukset joukkotelotusten toimeenpanosta antoivat saksalaisille Viron valtauksen haluamansa tekosyyn.

Saksalaisia parooneja pidettiin kyllä Tallinnassa vangittuina ja heidät lähetettiin Venäjälle, mutta tulivat lopuksi mitä parhaissa sielun ja ruumiin voimissa tiloilleen takaisin. Sotamies- ja työläisneuvosto unohti kaikki veriset uhkauksensa, lupauksensa ja vannomisensa ja muutti pimeänä yönä jotakuinkin hyvissä ajoissa laivoille, paetakseen ehjin nahoin Venäjälle.

Tässä uhkaavassa ajankohdassa, jolloin ilman järjestystä olevat, demoraliseeraantuneet venäläiset sotajoukot kaikkine kapistuksineen alkoivat poistua maasta ja saksalaiset joukot maahan tulla, astui laillinen virolainen maan ja kansan edustus jälleen toimeensa. Viron maapäiväin eri puolueitten edustajisto, jolle maapäivät olivat antaneet täydet valtuudet maapäiväin nimissä toimia, kokoontui ja julisti Viron itsenäiseksi, kansanvaltaiseksi tasavallaksi, pani vastalauseen vieraitten joukkojen maahan tunkeutumisista vastaan ja asetti Viron väliaikaisen hallituksen. Hallitukseen tuli edustetuksi kaikki virolaiset puolueet, paitsi maasta paenneet bolshevikit.

Mutta kaikki tämä ei enää voinut muuttaa asiain menoa. Mitä merkitsi pienen kansan vastalause voittavalle Saksan imperialismille! Meidän maamme ja kan-

samme täytyi mennä Saksalaisen valtauksen kiirastulen lävitse.

Saksalaisen militarismin luhistuessa meni Viron valtauskin tyhjiin. Meidän maamme ja kansamme lailliset edustuslaitokset — väliaikaiset virolaiset maapäivät ja väliaikainen virolainen hallitus — voivat taas jatkaa toimintaansa.

Kaikkien puolueitten yksimielinen tahto oli kutsua kokoon Viron perustuslakiasäättävä kansalliskokous. Viime marraskuun 25 päivänä päättivät maapäivät toimeenpanna perustuslakiasäättävän kansalliskokouksen vaalit 1, 2 ja 3 päivänä helmikuuta 1919, ja hyväksyivät kansanvaltaisia vaatimuksia mitä täydellisimmin vastaavan vaalilain: ääni-oikeus on jokaisella 20 vuotiaalla kansalaisella sukupuoleen katsomatta; jokainen äänestää siellä missä asuu; äänestys on välitön, salainen ja suhteellinen.

Sellainen vaalilaki antaa mitä täydellisimmät takeet siitä, että Viron perustuslakiasäättävässä kansalliskokouksessa tulee kansan enemmistön tahto väärentämättömänä näkyviin ja että kokous toteuttaa kaikki ne yhteiskunnalliset uudistukset, joita maamme kaipaa. Ensimmäisenä on tässä mitä polttavimman ja mitä pikaisinta korjausta kaipaavan maakysymyksen ratkaisu, nimittäin suurmaanomis-tajain hallussa olevien maitten poisotto. Tätä uudistusta vaatii meidän kansamme niin yksimielisesti, että nyt, jopa perin porvarillinen ja yhteiskuntaa säilyttävä „kansanpuolue“ on keskuskomiteansa velvoittanut tekemään lakiehdotuksen suurtilojen maksuttomasta haltuunotosta.

Meidän puolueemme on sitä mieltä, että ainoastaan vahva kansanvalta ja perinpohjaisten yhteiskunnallisten uudistusten rohkea täytäntöönpano voi nopeasti parantaa kaikki mailmansodan ja saksalaisten valtauksen lyömät haavat. Jos yleensä mikään mahti voi aikaansaada meidän hävitetyn ja paljonkärsineen maamme taloudellisiin, yhteiskunnallisiin ja sivistyksellisiin oloihin nopeata korjausta ja uutta eloa, voi sellainen voima tulla vain perustuslakiasäättävän kansalliskokouksen keskuudesta muodostetusta kansanvaltaisesta hallituksesta, johon kansan enemmistö luottaa ja jota se kannattaa. Ei ole epäilystäkään siitä, että lakiasäättävässä kansalliskokouksessa mitä perinpohjaisimpain uudistusten vaatijat — ja etupäässä sosialistit — tulevat saamaan valtavan enemmistön.

Toinenkin syy on, minkätähden me pidämme Viron lakiasäättävän kansalliskokouksen kokoonkutsumista välttämättömänä ja kiireellisenä. Me emme tiedä, mitä suunnitelmia kansainvälisellä imperialismilla on meidän maamme suhteen. Tosin luvataan kaikille kansoille itsemääräämisoikeus, mutta me luotamme liian vähän näihin lupauksiin ja lupajiin. Me tahdomme, että sinä hetkenä, jolloin Europan rauhankongressissa meidän maamme kohtalosta päätetään, meidän kansallamme on edustus, jolla on täydelliset oikeudet puhua Viron kansan puolesta ja lausua Viron kansan väärentämättömät mielipiteet.

Mutta sinä hetkenä, jolloin saksalaisen valtauksen päätyttyä meidän maallemme aukeni mitä laajimmat mahdollisuudet kansanvaltaiseen ja vapaaseen kehitykseen, alkaa Venäjän neuvostovalta meitä vastaan sodan. Narvan ja Pihkovan suunnalta lähetetään maattamme vastaan venäläisistä, lättiläisistä ja kiinalaisista kokoonpantuja palkkasotajoukkoja. Samaan aikaan kun vihdoinkin niin äärettömien verivirtojen ja niin suurien kärsimyksien jälkeen mailmansota on loppuun saatettu, tehdään meidän uusi tasavaltamme sodan temmellyskentäksi. Tallaten jalkoihinsa kansamme itsemääräämisoikeuden lähetetään palkkajoukot maattamme valloittamaan, jotta ennätettäisiin englantilaisten edelle, kuten Pohjoisen Kommunion viralliset lehdet kirjoittavat. Aseilla valloitetuissa seuduissa julistetaan virolainen neuvostovalta osaksi Venäjän neuvostovaltaa.

Sellaisilla keinoilla tahdotaan kansaltamme niin kalliilla hinnalla ostettu riippumattomuus ja itsemääräämisoikeus ryöstää. Sotaretken tarkoitus on se, että maamme tulisi jälleen Venäjän valtakunnan maakunnaksi — ja se vain voi olla sen todellinen seuraus.

Samalla puhutaan tosin kauniita sanoja Viron köyhälistön vapauttamisesta porvariston ikeestä. Mutta me tiedämme, että sota ja sitä seuraavat häiriöt ja epäjärjestykset eivät voi meille muuta aikaansaada kuin nälkää, vielä suurempaa työttömyyttä ja vielä suurempaa sekasortoa taloudelliseen elämään. Venäjän neuvostotasavallassa ei ole kaikki asiat suinkaan niin onnellisessa ja loistavassa kunnossa, että enää muuta tehtävää olisi, kuin pitää huolta muitten maitten työväestöstä. Viron työväestö tietää itse parhaiten, miten sen vapautustaistelua on käy-

tävä ja sen asemaa parannettava. Täytyy väsymättömästi kiihoitus- ja järjestäytymistyöhön antautua, jotta perustuslakiasäättävän kansalliskokouksen vaaleissa voitaisiin aikaansaada ratkaiseva enemmistö sosialistisille ja kansanvaltaisille puolueille ja jotta kansalliskokouksen ulkopuolellakin työväestö joukoittain liittyisi järjestöihinsä. Se on virolaiselle työmiehelle suorin ja paras tie vapautua kapitalismin ikeestä.

Viron kansa ja Viron itsetietoinen työväestö ei voi muilla silmillä katsella Narvan ja Pihkovan suunnalta tunkeutuvia venäläisiä joukkoja, kuin että ne ovat väkivaltaisia maahantunkijoita. Nämä joukot uhkaavat hävittää meidän maamme itsenäisyyden ja sen vapaat ja kansanvaltaiset kehitysmahdollisuudet. Sentähden ei meidän kansallemme jää muuta keinoa kuin puolustaa itseänsä.

Kansalliskokouksen vaaleja varten on hyväksytty kansanvaltaisin ajateltavissa oleva vaalilaki. Meidän nykyinen väliaikainen hallituksemme, johon myös meidän puolueemme kolmen edustajansa kautta on ottanut osaa, on kansanvaltainen ja on lyhyessä ajassa mitä vaikeimmissa olosuhteissa ja sodanvaaran uhatessa toteuttanut syväkäyviä yhteiskunnallisia uudistuksia. Kahdeksantunnin työpäivälaki ja työväensuojelulait ovat jälleen asetetut voimaan, ammattiyhdistysten päättämät palkkatariffit on hallitus vahvistanut j.n.e. Me emme siis suojele kapitalistista saalistamisvapautta ja porvarillista harvainvaltaa, vaan kansainvaltaista virolaista tasavaltaa ja Viron kansan itsenäistä kehitystä sosialismia ja vapautta kohti. Me emme tahdo, että maastamme tulee entiseen tapaan venäläinen maakunta. Viron kansa tahtoo itse määrätä kohtalonsa, itse itseänsä hallita ja olla oma herransa. Me olemme lujasti vakuutetut siitä, että nuoressa Viron tasavallassa tulee vallitsemaan kansanvaltainen järjestys ja että Viron työväenluokka tulee nopein askelin lähestymään täydellistä vapautumistaan.

Mutta nyt on meidän nuori vapautemme ja kansanvaltamme mitä suurimmassa vaarassa. Me olimme ilman aseita, kun venäläiset joukot alkoivat etenemisensä. Saksalaiset valtausjoukot eivät sallineet meidän muodostaa omaa sotaväkeä. Viimeiseen silmänräpäykseen saakka estivät he meidän itsepuolustuksemme. Tapahtuipa niinkin, että saksalaiset joukot riisuivat virolaisia, rintamalle

rientäviä sotilaita aseista. Kiireellisimpäin sotatointen aikana tahtoi valtauskenraali Kathen katkaista puhelin- ja sähköyhteyden rintaman ja Tallinnan välillä. Meidän sotilaamme olisivat jääneet ilman sotatarpeita ja apujoukkoja ja haavoittuneemme olisivat jääneet taistelutantereele. Onneksemme ei kenraali Kathenilla enään ollut tarpeeksi voimia panna käskyänsä täytäntöön. Saksalaiset valtausjoukot särkivät 30,000 kivääriä ja heittivät ne mereen, jotta vain virolaiset joukot eivät niitä saisi. Suurin vaikeuksin täytyi meidän hallituksemme hankkia ulkomailta aseita. Mutta taistelukykyisiä sotajoukkoja ei voida muutamissa päivissä aikaansaada. Viholliset tulevat järjestetyissä, harjoitetuissa ja hyvin varustetuissa joukoissa, ja me emme toistaiseksi ole heitä vastaan voineet lähettää muita kuin nopeasti kokoonhaalittuja, harjoittamattomia ja yhteensulamattomia joukkueita. Jokainen sotilas tietää, että vihollisen tulen alla on mahdoton muodostaa armeijaa. Ilman ulkoatulevaa apua on meillä hyvin vähän toiveita säilyttää itsenäisyytemme ja vapautemme. Jos se meille onnistuisi, olisi se ihme, joka löisi korvalle sotataidon ensimmäisiä alkeita. Mutta ihmeitä ei nykyään enään tapahdu. Sentähden täytyy Viron tasavallan hakea ulkopäin nyt sotilaallista apua ja tukea.

Meidän väliaikaisen hallituksemme tehtävänä on sopia ulkovaltain kanssa tämän avun käytännöllisestä järjestämisestä. Mutta me, virolaiset sosialidemokraatit, käännyimme täten Teidän, suomalaisten ja ruotsalaisten veljemme ja toveriemme puoleen, antaaksemme Teille totuudenmukaisen kuvan meidän kansamme ja työväestömme nykyisestä asemasta, että itse voitte päättää, että ulkomainen sotilaallinen apu on kysymys elämästä ja kuolemasta meidän nuorelle tasavallallemme, meidän itsenäisyydellemme ja kansanvallallemme. Auttakaa meitä! Vaukuttakaa hallituksiinne, että ne eivät kiellä tukea ja apua meidän väliaikaisen hallituksemme kääntyessä niiden puoleen. Tukekaa meitä veljellisin, rohkaisevin sanoin! Se on meille vielä kalliimpi ja arvokkaampi kuin Teidän hallitustenne sotilaallinen apu.

Viron sosialidemokraattisen työväenpuolueen Kes-
kuskomitea ja Maapäiväryhmä.

Keskuskomitean puolesta:

A. Rei.

H. Martna.

Maapäiväryhmän puolesta:

K. Ast.

A. Oinas.

K. Virma.

Tallinna, 26 päivänä joulukuuta 1918.

Vastaukseksi

virolaisille tovereille päätettiin lähettää seuraava tervehdys:

„Ylimääräinen puoluekokous tervehtii ilolla Viron valtiollista itsenäisyyttä, seuraa myötätunnolla Viron jatkuvaa taistelua kansanvallan puolesta ja toivoo kaikkea menestystä Viron köyhälistölle sen raskaassa ja vaikeassa tehtävässä työväenluokan vapauttamiseksi.

Eetu Salinin tervehdys.

Tov. Eetu Salin, istuen valtiorikosoikeuden tuomitsemana Söörnäisten kuritushuoneessa, oli kokoukselle lähettänyt seuraavan tervehdyksen, joka luettiin:

„Söörn. kuritushuone ²⁶/₁₂ 1918.

Sos.-dem. puoluetoimikunnan, puolueneuvoston, eduskuntaryhmän ynnä pääneuvoston jäsenenä sekä Kansanvaltuuskunnan Tiedonantajan päätoimittajana olisi minulla oikeus kuin myöskin velvollisuus olla saapuvilla sos.-dem. puolueen t.k. 27—29 p. pidettävässä ylim. kokouksessa. Kokoukselle hyvin tunnetuista syistä ei minulla nyt siihen kuitenkaan ole tilaisuutta, vaan täytyy tyytyä ainoastaan täten lähettämään lämpimän tervehdykseni sekä tunnustukseni niille puoluetovereille, jotka suurista vaikeuksista ja vastuksista huolimatta ovat säännöllisen puoluetoiminnan aikaansaamiseksi tämän puoluekokouksen hyväksi työskennelleet.

Hartaimpana toivomukseni on, että tämä puoluekokous nyt hyväksyisi selvässä ja tinkimättömässä muodossa ne menettelytapaohjeet puolueelle, joita vuosi sitte

pidetyssä ylimääräisessä puoluekokouksessa vähemmistöön jääneenä suositin hyväksyttäväksi.

Liian kalliiksi käyneiden ja katkerain kokemusten opettamana on jo aika Suomen sos.-dem. puolueen hylätä kerta kaikkiaan epäparlamenttaariset ja anarkososialistiset menettelytavat ja väkivaltaisuuksiin johtavat diktaturiteoriat, tyrkyttäköön niitä sitten joko idästä, lännestä tai etelästä käsin ja manattakoon vaikka itse isä Marxin haamu manalasta niitä puolustamaan. Käytännöllinen toiminta edellyttää nykyajan olosuhteita varten otettavata älyä eikä siinä voida kaavamaisesti soveluttaa vuosikymmeniä sitte suunniteltuja teorioja. Suomen sosialidemokraattisen puolueen johtavana aatteena tulee olla inhimillisuus eikä tyrannius ja murhanhimo. Mitä te tahdotte ihmisten teille tekevän j.n.e.

Sos.-dem. puoluetervehdyksellä!

Eetu Salin.

Tämän jälkeen otettiin päivällisloma.

Päivällisloman jälkeen jatkettaessa kokousta klo 1/2 2 esitettiin puoluetoimintavaliokunnan mietintö

Puolueen valmistautumisesta eduskuntavaaliin.

Puoluetoimintavaliokunta ehdotti alustuksen ponnet hyväksyttäväksi niin muutettuina, että 3 ponneen ensimmäinen lause tulee kuulumaan:

„Äänioikeutettuja piirin puolueäänestyksessä ovat kaikki v. 1917 lopulla puolueeseen kuuluneet, samoin kuin viimeistään äänestyspäivänä järjestösääntöjen määräämällä tavalla järjestöön liittyneet“,

sekä 5 ponneen viimeinen lause: „Missä piirikokousta tarkoitusta varten ei voida pitää, toimittakoon piiritoimikunta jos mahdollista piirineuvostojen avulla listoille asettamisen“.

Valiokunnan ehdotus hyväksyttiin keskustelutta.

Vaaliherätystyön järjestämisestä

koskevaan alustukseen sisältyviin ponsiin ehdotti puolue-toimintavaliokunta muutoksia ja lisäyksiä, joiden jälkeen 2 ponsi kuuluu:

Puolue julkaisee hyvissä ajoin ennen vaalia suomen- ja ruotsinkielisenä vaaliohjelmajulistuksen, jossa tärkeimmät työväen vaatimukset laajemmin selostetaan; näitä vaalijulistuksia jaetaan vapaasti työläisvalitsijoille.

3:nteen ponsien lisäksi:

Puoluetoimikunta avustakoon mahdollisuuden mukaan rahallisesti niitä seutuja, joissa ei ilmesty puoluelehtiä tai jotka muuten ovat kipeämmin taloudellisen tuen tarpeessa.

7 ponsi: Kuhunkin äänestysalueeseen asetetaan vaali-agitatsioonitoimikunta, jonka jäsenet piirissään huolehtivat vaalivalistustyön voimaperäisestä järjestämisestä siten, että jokaiselle työläisvalitsijalle tulee personallisesti selvitettyksi vaalien merkitys ja annetuksi opastusta vaalin toimittamisesta, saattaa puolueen vaalijulistuksen ja sanomalehtien vaaliluvut luettaviksi, tarkastaa vaaliluetteloista työläisvalitsijain nimet ja huolehtii vaalipäivänä siitä, että työläisvalitsijat täyttävät vaalivelvollisuutensa.

Puoluetoimikunta avustakoon mahdollisuuden mukaan rahallisesti niitä seutuja, jotka ovat ilman puoluelehtiä tai jotka muuten ovat kipeästi avun tarpeessa.

Keskustelutta hyväksyttiin valiokunnan ehdotus.

Puolue- ja piiriverojen kantamisesta

hyväksyttiin alustuksessa esitetyt ponnet valiokunnan ehdotuksen mukaisesti sellaisinaan.

Elintarvekysymyksestä

ehdotti valiokunta hyväksyttäväksi alustajan esittämät ponnet.

Kun *Pusa* teki ponsiin muutosehdotuksia, lähetettiin asia uudestaan valiokuntaan.

Verotuskysymys.

Valiokunta ehdotti päätettäväksi, että puoluetolimikunnan on vahvistutettava ehdotuksen verotusolojen järjestämiseksi ja uudistamiseksi jollekin seuraavalle puoluekokoukselle.

Ehdotus hyväksyttiin.

Puoluelehdiksi hyväksyminen.

Valiokunnan ehdotuksesta hyväksyttiin väliaik. puoluetolimikunnan alustuksessa ollut ehdotus sellaisenaan.

Samalla hyväksyttiin Vaasassa ilmestymään alkavan „Työläinen“-nimisen kolmasti viikossa ilmestyvän, O.y. Kirjapaino A.b:n kustantaman lehden anomus päästä puoluelehdiksi.

Viipurilaisen O.y. Kansan Työn kustantaman 6 kertaa viikossa ilmestyvän „Kansan Työ“-nimisen lehden samanlainen hakemus hyväksyttiin niinikään.

Väliaikaisten piiritoimikuntien asettaminen.

Puoluetolimintavaliokunta ehdotti, että:

1) Missä aikaisemmin valitut piiritoimikunnat ovat jälellä, nämä jatkavat toimintaansa säännöllisellä tavalla.

2) muihin piiritoimikuntiin nähden esittävät puoluekokouksessa läsnäolevat vaalipiirien edustajat ehdokkaita väliaikaisen piiritoimikunnan jäseniksi, jotka puoluekokous vahvistaa toimeensa, kunnes asianomaiset piirikokoukset voivat suorittaa vaalit järjestösääntöjen mukaan.

Ehdotus hyväksyttiin.

Eri piirien edustusryhmien esitysten perusteella asetettiin seuraavat väliaikaiset piiritoimikunnat:

Uudenmaan läänin vaalipiiri: M. Paasivuori kokoonkutsujana sekä jäsenenä V. Hakkila, M. Ampuja, Julius

Sundberg, Väinö Hupli, A. Aalto, J. V. Keto ja R. Tuhti; varajäs. V. Mikkola, M. Lindberg, A. Airisto ja E. J. Hämäläinen.

Hämeen l. etel. vaalip.: K. Niemi, H. Laakso, P. Holmberg, A. Juden, K. Kaukoranta ja H. Toivonen.

Hämeen l. pohj. vaalip.: V. Haapanen, E. Saarinen, V. Vuorio, V. Pajuniemi, J. Hahto ja M. Lehtoranta.

Turun l. etel. vaalip.: H. Vesanen, O. H. Aarnio, A. Vesa, V. Lehtonen, E. Lehtokoski, A. Vaahtera ja A. Marjanen.

Turun l. pohj. vaalip.: Fanny ja Hj. Ahlfors, T. Rintala, O. Leivo, K. Enne; varalle Hilma Laine ja O. Pelto-mäki.

Viipurin l. länt. vaalip.: E. Pusa, K. Seppälä, A. O. Paappanen, J. Laakso, A. Häkkinen, E. Huttunen ja J. Savenius; varajäs. R. Villing, O. Reinikainen ja A. Penttinen.

Viipurin l. itäinen vaalip. (Kotipaikka Sortavala): A. Kotonen, P. Kapanen, A. Typpö, J. Rapo ja A. Nieminen; varajäs. P. Niiranen ja Kuisma.

Vaasan läänin eteläisessä vaalipiirissä on entinen piiritöimikunta päätösvaltainen ja jää edelleen toimeensa.

Vaasan l. itäinen vaalip.: K. Nordlund, J. E. Heikkilä, J. Viinämäki, E. Raearo, A. Muhonen, T. Lehto ja E. Rainio; varaj. Hilma Koski ja T. Piilonen.

Vaasan l. pohj. vaalip.: O. Elfving, E. Sillanpää, Anna Matalamäki, H. Ojala, H. Leppänen, K. Lukkarinen ja O. Hakala.

Kuopion l. länt. vaalip.: P. Aakula, O. Nurro, Emmi Mäkelin, V. Paakki, P. Huttunen, A. Rantanen ja T. Hiekkaranta; varaj. M. Harmaja, J. Tossavainen ja Lydia Paasikivi.

Kuopion l. itäinen vaalip.: A. H. Kaasinen, J. Pakarinen, P. Kettunen, P. Laakkonen, A. Vänskä ja A. Hakkarainen; varajäs. J. Nevalainen, O. Nevalainen ja J. Turtiainen.

Mikkelin l. vaalip.: V. Paavilainen, Mandi Tolonen, Hilma Valjakka, A. Parkkinen, J. Tolonen, T. Meriluoto ja K. Valjakka; varajäs. K. Koponen ja Ruusa Siiskonen.

Oulun l. etel. vaalip.: A. Törmä, A. Keskihelja, O. Hannus, A. Kallio, K. Sevander, A. Honkala ja Ida Koski; varajäs. A. Leppänen ja R. Lindgren.

Oulun l. pohj. vaalip.: A. Koivisto, H. Seppänen, K. Rinne, J. Enqvist ja Alvina Laakkonen; varajäs. K. Fahlberg ja Jenni Tuomisto.

Puoluetoimitsijain palkkaus.

Puoluetoimintavaliokunta puolsi puoluetoimikunnan ehdotusta että sihteerin palkaksi määrättäisiin 1,400 mk. kuukaudessa.

Ehdotus hyväksyttiin.

Puoluetoimikunnan kotipaikaksi

määrättiin *Helsinki*.

Puoluesihteerin valinta.

Puoluetoimintavaliokunta ilmoitti, että väliaikainen puoluesihteeriksi Hupli, joka ottaen lomaa vakinaisesta toimestaan oli vain tähän kokoukseen saakka suostunut puoluesihteerin tehtäviä hoitamaan, oli kieltäytynyt ottamasta tointa vakinaisesti vastaan. Koettaessaan löytää sopivaa ehdokasta oli valiokunta tullut siihen tulokseen, että ehdotti puoluesihteeriksi valittavaksi toimittaja Taavi Tainion.

Asiasta syntyneessä keskustelussa sekä kannatettiin että vastustettiin Tainion valitsemista. Uusina ehdokkaina esitettiin Keto, Räisänen ja Vankkoja, jotka kieltäytyivät. Kun Huplia vielä ehdotettiin uudisti hän jo valiokunnalle ilmoittamansa kieltäytymisen.

Nordlund teki ehdotuksen, että asetettaisiin kaksi puoluesihteerää.

Äänestyksen jälkeen päätettiin suurella ääntenenemmistöllä, että asetetaan vain yksi puoluesihteeriksi, jonka jälkeen *T. Tainio* tuli valituksi suurella ääntenenemmistöllä puoluesihteeriksi.

Puoluetoimikunnan puheenjohtajat.

Puoluetoimintavaliokunta ehdotti puheenjohtajiksi Väinö *Tannerin* ja Matti *Paasivuoren*.
Ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Puoluetoimikunnan jäsenten vaali.

Puoluetoimikunnan vaalissa saivat ääniä seuraavat toverit:

J. V. *Keto* 151, H. *Ryömä* 143, M. *Ampuja* 135, V. *Hupli* 109, Miina *Sillanpää* 109, V. *Hakkila* 107, V. *Laherma* 73 ja S. *Vuolijoki* 67 ääntä.

Lähinnä äänimäärässä olivat: V. *Voionmaa* 66, E. *Leino* 62, E. J. *Hämäläinen* 62, A. *Halme* 45, T. *Uski* 35, R. *Itkonen* 27, V. *Salovaara* 23, V. *Vuolijoki* 11.

Vuolijoki ilman etunimeä sai 27 ääntä.

Sitäpaitsi annettiin muutamia hajaääniä ja pari tyhjää lippua.

Puolueneuvostoon

valittiin kustakin vaalipiiristä yksi edustaja ja varaedustaja. Puolueneuvoston jäseniksi tulivat valituiksi:

Uudenmaan l. vaalipiiristä M. *Kontula* ja varalle K. *Siimes*.

Turun l. etel. vaalip. J. *Helo*, var. V. *Paasikivi*.

Turun l. pohj. vaalip. O. *Leivo*, var. J. V. *Malmivaara*.

Hämeen l. etel. vaalip. A. *Kiviranta*, var. V. *Kilpi*.

Hämeen l. pohj. vaalip. V. *Vankkoja*, var. V. *Vuolijoki*.

Viipurin l. länt. vaalip. A. *Nyrkkö*, var. J. *Aaltonen*.

Viipurin l. itäinen vaalip. S. *Ripatti*, var. M. *Viinamäki*.

Vaasan l. etel. Vaalip. E. *Laine*, var. J. R. *Valavaara*.

Vaasan l. pohj. vaalip. O. *Elfving*, var. P. *Meriläinen*,

Vaasan l. itäinen vaalip. K. *Nordlund*, var. *Raearo*.

Kuopion l. länt. vaalip. T. *Hiekkaranta*, var. M. *Hakkarainen*.

Kuopion l. itäinen vaalip. J. *Kuittinen*, var. *Turtiainen*.

Mikkelin l. vaalip. V. *Paavilainen*, var. A. *Parkkinen*.

Oulun l. etel. vaalip. Heikki *Törmä*, var. R. *Lindgren*.

Oulun l. pohj. vaalip. H. Leppänen, var. J. H. Kanerva.
Ruotsinkielisten edustajiksi puolueuuevostoon valittiin:
Uudenmaan l. vaalip. V. Boström, *Turun l. etel.* vaalip. E. Lindström, *Vaasan l. pohj.* vaalip. A. Ström ja *Vaasan l. etel.* vaalip. A. Isaksson.

Puolueen vaaliohjelma.

Kysymyksen puolueen vaaliohjelmasta alusti väliaikaisen puoluetoimikunnan puolesta *T. Tainio*, huomauttaen aluksi, että vaaliohjelmaan ei olisi pantava sitä mikä on jo varsinaisessa ohjelmassa. Olisi vain esitettävä ne asiat, joilla on hetken merkitys. Siinä suhteessa ehdotti, että siihen tulisi valtiomuotokysymys, täydelliset kansalaisoikeudet työväelle, yleinen armahdus, elintarvekysymys ja torpparikysymys, sellaisina kuin ne tässä kokouksessa hyväksytään tai on hyväksytty. Näissä puitteissa jäisi ohjelman lopullinen laatiminen puoluetoimikunnan tehtäväksi.

Samalla kun alustajan esittämä yleinen periaate asian suhteen hyväksyttiin, päätti kokous jättää vaaliohjelman laatimisen puoluetoimikunnan tehtäväksi.

Kunnallisvaalit ja kunnallinen toiminta.

Menettelytapavaliokunta ehdotti, että alustajan esittämät ponnet hyväksyttäisiin jättämällä pois 2 ponsi kokonaan ja supistamalla 3 ponsi näin kuuluvaksi 2:seksi ponneksi:

Puoluetoimikuntaa ja piiritoimikuntia kehoittaa puoluekokous harjoittamaan mahdollisimman tehokasta kunnallispoliittista valistus- ja opastustoimintaa.

Lyhyen keskustelun jälkeen hyväksyttiin valiokunnan ehdotus.

Ruotsalaiselle Työväenliitolle

päätettiin sen taholta esitetyn anomuksen johdosta puoluetoimintavaliokunnan ehdotuksen mukaisesti myöntää herätystoimintaa varten 3,000 mkn avustus.

Kysymys Kajaanin piirin perustamisesta.

Kajaanin edustajain taholta oli kokouksen käsiteltäväksi esitetty kysymys oman piirin perustamisesta Kajaanin kihlakuntaan.

Puoluetoimintavaliokunnan ehdotuksesta hyljättiin esitys.

Elintarvekysymyksestä

valmistamassaan uudessa mietinnössä ehdotti menettelytapavaliokunta alustajan ponnet muuten hyväksyttäväksi, paitsi että 1 ponnien ensimmäinen lause kuuluisi: „Puoluekokous toteaa, että hallitus on elintarvepolitiikassaan ajanut yksipuolisesti maanviljelijäluokan etuja“, sekä 4 ponnien viimeinen lause kuuluisi: „Hallituksen on senvuoksi ryhdyttävä toimenpiteisiin halvempien sekä pito- että alusvaatteiksi sopivien kankaiden ja jalkineiden maahan tuomiseksi“.

Vielä ehdotti valiokunta lisättäväksi näin kuuluvan viidennen ponnien:

5) Koska elintarvelain rikkomukset maassamme sekä lain rangaistusmääräysten lievyyden että tuomioistuinten rikkojia säälivän menettelytavan vuoksi ovat joutuneet päinvastoin kuin muissa maissa liian lievien rangaistusten alaisiksi, niin vaatii puoluekokous, että elintarvelain rikkojat ovat saatettavat riittävän ankaraan rangaistukseen.

Näin muutettuina ja lisättyinä hyväksyttiin päätöslauselma keskustelutta.

Suomen ulkopoliittinen asema.

Menettelytapavaliokunta ehdotti asiasta hyväksyttäväksi alustukseen liittyvät ponnet, ollen J. Helon Ahvenanmaan asiaa koskevan ehdotuksen suhteen sillä kannalla, ettei siitä lausuttaisi mitään, syystä ettei asiaa oltu riittävästi valmisteltu.

Asiasta syntyneessä keskustelussa Helo ja Laherma halusivat edelleen ponsiin lausuntoa Ahvenanmaan asiasta sekä jälkimäinen lisäksi Karjalan kysymyksestä. Voion-

maa vastusti näitä ehdotuksia. Keto ehdotti tämän asian lykkäämistä seuraavaan puoluekokoukseen.

Hupli esitti seuraavan lisäyksen ponsiin:

4) Vaatien eduskunnallista kontrollia ulkopolitiikkaan nähden, puoluekokous jyrkästi vaatii, että hallitus on tekevä ulkovaltojen kanssa minkäänlaisia sopimuksia, joita ei sitä ennen ole esitetty täysilukuiselle eduskunnalle hyväksyttäväksi.

Äänestyksen jälkeen hyväksyttiin valiokunnan mietintö *Huplin* tekemällä lisäyksellä.

Kansalaissodan aikana tai sen jälkeen tehtyjen rankaisemattomien murhatekojen tutkimisesta ja tuomitsemisesta

hyväksyttiin menettelytapavaliokunnan ehdotuksen mukaisesti alustukseen liittyvä ponsi.

Menettelytapakysymys ja Suomen sosialidemokraattisen puolueen suhtautuminen bolshevistis-kommunistisiin virtauksiin.

Menettelytapavaliokunta esitti hyväksyttäväksi väliaik. puolueoimikunnan ehdotuksen.

Helo ehdotti, että ponsiin lisätään sana *kansainvälinen* sanan luokkataistelu eteen, että siitä ilmenisi puolueen kansainvälisyys. Ehdotusta sekä kannatettiin että tarpeettomana vastustettiin.

Vankkoja ehdotti, että toisen ponsin loppuosa jätettäisiin pois, niin että ponsi päättyisi sanoihin: „socialidemokraattisten edustajain tulee harjoittaa itsenäistä proletarista luokkataistelupolitiikkaa“ ja että kaikki jälkimäiset ponsit poistettaisiin. Tämä ehdotus raukesi.

Menettelytapavaliokunnan mietintö hyväksyttiin sellaisenaan *Helon* lisäyksellä, joten 1 ponsi kuuluu:

Hyläten haaveellisina semmoiset käsitykset, joiden mukaan socialidemokratian pitäisi jo taloudellisesti kehittymättömissä oloissa pyrkiä vaikkapa vähemmis-

tönä ollen väkivalloin ottamaan käsiinsä valtiovallan, kehoittaa Suomen sosialidemokratisen puolueen ylimääräinen puoluekokous Suomen työväkeä järjestäytymään kaikilla yhteiskunnan elämän aloilla, voidakseen menestyksellä käydä kansainvälisessä sosialidemokraattisessa hengessä luokkataistelua, jonka tarkoituksena j.n.e.

Erikoisten luokkien aseellisista järjestöistä

ehdotti menettelytapavaliokunta hyväksyttäväksi alustuksessa olevan ponnen.

Keskustelussa *Pusa* ehdotti päätettäväksi, että siihen nähden että ulkonainen vaara on olemassa eikä maanpuolustusta ole järjestetty, olisi jätettävä asia puoluetoimikunnan valmisteltavaksi seuraavalle puoluekokoukselle, mutta vaadittava hallitusta niin toimimaan, etteivät mitkään aseelliset järjestöt estäisi ja vaikeuttaisi työväen julkista toimintaa. *E. Huttunen* taas ehdotti, ettei kysymys antaisi aihetta toimenpiteisiin puoluekokouksen puolelta.

Valiokunnan ehdotus hyväksyttiin.

Yleinen armahdus kansaiaissodan johdosta.

Menettelytapavaliokunta ehdotti hyväksyttäväksi alustuksen ponnet sellaisenaan.

Valiokunnan jäsen *Huttunen* puolestaan esitti seuraavan vastalauseen:

En voi yhtyä valiokunnan ehdotukseen useistakin syistä ja sen vuoksi olen pakotettu esittämään siihen eriävän mielipiteeni, joka koskee ensisijassa amnestian laajuutta. Kun valiokunta ehdottaa että armahdus on myönnettävä kaikille, paitsi murhasta ja murhapoltosta tuomituille, ei mielestäni tässä ole osuttu oikeaan. Tahtoisin asettaa kyseenalaiseksi, eikö ne, jotka ovat antaneet määräyksiä ja käskyjä rikollisten tekojen toimittamiseen, ole moraalisesti yhtä suuressa edesvastuussa kuin nekin, jotka käskynalaisina ovat olleet rikosten toimeenpanijoina?

Armahduksen ei tulisi ulottua sellaisiin määräävässä asemassa olleisiin, enempää kuin niihinkään, jotka tietoisesti ovat, puoluepäätöksiä rikkoen, ryhtyneet kapinaan sekä nousseet valtiota vastaan, joka nojautui demokratiseen eduskuntalaitokseen ja jossa työväenluokalla parlamenttarisen ja kansanvaltaistetun kunnallistoiminnan sekä valtiollisen, ammatillisen ja osuustoiminnallisen järjestäytymisen kautta olisi ollut mahdollista saavuttaa työväenluokalle pysyviä ja arvokkaita voittoja sen sijaan, että ne valtiokaappauksen kautta osiksi tuhottiin, osiksi saatettiin suureen vaaraan. Kun siis kapinan johtavimpien henkilöiden vastuu, ainakin välillisesti, on sangen suuri kapinan aikana tapahtuneisiin rikoksiin, ei armahduksen ulottamisesta heihin voisi mielestäni tälläkertaa olla kysymys.

Mitä taas valiokunnan ehdotuksen 2:seen ponteen tulee, jossa vaaditaan murhasta ja murhapoltosta tuomittujen asiat otettavaksi uudelleen tarkastettavaksi, niin olen puolestani valmis kannattamaan ehdotusta sikäli, että se koskisi kansalaissodan yhteydessä tapahtuneista rikoksista yleensä, eikä vain murhasta ja murhapoltosta tuomittuja, mutta, jottei tarpeetonta tarkastusta olisi toimeenpantava niiden suhteen, joitten syyllisyys on ollut ilmeinen, olisi vain sellaisille varattava tilaisuus saada asiansa uudelleen esille, jotka itse katsovat tulleensa väärin ja aiheettomasti tuomituiksi.

Kun lähdän siltä kannalta, että kapinan toimeenpanijain edesvastuu on suuri niin hyvin yhteiskunnan kuin puolueenkin suhteen, niin seuraa siitä myös, että kansalaisoikeuden palautus olisi mahdollinen vain niille, jotka eivät ole olleet määräävässä ja toimeenpanelevassa asemassa sekä niille, jotka on pakoitettu, vasten tahtoaan, alistumaan valtiokaappauksen palvelukseen, sekä toimeenpanemaan sosialidemokratian periaatteille vieraita tarkoituspäriä, minkä vuoksi olen ehdottanut valiokunnan ehdotuksen 3:een ponteen vastaavan muutoksen.

Edelläolevaan viitaten ehdotan puoluekokouksen päätettäväksi:

1) Viime kesäisen kansalaissodan aikana samoin kuin sitä ennen tapahtuneista valtiollista laatua olevista teoista tuomituille, jotka eivät ole tehneet itseänsä syytäiksi murhaan, murhapolttoon *tai ryöstöön, tai eivät ole ottaneet toimeenpanelevina henkilöinä osaa vallankumoukseen puo-*

*luen keskuudessa ja alotteentekijöinä kapinaan, on julais-
tava yleinen armahdus.*

2) Kansalaissodan yhteydessä tapahtuneista rikoksista tuomituille, *jotka katsovat tulleensa väärin tuomituiksi,* on varattava tilaisuus saada asiansa uudelleen tarkastettavaksi, jotta summittaisessa oikeudenkäynnissä aiheutuneet erehdykset tulevat oikaistuiksi.

3) Kaikille jo armahdetuille ja vastedes armahdettaville valtorikoksesta tuomituille, *jotka ovat tavalla tai toisella olleet pakoitetut ottamaan osaa kapinaan ja jotka eivät ole syyllisiä I:ssä kohdassa mainittuihin rikoksiin,* mutta joilta on riistetty kansalaisoikeus, on se heille palautettava.

Keskustelun jälkeen hyväksyttiin valiokunnan ehdotus.

Kansalaissodan johdosta leskiksi ja orvoiksi joutuneitten huoltamisesta

hyväksyttiin valiokunnan ehdotuksen mukaisesti alustuksen ponsiehdotus.

Torpparikysymyksessä

hyväksyttiin valiokunnan kannattamat ehdotuksessa olevat ponnet.

Seuraava puoluekokous

päätettiin pitää niin pian kuin olosuhteet sen sallivat. Sen paikaksi määrättiin *Helsinki.*

Kokouksen pöytäkirja

päätettiin painattaa samaan tapaan kuin edellistenkin puoluekokousten pöytäkirjat.

Tilintarkastajiksi

valittiin E. *Jalava* ja Artt. *Aalto*, varatilintarkastajiksi L. af *Heurlin* ja A. *Halme.*

Kokouksen lopettaminen.

Kun esillä olevat asiat näin olivat käsitellyt loppuun, julistettiin kokous päättyneeksi.

Viimeksi puhetta johtanut Anton *Kotonen* piti lopettajaisiksi puheen, jossa huomautti, että kokous on mennyt yli niiden odotusten, mitä oli saattanut sille asettaa ja että se on osoittanut huonoksi profetiaksi arkkipiispa Johanssonin riemunsa hetkellä julki lausuman ennustuksen, että sosialidemokratia Suomessa on kuollut. Kokous on saanut aikaan enemmän kuin maaseutuedustajat olivat osanneet odottaakaan. Paljon vielä tosin puuttuu, mutta työssä opastaa meitä saatu opetus.

Ennen oli, huomautti puhuja, puolueessamme paljon innostusta, mutta liian vähän vastuunalaisuuden tunnetta. Viimeiset ajat ovat paljon opettaneet tässäkin samoin kuin yleensä ratkaisemaan ja harkitsemaan omintakeisesti. Toinen voitto meillä kaikesta tapahtuneesta on se, että puolue on siveellisesti kohonnut. Siveellinen taso oli ennen alhainen ja häittäsi puolueen menestystä. Puhuja tahtoi kiinnittää huomiota Lassallen sanoihin: „Totuus ja rehellisyys vastustajaakin kohtaan — ennen kaikkea työväen se täytyy painaa mieleensä — on miehen ensimmäinen velvollisuus“.

Voimme reippaasti saatujen kokemusten perusteella lähteä vaaleihin, ensin kunnallisiin ja sitte valtiollisiin, sorretun työväenluokan onneksi, joka luokka meidän maassamme tällä hetkellä on sorretumpi kuin minkään sivistysmaan työväenluokka.

Lopuksi puhuja maaseutulaisten puolesta lausui kiitokset niille helsinkiläisille puoluetovereille, jotka olivat ryhtyneet puoluetta uudelleen pystyyn luomaan ja m.m. järjestäneet tämän ylimääräisen puoluekokouksen.

Kokous lopetettiin yhteisesti laulettulla Työväen marsilla klo 6 ip.

Väinö Tanner. *Anton Kotonen.* *O. Leivo.*

Puoluekokouksen puheenjohtajat.

Väinö Hupli.

Puoluekokouksen sihteeri.

Sisältö.

	Sivu
Osanottajat	3
Aakkosellinen luettelo edustajista	8
Kokouksen avaus	13
Kokousvirkillijain vaalit	16
Kokousohjelma	16
Valiokuntain vaalit	18, 37, 67
Työväenliikkeen elvyttäminen kansalaissodan jälkeen (puoluetoimikunnan toimintakertomus)	19
Kokouksen julistautuminen ylimääräiseksi puoluekokouk- seksi	32
Valtakirjain tarkastus	36
Yhdistymis-, kokoontumis- ja painovapaus	38
Hallitusmuotokysymys	44, 113
Puolueen pää-äänenkäynnättäjäkysymys	52, 114
Eduskuntavaalit	57, 124
Vaaliherätystyö	59, 125
Kunnallisvaalit	60, 130
Puolueverot	61, 125
Elintarvekysymys	62, 125, 131
Työväentalojen takavarikot	66, 107
Armahduskysymys	67, 133
Verotuskysymys	69, 126
Kansalaissodan lesket ja orvot	74, 135
Torpparikysymys	75, 135
Norjan edustajan tervehdys	86
Ulkopolitiikka	86, 131
Menettelytapakysymys	95, 112, 132
Valkoisten murhatyöt	108, 132
Suojeluskunnat	108, 133
Välikohtaus	109
Puoluelehdet	112, 126
Viron kysymys	115

	Sivu
Eetu Salinin tervehdys	123
Piiritoimikuntien asettaminen	126
Puoluetoimitsijain palkkaus	128
Puoluetoimikunnan kotipaikka	128
Puoluesihteerin vaali	128
Puoluetoimikunnan puheenjohtajain ja jäsenten vaali . .	129
Puolueneuvoston asettaminen	129
Vaaliohjelma	130
Ruots. Työv. liiton avustus	130
Kajaanin piirin perustaminen	131
Seuraava puoluekokous	135
Pöytäkirjan painatus	135
Tilintarkastajain vaali	135
Kokouksen lopettaminen	136
